กสศ

TSQM
Teacher and School Quality Movement

กลไก
การทำงาน

นวัตกรรม

ความรู้

บทเรียน
การขับเคลื่อน
โรงเรียน
พัฒนาตนเอง

Teacher and
School Quality
Movement: TSQM

TSQM Knowledge Sharing

คำนำ

การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค เป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยพลังการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ภายใต้บทบาทของสำนักพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษา จึงได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Program: TSQP) ในช่วงปี 2562–2565 เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) ครอบคลุมทั้งการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน ควบคู่ไปกับการลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและยั่งยืน

จากฐานความสำเร็จดังกล่าว ในปี 2566 สำนักพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษาได้ยกระดับแนวคิดจาก **“โครงการ”** สู่ **“ขบวนการ”** ภายใต้**โครงการขับเคลื่อนขบวนการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM)** โดยมุ่งเน้นการสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาและภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่ครอบคลุมทั้งด้านค่านิยม (Values) ทัศนคติและอุปนิสัย (Attitudes) ทักษะ (Skills) และความรู้ (Knowledge) หรือ V-A-S-K ควบคู่กับการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้มีทางเลือกทางการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองอย่างเท่าเทียม

ทั้งนี้ แนวคิดการขับเคลื่อน TSQM ประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ (TSQM-A) ที่สร้างกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดและระดับโรงเรียน การขับเคลื่อนเครือข่าย (TSQM-N) ที่เสริมพลังโรงเรียนแกนนำให้ขยายผลนวัตกรรมสู่โรงเรียนเครือข่าย และการขับเคลื่อนเชิงประเด็น (TSQM-I) ที่ส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้ง 3มิติหลอมรวมกันเป็น **“ขบวนการ”** ที่หมุนวงจรการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ TSQP ต่อเนื่องถึง TSQM ได้สร้างฐานทุนทางปัญญาและบทเรียนการพัฒนาที่สำคัญให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ได้ร่วมกันเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และพัฒนาโรงเรียนของตนเองอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

หนังสือเล่มนี้ เป็นการรวบรวมชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) เปรียบเสมือนบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากโครงการ และเป็นพลังขับเคลื่อนสู่อนาคต ด้วยเชื่อมั่นว่า “โรงเรียน” สามารถพัฒนาตนเองได้ หากมีระบบสนับสนุนที่เหมาะสม มีภาคีร่วมทางที่เข้มแข็ง และมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างคุณภาพการศึกษาเพื่อเด็กทุกคนอย่างแท้จริง

สารบัญ

หน้า

กลไกการทำงาน

- โจทย์ชีวิตที่หลากหลาย สู่ ‘การเรียนรู้ที่ออกแบบได้ 4
- ‘TSQM’ เปลี่ยนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ 8
- TSQM โรงเรียนที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 10
- ‘ปันจุดร่วม’ สู่การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ 12
- ยกระดับคุณภาพนักเรียน ด้วย “เครือข่ายโรงเรียน” 14
- ‘ทีม PM มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์’ มากกว่าผู้ติดตาม คือเพื่อนร่วมทางสู่ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา 16
- ยกระดับการศึกษาลำปาง ผ่าน “LAMPANG ONE TEAM” 18
- กลไกการขับเคลื่อนสระแก้วโมเดล SAKAEO Model 20

นวัตกรรม

- นวัตกรรม “ช้างน้อยมหัศจรรย์ 22
- ตัวอักษรสีแจกลูกสะกดคำ 23
- นวัตกรรม PBLSI แบบฝึกการอ่านรู้เรื่อง 24
- นวัตกรรม BBL โรงเรียนบ้านไผ่หนองแคน จังหวัดศรีสะเกษ 26
- การเรียนรู้เชิงรุกแบบ 4 ขั้น 38
- ทักษะบันได 4 ขั้นพื้นฐานในวันที่เด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก 30

ความรู้

- ระบบสารสนเทศ Q-Info ฐานข้อมูลสู่การช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล 32
- แผนพัฒนาครูปฐมวัย จังหวัดขอนแก่น 36
- สร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม 38
- ‘จิตศึกษา’ พัฒนาสมอง สู่ปัญญาภายใน 40
- ยกระดับห้องเรียนไทย ด้วยการพัฒนา ‘Creative Thinking’ 42
- สร้างห้องเรียนแห่งความสุขด้วย ‘วินัยเชิงบวก’ 44
- การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในห้องเรียน ของ ครู – นักเรียน 45

หน้า

- Inner Education การเรียนรู้ด้านใน สู่เข็มทิศนำทางในชีวิต 46
- ชวนคุณครูมาเป็น Note Taker 48
- การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) VS 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ความเหมือนที่แตกต่างอย่างลงตัว 50
- ‘จิตตปัญญา’ เปลี่ยนตัวครู ลงสู่ชั้นเรียน 54
- จิตศึกษา Self ดี ที่ครูสร้างได้ 55
- เปิดม่านการเรียนรู้สู่ห้องเรียนแห่งอนาคต 56

บทเรียนการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง

- บทพิสูจน์การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนพัฒนาตนเอง 58
- แนวทางการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่โดยชาวภูเก็ตเพื่อชาวภูเก็ต 60
- แนวคิดการทำงานขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับครู โรงเรียน และเด็ก 62
- สะท้อนแนวคิดการทำงาน จากโรงเรียนกล้าเปลี่ยน 64
- การบริหารจัดการและการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพของ ‘ผู้อำนวยการ’ เพื่อพัฒนาครู 66
- สร้างงาน สร้างเงิน สร้างการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยว 68
- ‘เส้นสายลายแซว’ โรงเรียนบ้านตะเคียนกูยวิทยา จังหวัดสุรินทร์ 70
- ‘มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต’ ในบทบาทการเป็น ทีม PM (Project Manager) 72
- Q-Info ระบบสารสนเทศ ‘เครื่องทุ่นแรงครู’ 76
- ‘DE’ Developmental Evaluation หนุนกลไกการเรียนรู้เขตพื้นที่ เสริมพลังโรงเรียน 78
- ‘ปิด GAP การศึกษาพิษณุโลก’ เพื่อขยับสู่ก้าวต่อไป 80
- นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ จังหวัดสระแก้ว 82
- TSQM-A ศรีสะเกษ Next Step for ‘เด็กฮู้จักควม’ 86
- เส้นทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เด็ก “ฮู้จักควม” จังหวัดศรีสะเกษ 87
- TSQM-A ร่วมสะท้อนคิด คลี่โจทย์ความท้าทาย-เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ ‘DE’ 88
- นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ “โรงเรียนสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 89

แผนการดำเนินงานการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่นมีคุณภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย

โจทย์ชีวิตที่หลากหลาย สู่ 'การเรียนรู้ที่ออกแบบได้'

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็น **"กลไกเชิงนวัตกรรม"** ในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เพื่อให้คนไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่นซึ่งเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำที่นำไปสู่อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ

แผนกลยุทธ์ฉบับที่ 3 (ปี 2568 – 2570) ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ภายใต้วิสัยทัศน์ **"เด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาสทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ได้เต็มตามศักยภาพ"** โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืน (Catalyst for Sustainable System Change) ใน 3 ด้าน คือ **1) การสร้างหลักประกันโอกาสทางการการศึกษา** นั่นคือ การป้องกันไม่ให้เด็กคนใดหลุดออกจากโอกาสทางการเรียนรู้ **2) การจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible Learning)** แนวทางการศึกษาที่ไม่ตายตัว ต้องยืดหยุ่น และเหมาะกับคนที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย หรือมีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ เช่น สุขภาพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ และ **3) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเป็นเจ้าของการศึกษา** หรือ All for Education ที่ทุกภาคส่วนร่วมจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้แก่ประชากรทุกช่วงวัย

การดำเนินงานที่ผ่านมา กสศ. จึงได้พยายามผลักดันรูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น มีทางเลือกที่หลากหลาย มีการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการทั้งในเชิงประเด็น (Issue-based) และเชิงพื้นที่ (Area-based) เพื่อเด็กเยาวชน หรือประชากรทุกคนสามารถเข้าถึง การเรียนรู้ได้ในช่องทางที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของตัวเอง

“เพราะชีวิตมีหลายเฉด มีหลายข้อจำกัด ฉะนั้นการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายสามารถตอบโจทย์ชีวิตเด็กได้หลายรูปแบบ ดังนั้นการจัดการจึงต้องอาศัยวิธีการที่แตกต่างกัน ฉะนั้น รูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละบริบทพื้นที่จึงต้องใช้ประสบการณ์ของผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามไปด้วย”

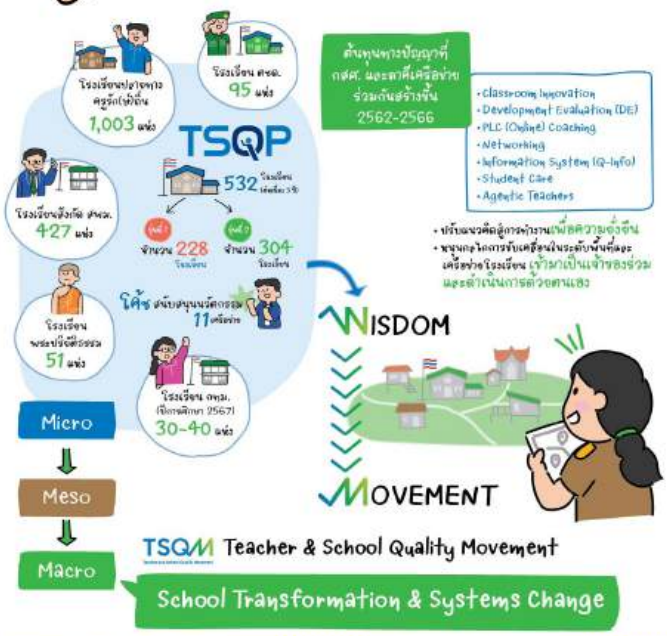
หากลงไปที่รายละเอียดของการออกแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีคุณภาพ กสศ. ได้เรียบเรียงกรอบแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยสังเคราะห์จากประสบการณ์ของเครือข่ายจัดการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม **จัดทำเป็น 8 มาตรการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น** ได้แก่

1. **การสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาและการศึกษาที่มีคุณภาพ** เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา
2. **การปรับการเรียนการสอนให้เป็นแบบ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ** คือ สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
3. **จัดการเรียนการสอนตามบริบทชีวิต** โดยศูนย์การเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12
4. **การจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ชีวิตแบบรายบุคคลหรือกลุ่มคน** โดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด (สกร.)
5. **การพัฒนาตำบลต้นแบบที่มีการทำงานในระดับครอบครัวและชุมชน** พร้อมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. **โรงเรียนมือถือ หรือ Mobile School** ที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสร้างการเรียนรู้
7. **การเทียบโอนหน่วยกิต Credit Bank** เพื่อให้มีการเชื่อมโยงกันระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย
8. **การเรียนรู้และส่งเสริมการสร้างรายได้ Learn to Earn** เพื่อให้การเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสร้างงาน สร้างรายได้

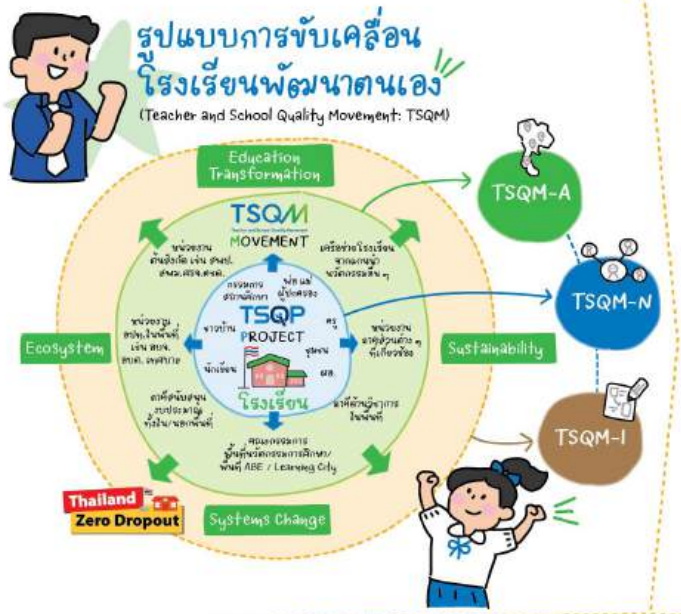
อย่างไรก็ตาม ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นมีคุณภาพนั้น กสศ. มองว่า คำว่า **“คุณภาพ”** ไม่ได้จำกัดมุมมองแค่ความเป็นเลิศทางวิชาการเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่เป็นการสร้างคุณภาพเพื่อดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้ได้ เพราะเด็กแต่ละคนอาจจะไม่ได้มีศักยภาพด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่หากหนุนเสริมหรือเติมเต็มให้เด็กมีศักยภาพในเรื่องการใช้ชีวิต คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ หัตถกรรม ฯลฯ จะทำให้เกิดการเปิดพื้นที่ที่สามารถต่อยอดไปสู่ความเป็นเลิศในด้านอื่น ๆ ได้ในระยะยาวของการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต

ส่วนหนึ่งจากบทสัมภาษณ์ นายพัฒนะพงษ์ สุขมะดัน ผู้ช่วยผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
วารสาร “Bottom-up Education: ขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง” ฉบับที่ 4 ประจำเดือนมกราคม 2568
👉 https://iamkru.com/ebook-bottom-up-education-v4/

เปลี่ยน
เพื่อยกระดับ
คุณภาพการศึกษาทั้งระบบ
TSQP
TSQM

โรงเรียนปลายทางครูรักเท่าถึง 1,003 แห่ง
โรงเรียน ศรจ. 95 แห่ง
TSQP
532
โรงเรียนดังเดิม ศพด. 427 แห่ง
จำนวน 228 โรงเรียน
จำนวน 304 โรงเรียน
โค้ช สนับสนุนนวัตกรรม 11 เครือข่าย
โรงเรียนพระปริยัติธรรม 51 แห่ง
โรงเรียน อพม. (เปิดการศึกษา 2567) 30-40 แห่ง
ต้นทุนทางปัญญาที่ กสศ. และภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างขึ้น 2562-2566
• Classroom Innovation
• Development Evaluation (DE)
• PLC (Online) Coaching
• Networking
• Information System (Q-Info)
• Student Care
• Agentic Teachers
• ปรับแนวคิดผู้การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
• หนุนกลไกการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่และเครือข่ายโรงเรียน เข้ามาเป็นเจ้าของร่วมและดำเนินการด้วยตนเอง
WISDOM
MOVEMENT
Micro
Meso
Macro
TSQM Teacher & School Quality Movement
School Transformation & Systems Change

กลไกหนุนเสริม
การพัฒนาโรงเรียน
ทั้งระบบ
การประเมินเชิงพัฒนา (DE)
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC)
ระบบสารสนเทศ (Q-Info)
การสนับสนุนทีมโค้ชเพื่อการพัฒนาวิชาการ
กลไกและระบบการเฝ้าระวังและดูแลนักเรียนป้องกันและลดการหลุดออกจากระบบการศึกษา
ระบบการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนหรือบุคลากร
ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม
การวัดและประเมินผลผู้เรียน Formative Assessment จากเครื่องมือ Thai PILA
catalyst กสศ for change
Co-Creator
Co-Network Supporter
Co-Network Facilitator
Co-Funding
ต้นแบบกลไกจังหวัด/สร้างโรงเรียนพัฒนาตนเอง
กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม
โรงเรียนพัฒนาตนเอง

รูปแบบการขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนาตนเอง
(Teacher and School Quality Movement: TSQM)
Education Transformation
TSQM
MOVEMENT
TSQP PROJECT
โรงเรียน
TSQM-A
TSQM-N
TSQM-I
Ecosystem
Sustainability
Thailand Zero Dropout
Systems Change

วัตถุประสงค์
การขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนาตนเอง
(TSQM)
1 เพื่อสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในระดับเครือข่ายระดับพื้นที่จังหวัด และระดับนโยบาย สามารถขยายผลและสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม
2 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนแกนนำในการพัฒนาตนเอง (Agentic schools) ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมที่ร่วม ขยายผล และขับเคลื่อนการแก้ปัญหาประเด็นที่ท้าทาย เพื่อการดูแลช่วยเหลือเด็ก
3 เพื่อพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายได้เท่าเทียม และมีคุณภาพ ป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงหลุด และเด็กที่หลุดออกจากการศึกษาได้เป็นรายบุคคล

กลุ่มเป้าหมาย
การขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM)
โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดกลาง และขนาดเล็ก (สพป. สพม. อปท. ศรจ. และ อช.) ระดับการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
องค์กรภาคีเครือข่ายที่ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในจังหวัด ทุกระดับ เช่น สพป. สพม. ศธจ. อบจ. กทม. สถาบันการศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง
ครู
เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน
ผู้อำนวยการ
อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่
ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่
นักเรียน เด็ก และเยาวชนด้อยโอกาส

‘TSQM’ เปลี่ยนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ

จับมือไว้แล้วไปด้วยกัน...สะท้อนความเป็น TSQM ในการขับเคลื่อนลักษณะ Movement ได้อย่างเห็นภาพ เพราะแม้ว่าจะมีโรงเรียนที่สามารถเดินหน้าได้ไกลขนาดไหน แต่ก็เป็นเพียงการทำงานในฐานะหน่วยย่อย ๆ ในพื้นที่ หากต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทำงานเป็นขบวน ไม่ปล่อยให้ใครคนใดคนหนึ่ง หรือโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งทำแต่เพียงลำพัง

โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM) เป็นการขยายการดำเนินงานไปสู่ขบวนการ School / Education Systems Transformation มีเป้าหมายหลักคือ เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและยืดหยุ่นเต็มศักยภาพ มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้นเป็นหัวใจสำคัญ เป็นการต่อยอดจากทุนทางปัญญาจากหลายโครงการ ที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างขึ้นและสั่งสมไว้ ตั้งแต่ปี 2562 - 2566 โดยเฉพาะโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Techer and School Quality Program: TSQP) ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ หรือ Whole School Approach ด้วยการ**กระตุ้นให้โรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งระบบใน 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพระบบบริหารจัดการโรงเรียน และ 2) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อมุ่งสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ Values - Attitude - Skills - Knowledge ให้เกิดกับผู้เรียนทุกคน ซึ่งทุนทางปัญญาเหล่านี้เป็นงานระดับ Micro**

ตลอดระยะการดำเนินงานมากว่า 4 ปี สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของโรงเรียนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่พร้อมจะพัฒนาไปพร้อมกัน ไม่ให้เป็นเพียงการขับเคลื่อนของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการก้าวเดินไปด้วยกันทั้งองคาพยพ ขยับจาก P (Project/Program) ก้าวเข้าสู่ M (Movement) เป็นการยกระดับจาก TSQP สู่ TSQM ซึ่งเป็นงานเชิงพื้นที่หรือระดับ Meso นั่นเอง โดยมีหมุดหมายปลายทางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบการศึกษาของประเทศ เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและระบบนิเวศการเรียนรู้ในระดับนโยบายของประเทศ หรือระดับ Macro

โดยการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งระบบ ในปีการศึกษา 2567- 2569 กสศ. มุ่งสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยคาดหวังให้เกิดการทำงานร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดในระดับพื้นที่ (จังหวัด) เครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ และเกิดกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยใช้ต้นทุนการทำงานของจังหวัด/โรงเรียน/ภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาให้เกิดขึ้น

กลไกหนุนเสริมการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

เมื่อมองจากภาพรวมของนิเวศการศึกษา กสศ. มีบทบาทเป็น **‘ตัวเร่ง (Catalyst)’** ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา ด้วยการกระตุ้น ชี้เป้าหมาย และเอื้ออำนวย ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทศักยภาพ และปัจจัยเฉพาะของแต่ละฝ่าย

โดย กสศ. ได้มีกลไกหนุนเสริมการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อนำไปสู่ต้นแบบกลไกจังหวัด/โรงเรียนพัฒนาตนเอง

ตอบโจทย์กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- การประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation: DE)
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC)
- ระบบสารเสนเทศ (Quality Information System: Q-Info)
- การสนับสนุนทีมโค้ชเพื่อการพัฒนาวิชาการ
- กลไกและระบบการเฝ้าระวังและดูแลนักเรียนป้องกันและลดการหลุดออกจากระบบการศึกษา
- ระบบการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนหรือบุคลากร
- ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม
- การวัดและประเมินผลผู้เรียน Formative Assessment จากเครื่องมือ Thai PILA

รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM)

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งระบบ ในปีการศึกษา 2567- 2569 กสศ. มุ่งสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยคาดหวังให้เกิดการทำงานร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดในระดับพื้นที่ (จังหวัด) เครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ และเกิดกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยใช้ต้นทุนการทำงานของจังหวัด โรงเรียน ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความยั่งยืนและให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนา โดยมีแนวทางคิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน 3 รูปแบบ ได้แก่

- **การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (Teacher and School Quality Movement - Area: TSQM-A)** เป็นการดำเนินงานในลักษณะการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัด โดยมีหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลของโรงเรียนเป็นหลักในการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และการบริหารจัดการ เพื่อต่อยอดและขยายผลกับเครือข่าย พร้อมสร้างความยั่งยืน ประกอบด้วยกลไกสำคัญ 2 ส่วน คือ **‘กลไกระดับพื้นที่ (เขต/จังหวัด)’** เป็นการบริหารจัดการระดับพื้นที่แบบมีส่วนร่วมโดยเชื่อมภาคีภาคการศึกษาจากทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนระบบการศึกษา และ **‘กลไกระดับโรงเรียน’** เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ครู เด็ก ต่อเนื่องจากฐานการทำงานของโรงเรียนในโครงการ TSQP และต้นทุนงานพัฒนาโรงเรียนอื่น ๆ ในพื้นที่
- **การขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement - Network: TSQM-N)** คือ การดำเนินการของโรงเรียนแกนนำที่รวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โดยมีโรงเรียนแกนนำที่เป็นต้นทุนจากการดำเนินงานโครงการ TSQP หรือโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาที่ดีในพื้นที่ เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนแกนนำเกิดการร่วมวิเคราะห์ผลการพัฒนาโรงเรียนจากต้นทุนเดิมเพื่อต่อยอดการพัฒนาและขยายผลการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบไปยังโรงเรียนเครือข่าย และขยับสู่การเชื่อมโยงกลไกการทำงานกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือภาคีเครือข่ายในมิติต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมและสูงขึ้นทุกด้าน
- **การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงประเด็น (Teacher and School Quality Movement - Issue:**

TSQM-I) เป็นการดำเนินการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเชิงประเด็น เพื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยฝ่ายวิชาการและผู้อำนวยการมีส่วนร่วมกับการวิจัยติดตามความก้าวหน้า เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียน ให้ได้มาซึ่งชุดความรู้ในการนำไปใช้งานจริงและเกิดการพัฒนาครูและโรงเรียนในลักษณะของการหมุนวงจรการเรียนรู้ของโรงเรียน ตลอดจนเป็นการหาแนวทางหรือกลไกการแก้ปัญหาในประเด็นต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงนำเด็กนอกระบบ-เด็กตกหล่น กลับเข้าสู่การศึกษาที่ยืดหยุ่นมีทางเลือก (Thailand Zero Dropout) โดยใช้ต้นทุนการทำงานที่ผ่านมาโดยเฉพาะต้นทุนทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP)

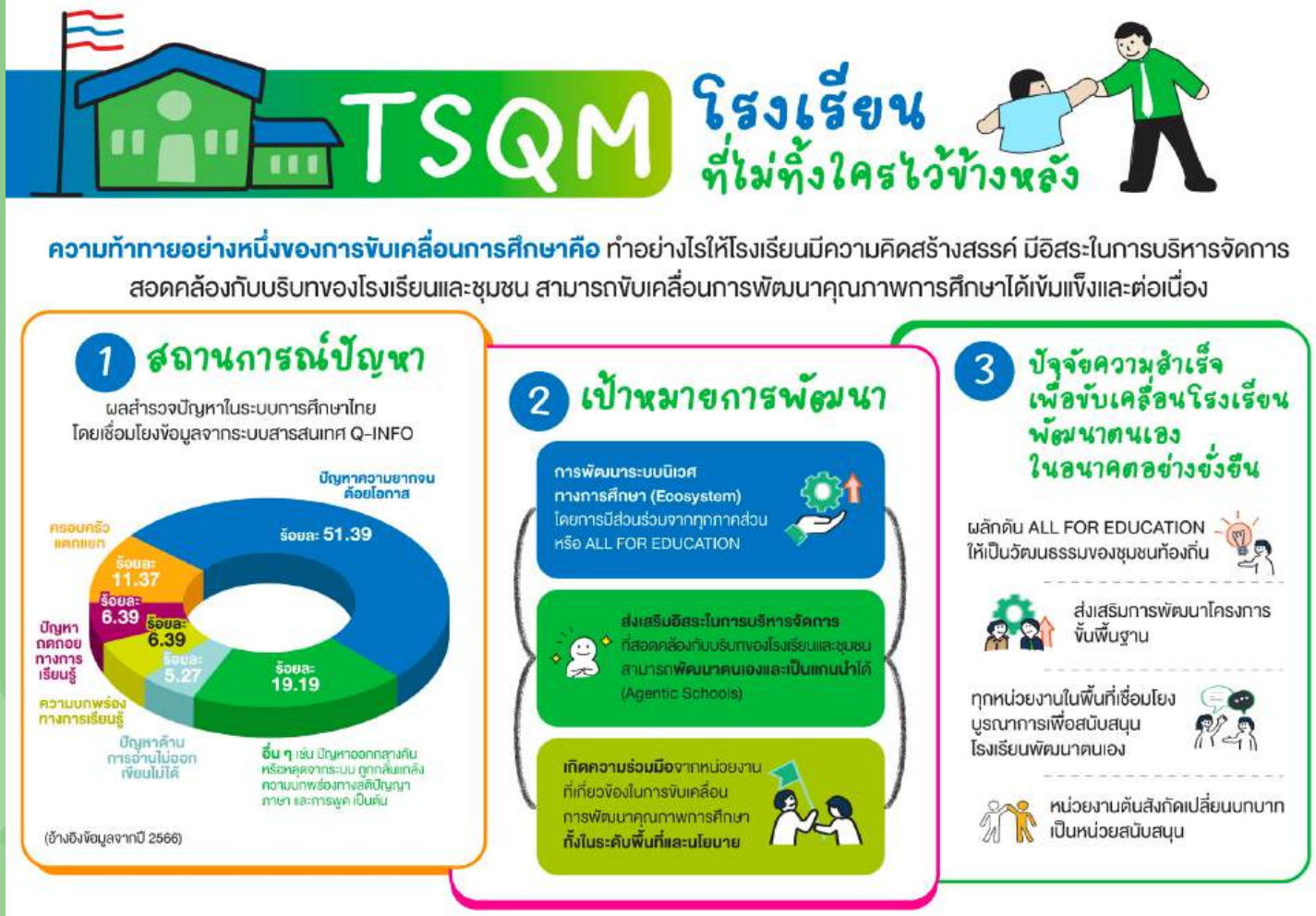
วัตถุประสงค์การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM)

- **เพื่อสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา** ทั้งในระดับเครือข่าย ระดับพื้นที่จังหวัด และระดับนโยบาย สามารถขยายผลและสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม
- **เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนแกนนำในการพัฒนาตนเอง (Agentic Schools) ได้อย่างต่อเนื่อง** ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมที่ร่วมขยายผลและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาในประเด็นที่ท้าทาย เพื่อการดูแลช่วยเหลือเด็ก
- **เพื่อพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ** ป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงหลุด และเด็กที่หลุดออกจากการศึกษาได้เป็นรายบุคคล

กลุ่มเป้าหมายการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM)

ประกอบด้วย 2 กลุ่มเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างกลไกการทำงานร่วมกันในพื้นที่ ได้แก่ **1) โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดกลางและขนาดเล็ก** ระดับการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดของ สพป. สพม. อปท. ตชด. และ สช. **2) องค์กรภาคีเครือข่ายที่ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในจังหวัดทุกระดับ** เช่น สพป. สพม. ศธจ. อบจ. สกร. สถาบันการศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง

เกิดการพัฒนาศักยภาพแก่ Stakeholders หรือผู้มีส่วนได้เสียที่อยู่ในระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ **1) ครู เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นครูผู้ก่อการ (Teacher Agency)** เพื่อสร้างการเรียนรู้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตผู้เรียน **2) ผู้บริหาร/ผู้อำนวยการสถานศึกษา** ให้เป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ **3) ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่** เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นโค้ชและผู้หนุนเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการ **4) อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่** ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายทางความรู้ หนุนให้โรงเรียนมีอิสระเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน **5) เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน** ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน ติดตามดูแล ป้องกันปัญหาและร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรหลากหลายรูปแบบ เพื่อปลายทางก่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของนักเรียนซึ่งเป็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งปัญญาภายในและภายนอก สร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิต โดยไม่ได้ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

TSQM โรงเรียนที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ความท้าทายอย่างหนึ่งของการขับเคลื่อนการศึกษาคือ ทำอย่างไรให้โรงเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระ ในการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เข้มแข็งและต่อเนื่อง แต่ด้วยสถานการณ์ปัญหาของประเทศไทยที่ไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคมด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศ Q-INFO (อ้างอิงข้อมูลจากปี 2566) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ทำงานกับนักเรียนทั้งสิ้น 81,098 คน เป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหา และบางคนมีปัญหาซ้ำซ้อน จำนวน 66,647 คน คิดเป็นร้อยละ 82.18 ของนักเรียนทั้งหมด โดยเป็นปัญหาความยากจนมากกว่าร้อยละ 50 สามารถจัดลำดับได้ดังนี้

- ปัญหาความยากจนด้อยโอกาส ร้อยละ 51.39
- ปัญหาครอบครัวแตกแยก ร้อยละ 11.37
- ปัญหาถดถอยการเรียนรู้ ร้อยละ 6.39
- ปัญหาความบกพร่องทางการเรียนรู้ ร้อยละ 6.39
- ปัญหาด้านการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ร้อยละ 5.27
- ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ หลุดออกกลางคันหรือหลุดจากระบบ ถูกกลั่นแกล้ง ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ทางสติปัญญา ภาษา และการพูด ร้อยละ 19.19

เห็นได้ว่าปัญหาความยากจนและปัญหาจากครอบครัว ส่งผลกระทบต่อเด็กมากกว่าปัญหาด้านพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงต้องไม่อยู่ในภาคการศึกษาเท่านั้น แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่เป้าหมายการพัฒนา คือ

1. **การพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หรือ ALL FOR EDUCATION** เพื่อให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมและมีโอกาสเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ
2. **พัฒนาให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน** สามารถพัฒนาตนเองและเป็นแกนนำได้ (Agentic Schools) ตลอดจนการสร้างเครือข่าย และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง
3. **เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา**ทั้งในระดับพื้นที่และนโยบาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ จากการดำเนินงานมีข้อค้นพบซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จ เพื่อที่จะขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองในอนาคตได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1. **ผลักดัน ALL FOR EDUCATION ให้เป็นวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น** เพื่อสนับสนุนนโยบายจากส่วนกลางที่ต้องการให้ลูกหลานในชุมชนมีการเรียนรู้ที่ดี เป็นอนาคตของท้องถิ่นและชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม หนุนเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
2. **ส่งเสริมการพัฒนาโครงการขั้นพื้นฐาน** เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่ออำนวยความสะดวกและแก้ปัญหาระหว่างการจัดการศึกษาและการพัฒนาโรงเรียนในภาพรวม
3. **ทุกหน่วยงานในพื้นที่บูรณาการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนโรงเรียนพัฒนาตนเอง** ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคมนาคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียนในครอบคลุมทุกมิติ
4. **หน่วยงานต้นสังกัดเปลี่ยนบทบาทเป็นหน่วยสนับสนุน** กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปยังสถานศึกษาหรือโรงเรียน ให้มีอิสระในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในสังกัดให้เป็นต้นแบบการพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

'ปันจุดร่วม' สู่การ พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

พัฒนาการบริหาร

- เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำมาต่อยอดหรือปรับใช้กับโรงเรียนตนเอง
- ลดการสั่งการ เพื่อให้ครูตระหนักคิดจากภายในของตนเอง
- มีส่วนร่วมกับวง PLC เพื่อสร้างความเข้าใจแบ่งปันเป้าหมายร่วมกับเพื่อนครู

พัฒนาห้องเรียน

- นำเรื่องที่เด็กสนใจมาจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
- นำความรู้ในชีวิตประจำวันมาเชื่อมโยงกับการเรียน
- เปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
- ใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นและสร้างการเรียนรู้

การหนุนเสริม

- ก่อตั้ง 'Core Team' ที่เข้มแข็ง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย
- ขยายผลจากส่วนกลางลงสู่โรงเรียน ให้มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- สร้างครูแกนนำ ให้เป็นนักจัดการเรียนรู้
- ดึงผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพิ่มผลลัพธ์การเรียนรู้เด็ก

ผู้อำนวยการ ศึกษานิเทศก์ ครู

พัฒนาโรงเรียน

- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น
- กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง
- ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลานเพื่อหาแนวทางพัฒนาและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน

พัฒนาตนเอง

- เปลี่ยนมุมมองตัวเอง เป็น 'Growth Mindset'
- เปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้
- แลกเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC
  คิดหาวิธีการสอนของตนเอง ให้เหมาะกับผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน

ผลลัพธ์โดยตรง ต่อนักเรียน

- สนุกกับการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นและสนใจการเรียนมากขึ้น
- สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
- 'พัฒนาทักษะและกล้าแสดงออก' จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ
- รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่
- มีความคิดที่ยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ง่าย

ผลลัพธ์ทางอ้อม ต่อผู้ปกครอง และชุมชน

- ออกแบบการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง
- โรงเรียนและชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น
- ทุกคนในพื้นที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ รับผิดชอบและแก้ปัญหาร่วมกัน
- ลดปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา
- มี 'นวัตกรรม' ที่เอื้อต่อการสร้างรายได้ให้กับนักเรียนและชุมชน
- ชุมชนยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถี

‘ปันจุดร่วม’ สู่การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ‘**การศึกษา**’ มีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานการเรียนรู้และพัฒนาเด็กในทุกมิติ งานยกระดับการศึกษา จึงเป็นเรื่องยากและท้าทายสำหรับคนทำงานอย่าง ครู ผู้อำนวยการ ศึกษานิเทศก์ รวมถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะการพัฒนาเด็กในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านวิชาการเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงการเรียนรู้ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพให้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนให้เปลี่ยนแปลงทั้งระบบ จึงไม่สามารถทำได้โดยลำพังแต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและร่วมขับเคลื่อนโรงเรียนให้ดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ **จากการร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงาน วิธีการพัฒนาตนเองของครู และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พบว่า แต่ละส่วนมีจุดร่วมการทำงาน** โดยสามารถหนุนเสริมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เริ่มจากบทบาทของ ‘**ครู**’ ผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดขณะอยู่ในโรงเรียน ครูต้องเริ่มจากการพัฒนาตนเอง โดยการเปลี่ยนมุมมองจาก ‘Fixed Mindset’ เป็น ‘Growth Mindset’ เปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็น ‘Facilitator’ ผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กล้าออกจากกรอบการทำงานแบบเดิม มุ่งแสวงหาผลลัพธ์ใหม่ จากนั้นรู้จักแลกเปลี่ยนความเห็นกับเพื่อนครูด้วยกันผ่าน**การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) เพื่อกำหนดเป้าหมาย และแบ่งปันการจัดการเรียนรู้ให้เป็น ‘Active Learning’ ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพ โดยคิดหาวิธีการสอนของตนเอง เหมาะกับห้องเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน** อีกทั้งการพัฒนาห้องเรียนหรือการจัดการเรียนรู้ Active Learning ต้องเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ นำความรู้ในชีวิตประจำวันมาเชื่อมโยงกับการเรียน และให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ พร้อมเปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน รวมถึงใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง

สำหรับ ‘**ผู้อำนวยการ**’ ซึ่งมีบทบาทด้านการบริหาร ต้องเอื้อต่อการสนับสนุนการดำเนินงานของครูให้ราบรื่นยิ่งขึ้น เช่น **เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ผ่านการเรียนรู้จากโรงเรียนต้นแบบ และนำมาต่อยอด หรือปรับใช้กับโรงเรียนตนเอง ลดการสั่งการเพื่อให้ครูตระหนักคิดจากภายในของตนเอง** เข้าไปมีส่วนร่วมในวง PLC เพื่อสร้างความเข้าใจ แบ่งปันเป้าหมายร่วมกับเพื่อนครู ขณะเดียวกัน**ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันตลอดจนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลาน** เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาร่วมกัน

ส่วนการหนุนเสริมจาก ‘**ศึกษานิเทศก์**’ จำเป็นต้องมี Core Team ที่เข้มแข็ง และอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ผู้อำนวยการ ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน **ทำให้การขยายผลการจัดการเรียนรู้จากส่วนกลางลงสู่โรงเรียนมีความชัดเจนขึ้น และส่งเสริมให้โรงเรียนเกิดการทำงานได้อย่างต่อเนื่องและตรงเป้า** สร้างให้ครูเป็นนักจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพิ่มผลลัพธ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก

การดำเนินงานเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนทั้งระบบ ส่งผลโดยตรงต่อ ‘**ผู้เรียน**’ เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ เช่น พฤติกรรมของผู้เรียน ที่สนุกกับการเรียน มีความกระตือรือร้น และสนใจการเรียนมากขึ้น สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งยังเกิดการพัฒนาทักษะและกล้าแสดงออกมากขึ้น ที่สำคัญเด็กรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ มีความคิดที่ยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ไม่เพียงส่งผลต่อเด็กโดยตรงเท่านั้น แต่ส่งต่อไปยังครอบครัวของเด็ก และชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากทุกคนได้มีบทบาทร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน มี ‘**นวัตกรรม**’ ที่เอื้อต่อการสร้างรายได้ให้กับนักเรียนและชุมชน ป้องกันเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา สามารถยกระดับชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวิถีได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ยกระดับคุณภาพนักเรียน ด้วยเครือข่ายโรงเรียน

ความสำคัญ

เชื่อมโยงทรัพยากร และองค์ความรู้ระหว่างสถานศึกษา

เกิดการแบ่งปันทรัพยากรที่มีจำกัด ทั้งบุคลากรและสื่อการสอน

พัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียนได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

ลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายโรงเรียน

- ความไว้วางใจ และวิสัยทัศน์ร่วม
- ระบบการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ
- การแลกเปลี่ยนทรัพยากร อย่างเหมาะสม
- ความเท่าเทียม ระหว่างสมาชิก

แนวทางการขับเคลื่อนเครือข่าย

1. **สร้างความร่วมมือ**
   สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้บริหาร กำหนดเป้าหมายร่วมกัน
2. **วางแผนและออกแบบ**
   ออกแบบโครงสร้างเครือข่าย กำหนดบทบาทสมาชิก และวางแผนกิจกรรม
3. **ดำเนินการและติดตาม**
   จัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการติดตามผลและปรับปรุงงาน อย่างต่อเนื่อง

OUTCOME

- นักเรียน
  - มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก
  - ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่แข็งแกร่งขึ้น
  - ลดความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษา
- ครู
  - มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์โลกยุคใหม่

ยกระดับคุณภาพนักเรียน ด้วย “เครือข่ายโรงเรียน”

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM) ทั้งมิติพื้นที่ เครือข่าย หรือเชิงประเด็น โดยมีเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน คือ **‘นักเรียน’**

ทำไม ‘เครือข่าย’ ถึงสำคัญ? ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณรงค์ จันใด รองคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ข้อมูลว่า **ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพนักเรียน คือ โรงเรียน** ซึ่งโรงเรียนมีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ต้นสังกัด และภาคีเครือข่ายทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายเพื่อ**เชื่อมโยงทรัพยากรและองค์ความรู้** ระหว่างสถานศึกษา ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีและเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเครือข่ายโรงเรียนยังช่วยให้**เกิดการแบ่งปันทรัพยากรที่จำกัด** ทั้งบุคลากรและสื่อการสอนที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและคุ้มทุนมากที่สุด

โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ เมื่อโรงเรียนรวมกันเป็นเครือข่าย จะช่วย**ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียน**ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น นำไปสู่คุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสมรรถนะ (Competency) V-A-S-K ของนักเรียนที่ TSQM มุ่งหวัง ในสังคมที่มีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

ลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

- **ความไว้วางใจและวิสัยทัศน์ร่วม:** สมาชิกในเครือข่ายต้องมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และทุกคนในเครือข่ายต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยอาศัยการทำกิจกรรมร่วมกัน
- **ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ:** ช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากการเป็นเครือข่ายไม่สามารถแยกส่วนได้ จึงต้องมีช่องทางที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- **การแลกเปลี่ยนทรัพยากรอย่างเหมาะสม:** การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ บุคลากร และงบประมาณอย่างเหมาะสม
- **ความเท่าเทียมระหว่างสมาชิก:** ทุกโรงเรียนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค หากโรงเรียนได้ประโยชน์สูงสุด นักเรียนก็จะได้รับประโยชน์ตามไปด้วย

แนวทางขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

- **สร้างความร่วมมือ:** เริ่มจากสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร กำหนดเป้าหมายร่วมกัน และลงนามในบันทึกข้อตกลง (MOU) อย่างเป็นทางการ
- **วางแผนและออกแบบ:** ออกแบบโครงสร้างเครือข่าย กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก และวางแผนกิจกรรมที่จะดำเนินงานร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม
- **ดำเนินการและติดตาม:** จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาครูและนักเรียนร่วมกัน มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน ให้เหมาะสม

ทั้งนี้ เครือข่ายโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ มักเกิดจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ความมุ่งมั่นของครูและบุคลากรทางการศึกษา **โดยเครือข่ายที่เข้มแข็งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกปัจจุบัน**

PM มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มากกว่าผู้ติดตาม คือ เพื่อนร่วมทาง สู่ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

หนุนเสริมและสนับสนุนกลไกการทำงานของ Core Team ระดับจังหวัด ด้านการจัดการ การพัฒนา และการประเมินผล เพื่อให้การหนุนเสริมจังหวัดเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน

1 การสนับสนุนและหนุนเสริม
การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา

กลยุทธ์หนุนเสริม

1 การสร้างกลไกขับเคลื่อน Core Team

2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

2 การสนับสนุนและหนุนเสริม
Core Team จังหวัด

3 การสนับสนุนจังหวัดและโรงเรียนให้สามารถนำแนวคิด Whole School Approach (WSA) และ 8 มาตรการของ กสศ. มาปรับใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ผ่าน 3 แนวทางหลัก

1 สร้างการรับรู้และแรงบันดาลใจ

2 พัฒนาศักยภาพด้วยกระบวนการ Coaching และการเรียนรู้ร่วมกัน

3 นำเสนอตัวอย่างความสำเร็จ (Good Practice)

4 การสนับสนุนเชิงเฝ้าระวังและติดตาม (Strategic Observation and Reflective Support)

1 ร่วมรับฟังและสังเกตการณ์

2 ประคองพื้นที่ให้เติบโตอย่างมีทิศทาง โดยไม่แทรกแซงหรือควบคุม

3 ใช้ Data-Informed Observation

5 การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้
การดำเนินโครงการ TSQM-A ข้ามจังหวัด เน้นการสร้าง "วงเรียนรู้ข้ามพื้นที่"

‘ทีม PM มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์’
มากกว่าผู้ติดตาม คือเพื่อนร่วมทางสู่ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

โครงการ TSQM-A มีเป้าหมายส่งเสริมให้แต่ละจังหวัดสามารถออกแบบกลไกพัฒนาการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยกำหนดแผนพัฒนาระยะ 3 ปี ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มุ่งเป้าไปที่การยกระดับคุณภาพโรงเรียน ครู และผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการสร้างระบบให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ในฐานะทีม PM ที่ทำหน้าที่หนุนเสริมกลไกการทำงานของ Core Team ระดับจังหวัด และ**เป็นที่ปรึกษาให้กับ 4 จังหวัด** ได้แก่ ลำปาง พิษณุโลก นราธิวาส และสงขลา **ซึ่งเป็นมากกว่าผู้ติดตามโครงการ หากแต่เป็นการสร้างความร่วมมือเพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาไปพร้อมกันกับจังหวัด** โดยมีกลยุทธ์ดำเนินงานที่ชัดเจน ทั้งในด้านการจัดการ การพัฒนา และการประเมินผล เพื่อให้การหนุนเสริมจังหวัดเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน ดังนี้

1. การสนับสนุนและหนุนเสริม การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ทำงานร่วมกับ Core Team จังหวัด ในการออกแบบกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทจริงของจังหวัด ผ่านเครื่องมือ และกระบวนการที่แต่ละจังหวัดเลือกใช้ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับโรงเรียน

2. การสนับสนุนและหนุนเสริม Core Team จังหวัด โดยมีกลยุทธ์ในการหนุนเสริมหลัก 2 ด้าน ได้แก่ 1) หนุนเสริมการสร้างกลไกขับเคลื่อน Core Team ด้วยการจัดตั้ง ทีมขับเคลื่อนในกลุ่มงานหลักของ Core Team 2) หนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผ่านการสนับสนุนด้านวิชาการและด้านงบประมาณ เพื่อการอบรมและพัฒนา โดยจัดกิจกรรม Coaching ทั้ง Onsite และ Online เพื่อให้สามารถปรับใช้ตามบริบทพื้นที่ได้จริง

3. การสนับสนุนจังหวัดและโรงเรียนให้สามารถนำแนวคิด Whole School Approach (WSA) และ 8 มาตรการของ กสศ. มาปรับใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้จังหวัดมีความเข้าใจเกี่ยวกับ**แนวคิด WSA และ 8 มาตรการ คือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างเป็นระบบผ่าน 3 แนวทางหลัก** ได้แก่ 1) สร้างการรับรู้และแรงบันดาลใจ ผ่านเวทีสื่อสารและประชุมชี้แจงให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาศักยภาพด้วยกระบวนการ Coaching และการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และ 3) นำเสนอตัวอย่างความสำเร็จ (Good Practice) เพื่อขยายผลความสำเร็จในพื้นที่

4. การสนับสนุนเชิงเฝ้าระวังและติดตาม (Strategic Observation and Reflective Support) มีแนวทางการทำงาน โดย **‘ร่วมรับฟังและสังเกตการณ์’** ในบางกิจกรรมเพื่อเป็น **‘ผู้ประคับประคองพื้นที่ให้เติบโตอย่างมีทิศทาง ไม่แทรกแซงหรือควบคุม’** และสนับสนุนโดยใช้ **‘Data-Informed Observation’** พัฒนา Dashboard เพื่อติดตามพัฒนาการของนักเรียนจากข้อมูล ช่วยให้ Core Team เป็นเจ้าของข้อมูล

5. การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินโครงการ TSQM-A ข้ามจังหวัด ทีม PM มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ใช้แนวทางสร้าง **‘วงเรียนรู้ข้ามพื้นที่’** ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น KM CoPs PLC ข้ามโรงเรียน อำเภอ และจังหวัด School Visit และเวทีถอดบทเรียน **เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์จากพื้นที่ที่เข้มแข็ง ไปยังพื้นที่ที่เพิ่งเริ่มต้น** ขยายผลเครื่องมืออย่าง DE WSA Q-Info และ Active Learning เสริมพลังให้ Core Team เห็นภาพการขับเคลื่อนที่หลากหลาย

จากการหนุนเสริมการดำเนินงานโครงการ TSQM-A ทีม PM คาดหวังถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานโดยมีคณะทำงานระดับจังหวัดที่เข้มแข็ง มีโรงเรียนแกนนำที่ผ่านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเครื่องมือบริหารจัดการที่ใช้ได้จริงในพื้นที่ เกิดการบูรณาการระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน และมีแผนพัฒนาระยะ 3 ปีของจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดต่อไป เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม

ยกระดับการศึกษาลำปาง

LAMPANG ONE TEAM

การบูรณาการหน่วยงาน ภาคีที่เกี่ยวข้องแบบองค์รวม

เกิดการทำ MoU กับ 39 หน่วยงาน

แสดงถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของการศึกษา
จังหวัดลำปางจากทุกภาคส่วน

Action Plan 3 ปี

จัดทำแผน ขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับจังหวัด ในโครงการ TSQM-A
จังหวัดลำปาง

คณะดำเนินงาน

แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

1. คณะกรรมการ ระดับจังหวัด
2. คณะกรรมการบริหารจัดการ (Core Team)
3. คณะกรรมการระดับปฏิบัติการ ในพื้นที่และสถานศึกษา

Core Team

- จุดเด่น
  - ความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการ
- บทบาทหน้าที่
  - เสริมความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการและวิชาการ
  - สร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัด
  - ขับเคลื่อนให้เกิดกลไกและแผนพัฒนาจังหวัดที่เชื่อมกับแผนพัฒนาโรงเรียน

การหนุนเสริม จากทีม PM 2 ช่วง

ระยะสั้น

สร้างความเข้าใจต่อกระบวนการ DE ในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

- ช่วยเพิ่มสมรรถนะการเป็น Facilitator และ Note Taker
- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ 6 มาตรการเครื่องมือหนุนเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเอง

ระยะยาว

ช่วยค้นหานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน

- ร่วมพัฒนาโค้ชวิชาการ
- ถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการ

ผลผลิตการดำเนินการ 6 เดือนแรก

- กำหนดโครงสร้างและบทบาทของ Core Team
- กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษา
- วิเคราะห์สถานภาพปัญหาและบริบทด้านการศึกษาด้วย DE
- จัดทำข้อตกลงความร่วมมือของภาคีเครือข่าย
- มีแนวทางสร้างการรับรู้และความเข้าใจในโครงการ
- แนวทางบริหารความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ

ยกระดับการศึกษาลำปาง ผ่าน “LAMPANG ONE TEAM”

“LAMPANG ONE TEAM” กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของจังหวัด เป็นการบูรณาการหน่วยงานทางการศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องแบบองค์รวม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีการ**ทำ MOU กับ 39 หน่วยงาน แสดงถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของการศึกษาจังหวัดลำปางจากทุกภาคส่วน**

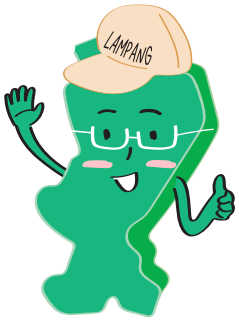
ทั้งนี้ จากความร่วมมือดังกล่าว ได้มีการจัดทำ (ร่าง) แผนบูรณาการการขับเคลื่อนการศึกษาระดับจังหวัด (Action Plan) ในระยะ 3 ปี โดยมี**คณะกรรมการดำเนินงาน Lampang One Team ออกเป็น 3 ระดับ** ได้แก่ คณะกรรมการระดับจังหวัด คณะกรรมการบริหารจัดการ (Core Team) และคณะกรรมการระดับปฏิบัติการในพื้นที่และสถานศึกษา เพื่อให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงานในระดับ Micro และ Meso และมีการถ่ายทอดแผนการศึกษาระดับจังหวัดสู่การปฏิบัติแบบองค์รวม ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ประจำปี 2566-2570

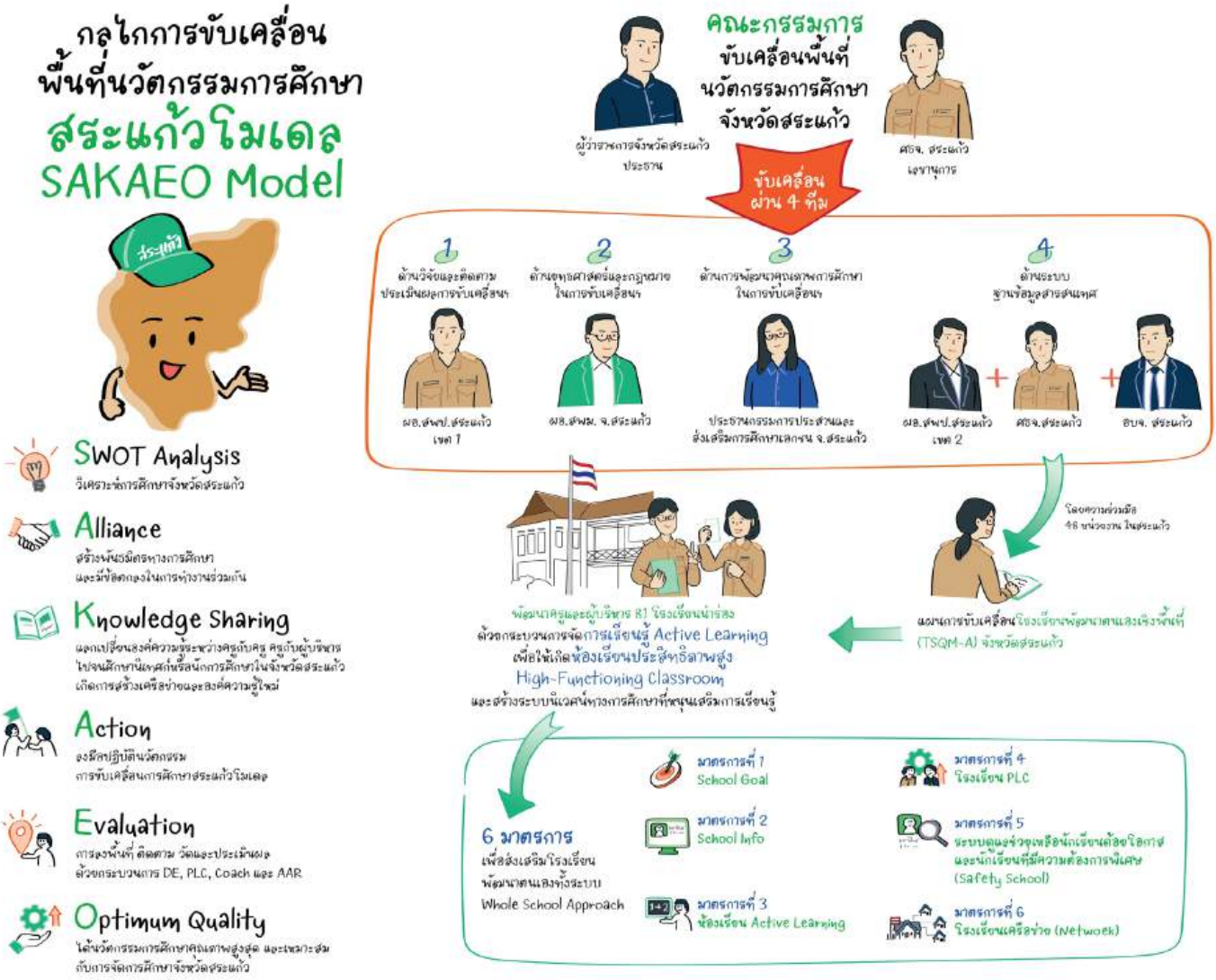
ขณะเดียวกันการดำเนินงานตามแผนจังหวัดได้อาศัยปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอย่าง Core Team ที่อยู่ในคณะกรรมการบริหารจัดการ ซึ่ง **Core team ของจังหวัดลำปางมีความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการ อีกทั้งยังมีบทบาทหน้าที่ ในการขับเคลื่อนกลไกและแผนพัฒนาจังหวัดเชื่อมกับแผนพัฒนาโรงเรียน สร้างการมีส่วนร่วม ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัด และสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการและวิชาการให้เกิดขึ้นในพื้นที่**

นอกจากนี้ยังได้รับ**การหนุนเสริมจากทีม PM 2 ระยะ** ได้แก่ **ระยะสั้น** เป็นการหนุนเสริมในเรื่องการสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) ในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มสมรรถนะการเป็น Facilitator และ Note Taker ตลอดจนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ 6 มาตรการ เครื่องมือหนุนเสริม โรงเรียนพัฒนาตนเอง **ระยะยาว** ช่วยค้นหานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน และถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต

ผลจากการดำเนินงานในระยะ 6 เดือนแรก พบว่า จังหวัดลำปางสามารถกำหนดโครงสร้างและบทบาทของ Core Team กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหา และบริบทด้านการศึกษาด้วย DE มีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือของภาคีเครือข่าย มีแนวทางสร้างการรับรู้และความเข้าใจในโครงการ และมีแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินโครงการได้

แม้ว่าการขับเคลื่อนการศึกษาของจังหวัดลำปางจะเกิดจากความร่วมมือของภาคีหลายภาคส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ **แต่สิ่งที่เป็นความท้าทายของจังหวัดในระยะถัดไป คือ การสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน** เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและบริบทพื้นที่มากที่สุด

กลไกการขับเคลื่อนสระแก้วโมเดล SAKAEO Model

จังหวัดสระแก้ว ได้ขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) ผ่านความร่วมมือจากทุกสังกัดหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรครูและโรงเรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งระบบ หรือ Whole School Approach ให้ไปสู่ปลายทางอย่างการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา และสร้างเด็กและเยาวชนของจังหวัดให้เป็นนวัตกรสระแก้ว รักษ์สระแก้ว และพัฒนาสระแก้ว โดยใช้รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนที่เรียกว่า **‘สระแก้วโมเดล SAKAEO Model’** ด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอนที่จะขับเคลื่อนการศึกษา ได้แก่

- **SWOT Analysis** วิเคราะห์การศึกษาภายในบริบทพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ประเด็นท้าทายของเด็กและเยาวชนจังหวัดสระแก้ว คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ต่ำ 2) ความยากจน 3) ขาดทักษะการคิดขั้นสูง 4) การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น 5) สภาพแวดล้อมในชุมชนมีความเสี่ยง
- **Alliance** สร้างพันธมิตรทางการศึกษา หาผู้รับผิดชอบและมีข้อตกลงในการทำงานร่วมกันซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม ทั้งภายในจังหวัดและภายนอกจังหวัด
- **Knowledge Sharing** แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างครูกับครู ครูกับผู้บริหาร ไปจนศึกษานิเทศก์หรือนักการศึกษาในจังหวัดสระแก้ว อันนำไปสู่การพัฒนากรอบหลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมศึกษาจังหวัดสระแก้วเพื่อสร้างการรับรู้ลงสู่สถานศึกษาในระยะถัดไป

- **Action** ลงมือปฏิบัติ โดยการนำองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนในการขับเคลื่อนสระแก้วโมเดล ไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษานำร่อง เช่น การทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น
- **Evaluation** การลงพื้นที่ ติดตาม วัดและประเมินผล ด้วยกระบวนการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation: DE), ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC), Coach และการสะท้อนคิดหลังทำกิจกรรม (After Action Review: AAR)
- **Optimum Quality** ได้นวัตกรรมการศึกษาคุณภาพสูงสุด และเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

ปัจจุบันจังหวัดมีการเคลื่อนงานถึงขั้นตอนที่ 4 และขั้นตอนที่ 5 โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระแก้ว (ศธจ.สระแก้ว) เป็นแกนนำหลักการขับเคลื่อนคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสระแก้ว มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการฯ ร่วมกับ 48 หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามาเป็นคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน 4 คณะ ได้แก่

1. คณะอนุกรรมการด้านวิจัยและติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสระแก้ว

2. คณะอนุกรรมการด้านยุทธศาสตร์และกฎหมายในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสระแก้ว

3. คณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสระแก้ว

4. ด้านระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (ระบบฐานข้อมูล Q-Info)

ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ ทั้ง 4 คณะ ต่างมีบทบาทหน้าที่ของตนเองและการทำงานเชื่อมประสานไปสู่การทำแผนการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสระแก้วที่นำไปสู่การเป็น **โรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นแนวทางที่หน่วยงานด้านการศึกษาในจังหวัดเข้ามาร่วมกันแลกเปลี่ยนจนกลายเป็นเป้าหมายต้องการพัฒนาครูและผู้บริหาร 81 โรงเรียนนำร่องด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ Active Learning เพื่อให้เกิดห้องเรียนประสิทธิภาพสูง High-Functioning Classroom ผ่านแนวทาง 6 มาตรา ดังนี้**

- **มาตราที่ 1 School Goal** โรงเรียนตั้งเป้าหมาย วางแผนการพัฒนาโรงเรียน และแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเท่าทันต่อสถานการณ์โลก
- **มาตราที่ 2 School Info** โรงเรียนมีระบบสารสนเทศสำหรับติดตามการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนตามแนวทางวิจัย เครื่องมือทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21
- **มาตราที่ 3 ห้องเรียน Active Learning** ใช้สร้างบรรยากาศไปสู่ห้องเรียนประสิทธิภาพสูง High-Functioning Classroom
- **มาตราที่ 4 โรงเรียน PLC** นำกระบวนการใช้ชุมชนวิชาชีพเพื่อการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) เป็นเครื่องมือสร้างพลังการพัฒนาผู้บริหารและครู Teacher Empowerment
- **มาตราที่ 5 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาสและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (Safety School)** เพื่อได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก
- **มาตราที่ 6 โรงเรียนเครือข่าย (Network)** สร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อพัฒนานักเรียน ผ่านเครื่องมือกระบวนการและแนวทางการประเมินผลเชิงพัฒนา (DE), กระบวนการนวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community Innovation Project: CIP), โครงการนวัตกรรมจากประสบการณ์โลก IP^2, โครงการยุวนวัตกรสร้างชาติ, ชุดการเรียนรู้ แบบพึ่งตนเอง Self-directed Learning Package หรือ Black Box, FAB Studio, Galaxy of Creativity และ Application สำหรับประเมินและให้คำปรึกษาสำหรับผู้เรียน

นวัตกรรม "ช้างน้อยมหัศจรรย์"

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities: LD) มักประสบปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข หรือทักษะอื่น ๆ การแก้ปัญหาและสนับสนุนเด็ก LD จึงต้องใช้วิธีที่เหมาะสมและเข้าใจลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน แนวทางในการแก้ปัญหาเด็ก LD

ครูจินตนา พบบุญ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหนองกา (ประชารัฐพิทยา) กล่าวว่า นวัตกรรม **"ช้างน้อยมหัศจรรย์"** เป็นอีกแนวทางในการแก้ปัญหาเด็ก LD ซึ่งการแก้ปัญหานักเรียนกลุ่มดังกล่าว ครูจะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาก่อน แล้วสร้างแผนการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง โดยเน้นไปยังจุดที่ต้องพัฒนา และปรับแผนการสอนให้เข้ากับความต้องการของเด็ก LD

นอกจากนี้ ครูควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจ รวมทั้งครูต้องเสริมแรงด้วยการให้กำลังใจและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและปลอดภัยเพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกและทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ที่สำคัญคือ **ครูต้องทำงานร่วมกับครอบครัว ผู้ปกครอง โดยให้ข้อมูลและติดตามความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด**

ทั้งนี้ การนำนวัตกรรมการเรียนรู้มาใช้และปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเด็ก LD จะทำให้เขาสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

ตัวอักษรสีแจกลูกสะกดคำ

จากโรงเรียนบ้านหนองแก จังหวัดสระแก้ว

สอนแบบใช้สีเป็น 4 สี และสูตรต้องอ่าน

ดำ >> แดง >> น้ำเงิน >> เขียว

แทนพยัญชนะต้น | แทนสระ | แทนตัวสะกด | แทนวรรณยุกต์

นวัตกรรม

การใช้สีมาเป็นตัวช่วยในการกำหนดขั้นตอนการอ่าน ภายใต้ชื่อว่า **"สีสันการเรียนรู้คู่การอ่าน"** เพราะสีสันจะช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กและทำให้เกิดการจดจำได้ดีกว่าแค่เพียงสีดำสีเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงใช้วิธีแจกลูกสะกดคำ โดย เทียบเสียงว่า **คำนั้นมีพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ตามลำดับขั้นตอนของการอ่าน**

สอนแบบแจกลูกสะกดคำพร้อมทำแบบฝึกหัด

ดำ	แดง	น้ำเงิน	เขียว
แทนพยัญชนะต้น ก ข ที่เด็กจะต้องอ่านเป็นลำดับที่ 1 ซึ่งเหมือนกับการแจกลูกสะกดคำ	**แทนสระ** -ะ -า ิ ี ฯลฯ	**ตัวสะกด แม่กง แม่กม แม่เกย แม่เกอว ฯลฯ**	**วรรณยุกต์** ่ ้ ๊ ๋ เอก โท ตรี จัตวา

ดังนั้น จึงเริ่มที่พยัญชนะก่อน คือ สีดำ เวลาอ่านไม่ว่าจะมีสีแดงอยู่ข้างหน้าก่อนสีดำ เด็กก็จะมองไปที่สีดำก่อน โดยเด็กจะรู้ว่าต้องเรียงลำดับขั้นตอนในการอ่านอย่างไร

ขั้นตอนการอ่านแบบแจกลูกสะกด

1. **แจกลูก (การแยกเสียง)** เริ่มต้นจากการแยกเสียงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในคำ ตัวอย่างเช่น คำว่า **"บ้าน"** จะแยกเป็น **"บ้ - า - น"**
2. **สะกดคำ (การรวมเสียง)** คือการนำเสียงที่แยกได้ มารวมกันเป็นคำที่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น **"บอ-อา-นอ-ไม้โท"** รวมกันเป็น **"บ้าน"**
3. **อ่านออกเสียง** หลังจากสะกดคำจนได้เสียงที่ถูกต้องแล้วจึงให้เด็กลองอ่านคำเต็ม ๆ อีกครั้ง เพื่อฝึกการอ่านออกเสียงคำให้คล่องแคล่วขึ้น

ผลลัพธ์

1. เด็กสามารถเรียงลำดับในการอ่าน และฝึกจนกระทั่งเขาสามารถอ่านได้คล่องภายในเวลาไม่ถึง 2 เดือน
2. สามารถนำสูตรนี้ไปใช้ร่วมกับรายวิชาภาษาอังกฤษได้
3. ความสำเร็จของโรงเรียนบ้านหนองแก ไม่ใช่แค่ผล O-NET วิชาภาษาอังกฤษที่สูงขึ้นเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดสระแก้วเท่านั้นแต่เป็นการขยับจากโรงเรียนขนาดเล็กยกระดับขึ้นเป็นโรงเรียนขนาดกลาง

ตัวอักษรสีแจกลูกสะกดคำ

การอ่านแบบแจกลูกสะกดคำเป็นวิธีการสอนอ่านที่เน้นให้เด็กเรียนรู้การแยกเสียงของตัวอักษรแต่ละตัวในคำ แล้วนำเสียงเหล่านั้นมารวมกันเป็นคำที่มีความหมาย เป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กเข้าใจหลักการอ่านและการออกเสียงได้ชัดเจนมากขึ้น

นางสาวเนาวะรัตน์ ถาวร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแก จังหวัดสระแก้ว ใช้นวัตกรรมการอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ โดยใช้สี 4 สี ได้แก่ **สีดำ** (แทนพยัญชนะ) **สีแดง** (แทนสระ) **สีน้ำเงิน** (แทนตัวสะกด) และ**สีเขียว** (แทนวรรณยุกต์) เข้ามาช่วยดึงดูดให้เด็กอ่านง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งขั้นตอนในการอ่านแบบแจกลูกสะกดคำสามารถแยกเบื้องต้น ดังนี้

- **แจกลูก** (การแยกเสียง) เริ่มต้นจากการแยกเสียงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในคำ ตัวอย่างเช่น คำว่า **"บ้าน"** จะแยกเป็น **"บ้ -นา - น"**
- **สะกดคำ** (การรวมเสียง) คือการนำเสียงที่แยกได้ มารวมกันเป็นคำที่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น **"บอ–อา-นอ-ไม้โท"** รวมกันเป็น **"บ้าน"**
- **อ่านออกเสียง** หลังจากสะกดคำจนได้เสียงที่ถูกต้องแล้วจึงให้เด็กลองอ่านคำเต็ม ๆ อีกครั้ง เพื่อฝึกการอ่านออกเสียงคำให้คล่องแคล่วขึ้น

วิธีการดังกล่าว เป็นการฝึกให้เด็ก ๆ ได้รู้จักกับโครงสร้างของคำและพัฒนาทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบ รวมทั้งช่วยส่งเสริมความเข้าใจในภาษาและเพิ่มทักษะการอ่านออกเสียงที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

นวัตกรรม PBLSI

แบบฝึกการอ่านรู้เรื่อง โรงเรียนบ้านหนองหิน จังหวัดพิษณุโลก

องค์ประกอบของนวัตกรรม

1. กระบวนการ 5 ขั้นตอน ของนวัตกรรม PBLSI ด้วยชุดแบบฝึกทักษะ (จำนวนขั้นละ 10 ชุด = ก่อน/หลัง 2 ชุด และระหว่างใช้ 8 ชุด)
2. แผนจิตศึกษา
3. แผนการจัดการเรียนรู้ Active Learning
4. การวัดประเมินผล

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม PBLSI กระบวนการ 5 ขั้นตอน (เกิดจากการแชร์ปัญหาในกลุ่มโรงเรียน Super PLC และเกิดเป็นนวัตกรรมจากการร่วม PLC ระดับช่วงชั้น ป.1 - ป.3)

I ขั้นที่ 5
I : Imagination เสริมปัญญาตามจินตนาการ
กำหนดจากการนำคำในบัญชีคำพื้นฐานและกำหนดภาพให้เขียนเรื่องตามจินตนาการ)

S ขั้นที่ 4
S : Sentences & Words
จินตนาการจากประโยคและคำ
(นำคำจากบัญชีคำพื้นฐาน ป.1 มาให้นักเรียนแต่งประโยค ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร)

L ขั้นที่ 3
L : Literature ภาษาไทยผ่านวรรณกรรมสุขสันต์หรรษา
(อ่านนิทานและหาคำศัพท์ใหม่ แจกลูกสะกดคำ แต่งประโยค ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร)

B ขั้นที่ 2
B : Basic word พัฒนาปัญญาด้วยการอ่านคำพื้นฐาน
(อ่านเขียนคำพื้นฐานและนำบัญชีคำพื้นฐานมาจัดกิจกรรม Active Learning)

P ขั้นที่ 1
P : Psychoeducation เรื่องเล่าจิตศึกษา
(ทำจิตศึกษาเน้นภาษาในนิทาน)

ผลลัพธ์

1. นักเรียนชั้น ป.1 มีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัดเจน
2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสะท้อนผลการอ่านของเด็ก จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง นักเรียนมีความสุขสนุกที่ได้อ่านและกล้าที่จะสะกดคำ คิดเป็นร้อยละ 91.60
3. ผลการทดสอบการอ่าน Reading Test ปีการศึกษา 2564 ของนักเรียนรู้สูงกว่าระดับประเทศ คิดเป็นร้อยละ 77.78 (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 71.38) โดยในด้านการอ่านรู้เรื่องคิดเป็นร้อยละ 79.47 มีผลการพัฒนาเพิ่มขึ้น +12.72 เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2563

นวัตกรรม PBLSI แบบฝึกการอ่านรู้เรื่อง

ปัจจุบันเด็กในโรงเรียนมีปัญหาด้านทักษะการอ่านที่ถดถอย ส่งผลให้การเรียนรู้ช้ากว่าปกติ เด็กรู้สึกกังวลและเบื่อเมื่อต้องอ่านเขียน และเกิดความกลัวที่จะอ่านออกเสียง จากปัญหานี้เองทำให้เกิดการคิดค้น**นวัตกรรม PBLSI ชุดแบบฝึกการอ่านรู้เรื่อง** ที่นำ **'จิตศึกษา'** มาผนวกกับทักษะการอ่านเขียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากง่ายไปหายากตามลำดับ ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองหิน จังหวัดพิษณุโลก สามารถพัฒนาการอ่านได้สำเร็จ และเสริมสร้างทักษะการอ่าน รู้เรื่องในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย

การนำนวัตกรรม PBLSI ไปใช้ในห้องเรียน มีกระบวนการทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 P : Psychoeducation เรื่องเล่าจิตศึกษา เป็นกิจกรรมที่บ่มเพาะจิตใจ ให้มีสติรู้ตัว มีสมาธิ กำกับตนเองได้ และกล้าแสดงออก โดยใช้นิทานเป็นตัวชง-เชื่อม-ใช้ เพื่อให้เด็กได้ติดตามเนื้อหาจากนิทาน และคิดต่อยอด ไปสู่การนำไปใช้ในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นที่ 2 B : Basic Word การพัฒนาปัญญาด้วยการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน การเลือกคำพื้นฐานตามระดับชั้นไปทำชุดแบบฝึกหัดและนำไปทดสอบกับเด็ก โดยครูสามารถออกแบบกิจกรรม เช่น การอ่านเป็นคำ เติมคำให้ตรงกับภาพ หรือโยงเส้นคำให้ตรงกับภาพ ซึ่งครูอาจเริ่มจากการนำคำศัพท์ง่าย ๆ ในเรื่องมาสอนเด็ก จากนั้นค่อย ๆ เรียนรู้ไปทีละคำ และเพิ่มความยากไปเรื่อย ๆ เพื่อกระตุ้นความก้าวหน้าในการอ่านของเด็ก

ขั้นที่ 3 L : Literature ภาษาไทยผ่านวรรณกรรมสุขสันต์หรรษา พัฒนาการเรียนรู้ ทั้งเรื่องคำศัพท์และการอ่านผ่านเนื้อเรื่องจากนิทาน เพื่อให้เด็กเพิ่มคลังคำศัพท์ของตนเอง และแจกลูกสะกดคำ แต่งประโยค ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

ขั้นที่ 4 S : Sentences & Words จิตนาการจากประโยคและคำ เริ่มให้เด็กแต่งประโยคจากคำศัพท์ด้วยตัวเอง เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ เข้าใจคำ และความหมายของคำมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 I : Imagination เสริมปัญญาตามจิตนาการ ต่อยอดให้เด็กนำคำศัพท์และประโยคมาแต่งเป็นเรื่องสั้นตามจินตนาการของตนเอง เพื่อพัฒนาให้มีเนื้อหารายละเอียดเพิ่มมากขึ้น ฝึกทักษะการอ่านรู้เรื่อง และการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

ผลจากการใช้นวัตกรรม สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น ผู้ปกครองมีส่วนร่วม สะท้อนผลการอ่านของเด็ก จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง พบว่า เด็กมีความสุข สนุกกับการอ่านและกล้าที่จะสะกดคำมากขึ้น อีกทั้ง ส่งผลถึงคะแนนทดสอบการอ่าน Reading Test ปีการศึกษา 2564 ของเด็กที่สูงกว่าระดับประเทศ คิดเป็นร้อยละ 77.78 ดังนั้น ความพยายามแก้ปัญหาความรู้ถดถอย โดยมุ่งเน้นไปที่เรื่องการอ่านออกเขียนได้ผ่านนวัตกรรม PBLSI จึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญไปสู่การเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ที่เด็กสนใจต่อไปในอนาคต

นวัตกรรม BBL

โรงเรียนบ้านไผ่หนองแคน จังหวัดศรีสะเกษ

การสังเกตการณ์พฤติกรรมเด็กในห้องเรียนที่ส่วนใหญ่มีการ**ตอบสนองระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน กล้าพูดคุย แต่เมื่อถึงเวลาให้นำเสนอหน้าห้อง เด็กไม่มีความกล้า หรือไม่ยอมเขียน** ทำให้ค้นพบปัญหาในเรื่องของการเขียนภาษาไทย จึงทำให้ไม่สามารถตอบโต้กับครูในระหว่างคาบเรียนได้ ทำให้ครูได้จัดทำกระบวนการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเขียนไม่ได้ในชั้นเรียน โดยเน้นการเขียนตามจินตนาการ

เทคนิคช่วยฝึกทักษะการเขียน

- การให้เลือก **'คลังคำศัพท์'** ที่อยู่ในโรงเรียน และในชีวิตประจำวัน
- **เริ่มให้เขียนประโยค** โดยนำเนื้อหาการเรียนในคาบที่แล้วมาเขียนด้วย
- จับกลุ่ม ซึ่ง**ทำให้นักเรียนได้คลังคำศัพท์เพิ่มขึ้น**จากการทำงานกลุ่ม
- เด็กยังได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกันในรูปแบบของ**เพื่อนสอนเพื่อน**

ผลลัพธ์

1. **เด็กมีความมั่นใจ**ในการอ่านเขียนภาษาไทยมากขึ้น
2. **เด็กมีการพัฒนาในการตอบคำถาม และกล้าเสนอแนวคิด**มากขึ้น
3. **เห็นคุณค่าและความสำคัญ** ของการใช้ภาษา

นวัตกรรม BBL โรงเรียนบ้านไผ่หนองแคน จังหวัดศรีสะเกษ

ครูปราศรัย อินทร์ค่ำ โรงเรียนบ้านไผ่หนองแคน จังหวัดศรีสะเกษ กล่าวถึงบรรยากาศในห้องเรียน จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก โดยพบว่า **เด็กส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน กล้าพูดคุย แต่เมื่อถึงเวลาให้นำเสนอหน้าห้อง เด็กไม่มีความกล้าหรือไม่ยอมเขียน** ซึ่งปัญหาเกิดจากการเขียนภาษาไทยไม่คล่อง ทำให้ไม่สามารถตอบโต้กับครูในระหว่างคาบเรียนได้ ครูจึงได้จัดทำกระบวนการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเขียนไม่ได้ในชั้นเรียน ด้วยการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง หรือที่เรียกว่า **'นวัตกรรม BBL'**

ทั้งนี้ การทำแผนการสอน โดยใช้นวัตกรรม BBL ครูต้องตั้งวัตถุประสงค์ในแต่ละคาบเรียนให้ชัดเจนว่าเด็กจะได้ความรู้อะไร ประกอบกับลงรายละเอียดทักษะที่เด็กควรได้รับ และประเมินทักษะที่เด็กได้รับ โดยสังเกตระหว่างทำกิจกรรม จากนั้นจัดการเรียนรู้โดยเน้น**การเขียนตามจินตนาการ** 4 คาบเรียน ดังนี้

- คาบที่ 1 สร้างแรงบันดาลใจ
- คาบที่ 2 ใช้หลักภาษาประกอบการสอน
- คาบที่ 3 ให้นักเรียนลงพื้นที่ปฏิบัติจริง
- คาบที่ 4 ให้นักเรียนสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับ (หรือ "ที่เกิดขึ้น")

นอกจากนี้ ยังมีการเสริมเทคนิคที่ช่วยฝึกทักษะการเขียน โดยให้เด็กเลือก **'คลังคำศัพท์'** ที่พบเห็นในโรงเรียนมาแต่งประโยคและนำเนื้อหาการเรียนในคาบที่แล้วมาเขียน หลังจากนั้นจับกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้เด็กได้คลังคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากการทำงานกลุ่ม ขณะเดียวกันยังได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกันในรูปแบบของเพื่อนสอนเพื่อน

นวัตกรรมดังกล่าว สามารถทำให้เด็กมีคลังคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจในการอ่านเขียนภาษาไทย มีพัฒนาการในการตอบคำถามและกล้าแสดงความคิดเห็น ตลอดจนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้ภาษา ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้การเขียนและนำไปสู่การเขียนในรูปแบบอื่น ๆ ได้

แนวคิดและการพัฒนา

การเรียนรู้เชิงรุกแบบ 4 ขั้น เป็นการพัฒนาโดย **รองศาสตราจารย์ไพโรจน์ คีรีรัตน์ และทีมโค้ช** สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และพันธกิจสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนของครู จากการบรรยายไปสู่การสอนที่ใช้ความรู้เดิมไปพบความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้กับทุกสาระวิชา เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

การเรียนรู้เชิงรุกแบบ 4 ขั้น

ขั้นที่ 1 จิตตปัญญาและคุณธรรม

ฝึกสติ สมาธิ เพื่อให้นักเรียนรู้ตัว และได้คุณธรรมหรือความดี 1 อย่างเพื่อให้จิตใจสงบ

ขั้นที่ 2 การให้หลักการ

ทบทวน	ความรู้เดิม	
เชื่อม	ความรู้ใหม่	
ผลลัพธ์	ได้หลักการ	

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติ

ใช้ความรู้ใหม่กับสถานการณ์ปัญหา เพื่อเข้าใจความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 การถอดบทเรียน

ครูให้นักเรียนทุกคนสะท้อนความรู้สึก เพื่อเข้าใจตนเอง

ผลลัพธ์

ได้สภาวะตื่น รู้สึกตัว
มองเห็นความจริง ด้วยข้อมูลไม่ปรุงแต่ง เกิดการคิดวิเคราะห์

ได้ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
เนื้อหา ความสัมพันธ์ ความหมาย
ได้วิธีคิด วิธีทำ ได้เครื่องมือ

ได้ประยุกต์ใช้และขยายความรู้ใหม่ในการนำเสนอ

ได้มองเห็นตนเอง
ผ่านความรู้สึก

ความแตกต่างจากแผนการสอนทั่วไป

1. แผนการสอนเชิงรุกแบบ 4 ขั้น ให้ความสำคัญกับ**การพัฒนาจิตตปัญญาและคุณธรรม** โดยนักเรียนจะได้รับการฝึกฝนให้มีสมาธิและสติ แตกต่างจากการสอนคุณธรรมที่รวมอยู่ในบทเรียนทั่วไป
2. ขั้นตอนการให้หลักการและการจัดกิจกรรมปฏิบัติหรือทดลอง เป็นการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้**นำความรู้เดิมไปเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่**อย่างค่อยเป็นค่อยไป
3. **การสะท้อนความรู้สึกส่วนตัว**ในขั้นของการถอดบทเรียน จะช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

การเรียนรู้เชิงรุกแบบ 4 ขั้น

การเรียนรู้เชิงรุกแบบ 4 ขั้น เป็นการพัฒนาโดย รองศาสตราจารย์ไพโรจน์ คีรีรัตน์ และทีมโค้ช สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพันธกิจสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนของครูจากการบรรยายไปสู่การสอนที่ใช้ความรู้เดิมไปพบความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้กับทุกสาระวิชา เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 จิตตปัญญาและคุณธรรม เป็นการฝึกสมาธิเพื่อให้นักเรียนเกิดความผ่อนคลายและเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ รวมถึงการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมเข้าไปในระหว่างการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีสมาธิ และการมองเห็นความจริงด้วยข้อมูลที่ไม่ปรุงแต่ง คือ เกิดการวิเคราะห์สิ่งที่รับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จนเกิดเป็นข้อสรุป

ขั้นที่ 2 การให้หลักการ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการอธิบาย โดยครูต้องตั้งคำถามเพื่อไต่บันไดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยมีขั้นตอน คือ ทบทวนความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยมีผลลัพธ์ปลายทางที่ได้เป็นความรู้ใหม่ โดยเฉพาะวิธีคิด วิธีทำ และการค้นพบเครื่องมือในการหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติ เน้นสถานการณ์ที่ครูกำหนดจากเงื่อนไขและข้อจำกัดเพื่อให้เกิดความท้าทาย โดยในขั้นตอนนี้นักเรียนจะได้ประยุกต์ใช้ความรู้เดิมและการขยายความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหาจากโจทย์

ขั้นที่ 4 การถอดบทเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ครูให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ตลอดช่วงหลักสูตร ทำให้นักเรียนและครูได้มองเห็นตัวเองผ่านความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ความแตกต่างระหว่างแผนการสอน 4 ขั้นกับแผนการสอนทั่วไป

1. แผนการสอนเชิงรุกแบบ 4 ขั้น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตตปัญญาและคุณธรรม โดยนักเรียนจะได้รับการฝึกฝนให้มีสมาธิและสติ ในช่วงเวลา 1-5 นาที พร้อมกับการเรียนรู้คุณธรรมที่ครูตั้งใจจะสอน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในนักเรียน ซึ่งแตกต่างจากการสอนคุณธรรมที่รวมอยู่ในบทเรียนทั่วไป

2. ขั้นตอนการให้หลักการและการจัดกิจกรรมปฏิบัติหรือทดลอง เป็นการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนนำความรู้เดิมไปเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกว่าจะครบตามแผนการสอน แทนที่จะเป็นการถาม-ตอบในกลุ่มเพียงอย่างเดียว

3. การสะท้อนความรู้สึกส่วนตัวในขั้นของการถอดบทเรียน จะช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น และทำให้ครูสามารถลดระดับตัวตนลงมาอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากขึ้น

ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำไปเชื่อมโยงกับหลักสูตรของสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องและเป็นการเพิ่มทักษะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ และนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะ บันได 4 ขั้น

เป็นการพัฒนาครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านด้วย **บันไดทักษะ 4 ขั้น** ซึ่งครูผู้สอนในกลุ่มสาระภาษาไทยจะนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน หรือขั้นสรุปตามความเหมาะสม

พื้นฐานในวันที่เด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก

หลักการสอนทักษะบันได 4 ขั้น

ขั้นที่ 4 — **เขียนตามคำบอก**
ฝึกให้นักเรียนเขียนตามคำบอกจากคำในบทเรียน

ขั้นที่ 3 — **คัดลายมือซ้ำอีกที**
นักเรียนคัดคำที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดและประมวลคำที่ได้จากขั้นตอนแรก

ขั้นที่ 2 — **อ่านคำย้ำวิถี**
นักเรียนฝึกสะกดคำและอ่านออกเสียงด้วยตนเองอีกครั้ง เช่น ก-ะ-กะ, จา-ม-จาม

ขั้นที่ 1 — **แจกลูกสะกดคำ**
นำคำพื้นฐานมาฝึกให้นักเรียนอ่านให้ตรงตามมาตราโดยใช้วิธีอ่านสะกดคำทีละคำและฝึกอ่านพร้อมกับครู

การวัดผล

การประเมิน
ทดสอบทักษะการอ่านของนักเรียนทุกเดือน ประเมินผลโดยครูวิชาภาษาไทย

คัดกรอง
ครูประจำชั้น-ครูภาษาไทย ร่วมกันคัดกรองนักเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์

สอน(ซ่อม)เสริม
สำหรับนักเรียนที่ยังอ่านไม่คล่อง

> ฝึกอ่านเริ่มต้นจากคำง่ายๆ เพื่อให้เด็กมาโรงเรียนแล้วเขามีความสุข อยากมาเรียน แล้วก็จะมีการเพิ่มเติมให้การเพิ่มเติมความรู้ให้เด็กนักเรียนได้สนุกสนาน เหมือนได้เรียนปนเล่นทำให้เด็กไม่เบื่อกับการเรียน **โดยใช้แผนหลักบันไดทักษะ 4 ขั้น ของอาจารย์ศิวกานท์ ปทุมสูติ** แล้วนำมาปรับใช้ให้ตรงกับบริบทการเรียนการสอนนักเรียน

ครูอรพินท์ บุตรงาม
โรงเรียนวัดโตนดเตี้ย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ครูต้นเรื่อง)

ทักษะบันได 4 ขั้นพื้นฐานในวันที่เด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก

ครูอรพินท์ บุตรงาม โรงเรียนวัดโตนดเตี้ย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ครูต้นเรื่อง) กล่าวว่า พื้นฐานการอ่านของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ดังนั้น คนที่เป็นครูต้องมีความใจเย็นที่จะสอน เพราะพยัญชนะไทยมีทั้งหมด 44 ตัว การเรียนการสอนเรื่องการอ่านออกเขียนได้จึงต้องใช้ทักษะของครูผู้สอนด้วย

"ฝึกอ่านเริ่มต้นจากคำง่าย ๆ เพื่อให้เด็กมาโรงเรียนแล้วเขามีความสุข อยากมาเรียน แล้วก็จะมีการเพิ่มเติมให้การเพิ่มเติมความรู้ให้เด็กนักเรียนได้สนุกสนาน เหมือนได้เรียนปนเล่นทำให้เด็กไม่เบื่อกับการเรียนโดยใช้แผนหลักบันได ทักษะ 4 ขั้น ของอาจารย์ศิวกานท์ ปทุมสูติ แล้วนำมาปรับใช้ให้ตรงกับบริบทการเรียนการสอนนักเรียน"

หลักการสอนทักษะบันได 4 ขั้น เป็นการพัฒนาครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านด้วยบันไดทักษะ 4 ขั้น ซึ่งครูผู้สอนในกลุ่มสาระภาษาไทยจะนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน หรือขั้นสรุปตามความเหมาะสม

หลักการสอนทักษะบันได 4 ขั้น

ขั้นที่ 1 แจกลูกสะกดคำ นำคำพื้นฐานมาฝึกให้นักเรียนอ่านให้ตรงตามมาตรา โดยใช้วิธีอ่านสะกดคำทีละคำและฝึกอ่านพร้อมกับครู

ขั้นที่ 2 อ่านคำย้ำวิถี นักเรียนฝึกสะกดคำและอ่านออกเสียงด้วยตนเองอีกครั้ง เช่น ก-ะ-กะ, จา-ม-จาม

ขั้นที่ 3 คัดลายมือซ้ำอีกที นักเรียนคัดคำที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดและประมวลคำที่ได้จากขั้นตอนแรก

ขั้นที่ 4 เขียนตามคำบอก ฝึกให้นักเรียนเขียนตามคำบอกจากคำในบทเรียน

การวัดผล

- **การประเมิน** ทดสอบทักษะการอ่านของนักเรียนทุกเดือน ประเมินผลโดยครูวิชาภาษาไทย
- **คัดกรอง** ครูประจำชั้น-ครูภาษาไทยร่วมกันคัดกรองนักเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์
- **สอน(ซ่อม)เสริม** สำหรับนักเรียนที่ยังอ่านไม่คล่อง

ระบบสารสนเทศ Q-INFO ฐานข้อมูล สู่การช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล

Q-INFO คืออะไร

ดร.นิพนธ์ เรือก้อน
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษโรส

เครื่องมือที่ช่วย
ลดความเหลื่อมล้ำ
ทางการศึกษา

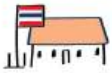
เก็บข้อมูลรายละเอียด
ของนักเรียน

กรอกข้อมูลเป็น Data
และโปรแกรมจะประมวลผล
เป็นข้อมูลระบบสารสนเทศ

นำข้อมูลไปปรับปรุงการเรียนรู้
และพัฒนาคุณภาพ

แนวทางการเข้าใช้ Q-INFO

โรงเรียน TSQP เดิม

- ขับเคลื่อนอยู่ มี Username / Password อยู่แล้ว สามารถใช้ระบบได้เลย
- ไม่ขับเคลื่อน มี Username / Password อยู่แล้ว / แจ้ง Core team จังหวัด เข้าหนุนเสริม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน

โรงเรียน TSQM-A ในกลุ่มเป้าหมาย ปีที่ 1 ของจังหวัดสุรินทร์

ยังไม่มี Username / Password > Core team จังหวัด จะสำรวจว่ามีโรงเรียนใดบ้าง ที่สนใจใช้ระบบ

ดร.วิลาพร ชุณะแขว ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ส่งข้อมูลให้ กสศ.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ประสานงานกับมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อดำเนินงานต่อไป

แนวทางการนำข้อมูล Q-INFO ไปดำเนินงานในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ผศ.ดร.ธวัชชัย นิ่มเทียน
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีนนทบุรี

1 นำข้อมูลมากำหนดทิศทาง

- กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ ตามบริบทสถานศึกษา
- กำหนดตัวชี้วัด (KPI) และกรอบระยะเวลา
- การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนัก สร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวจูงใจ และร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน

2 ใช้ข้อมูลเพื่อออกแบบแนวทางการทำงาน

- แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดหน้าที่ และมอบอำนาจ
- กำหนดแผนงานให้เป็นระบบ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- จัดสรรงบประมาณ ที่จำเป็น
- สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม พัฒนาทั้งในและนอกโรงเรียน

3 การนำแนวทางการใช้ข้อมูลไปปฏิบัติ

- ฝึกอบรม พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจทักษะ และกระบวนการทำงานอยู่เสมอ
- สร้างผู้นำ ครูแกนนำ และฝึกทักษะ โค้ชภายในโรงเรียน
- ทำงานเป็นทีม เพื่อนช่วยเพื่อน พี่เลี้ยงช่วยกันทำ
- มีการแลกเปลี่ยน (PLC/KM) สะท้อนคิด
- มีการหนุนเสริม เสริมแรง ให้กับบุคลากร

4 การประเมินและปรับปรุงจากการใช้ข้อมูล

- การตรวจสอบ ประเมินการปฏิบัติงานเป็นระยะ
- วิเคราะห์ ทบทวน และคาดการณ์ผลการดำเนินงานทุกภาคเรียน
- ปรับปรุง แก้ไขอุปสรรค กระบวนการทำงานทุกภาคเรียน
- แลกเปลี่ยนปัญหา วิธีการ ผลปฏิบัติงานให้ทั่วถึงทั้งโรงเรียน

ประโยชน์ Q-INFO

ผศ.พรชัย ยิ้มพงษ์
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสิงห์ประชา

สกัญญา ดวงอาจ
ครูโรงเรียนบ้านตะเคียนกูขวิทยา จังหวัดสุรินทร์

ครู
- ลดภาระด้านเอกสารของครู
- ใช้งานบนเครื่องมือต่าง ๆ ได้สะดวก
- มีข้อมูลในสถานการณ์เฉพาะหน้า และแก้ไขปัญหาได้
- SAR โรงเรียน และครู

ผู้บริหาร
- ทำให้มีความพร้อมก่อนการเปิดภาคเรียน
- การวางแผน การบริหารจัดการ
- การจัดเก็บข้อมูล Big Data ของโรงเรียน

ผู้ปกครอง
- รับรู้ข้อมูลของเด็กได้อย่างละเอียด และมีการสื่อสารกับโรงเรียนโดยตรง

นักเรียน
- ข้อมูลละเอียด สามารถดูแลเด็ก และช่วยเหลือรายบุคคลได้

ตัวอย่าง

ข้อมูล ค.ร. A พบปัญหาเรื่องการขาดเรียน เป็นระยะเวลานาน

ครูร่วมพูดคุยกับผู้ปกครอง และเด็ก

พาเด็กทำกิจกรรมที่ชอบ

เด็กเกิดความอบอุ่นใจ จนอยากกลับมาเรียนในที่สุด

บทเรียนชวนคิด

Q-INFO ถ้ามีการใช้จริงจัง จะสามารถลดปัญหา Drop off ของเด็กได้ เพราะทำให้เห็นแนวโน้มของเด็กได้อย่างละเอียด

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

Q-INFO เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ โรงเรียนจะใช้อย่างไรให้มีคุณภาพ และหากโรงเรียนเข้าใจระบบสร้างแท้จริง จะทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการคิด ไม่ใช้รูปแบบเดียวกันในการทำงาน และมีแนวทางเป็นของโรงเรียนตนเอง

ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ระบบสารสนเทศ Q-Info ฐานข้อมูลสู่การช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล

จากผลคะแนน PISA (การประเมินสมรรถนะนักเรียนในระดับสากล) ในประเทศไทยที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) พร้อมด้วยสถานการณ์ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์การศึกษาของประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ดร.นิพนธ์ เสือก้อน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส เล่าว่า ประเทศในละตินอเมริกาสามารถแก้ปัญหาคะแนน PISA ของเด็กให้สูงขึ้นได้สำเร็จ จากการใช้ฐานข้อมูลเป็นตัวช่วยในการพัฒนา ฉะนั้น บุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องมองหาเครื่องมือที่จะช่วยยกระบบคุณภาพของผู้เรียน จึงทำให้ประเทศไทยของเรามุ่งสร้างนวัตกรรมฐานข้อมูลจนเกิดเป็น **‘ระบบสารสนเทศ Q-Info’**

Q-Info คือ เครื่องมือที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นนวัตกรรมระบบสารสนเทศคุณภาพที่ออกแบบมาเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ ด้วยการกรอกข้อมูล (Data) โดยโปรแกรมจะประมวลผลเป็นข้อมูลสารสนเทศ (Information) ซึ่งง่ายต่อการนำไปใช้งาน สำหรับทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการพัฒนา และปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนของตนเองได้เป็นรายบุคคล รวมทั้งยังเป็นระบบที่มีเครื่องมือในการช่วยจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถลดภาระการทำงานของครูลงไปได้มาก

ปี พ.ศ.2562 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้มีการพัฒนาต่อยอดระบบสารสนเทศคุณภาพ Q-info เพื่อสนับสนุนการใช้นวัตกรรมดังกล่าวกับโรงเรียนในโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) ทำให้เกิดการใช้งานมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีขณะนั้นยังเป็นการลองผิดลองถูกและครูอาจยังไม่เข้าใจในกระบวนการทำงาน **แต่หลังจากการเกิดขึ้นของโครงการ TSQP โรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการเริ่มใช้งานอย่างจริงจัง เนื่องจากครูต้องกรอกข้อมูลเป็นภารกิจประจำวัน เพื่อให้ข้อมูลถูกนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง**

ทั้งนี้ ปัจจุบันเนื่องจากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มีการใช้ระบบ Q-info ทั้งโรงเรียนเดิมและโรงเรียนใหม่ที่เริ่มใช้งาน **ดร.วิภาพร ชิณะแขว ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จึงได้แนะนำถึงแนวทางการเข้าใช้งานของระบบสารสนเทศ Q-Info ของโรงเรียนในจังหวัดสุรินทร์ ที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ**

1. **กลุ่มโรงเรียนในโครงการ TSQP เดิม** ซึ่งมี Username / Password หากดำเนินการอยู่แล้ว โรงเรียนสามารถใช้ระบบต่อไปได้เลย แต่หากโรงเรียนที่ไม่มีการขับเคลื่อนโครงการฯ ต่อ แต่มี Username / Password อยู่ สามารถแจ้งให้ Core Team จังหวัด เข้าไปหนุนเสริมเพื่อให้เกิดการใช้งานระบบเพื่อการพัฒนาโรงเรียนต่อได้
2. **กลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ TSQM-A จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มเป้าหมาย ปีที่ 1** และเป็นโรงเรียนที่ยังไม่มี Username / Password ทาง Core team จังหวัด จะสำรวจว่ามีโรงเรียนใดบ้างที่มีความต้องการหรือประสงค์ที่จะใช้ระบบ และดำเนินการแจ้งความประสงค์ไปที่กองทุนความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อขอใช้ระบบ Q-info

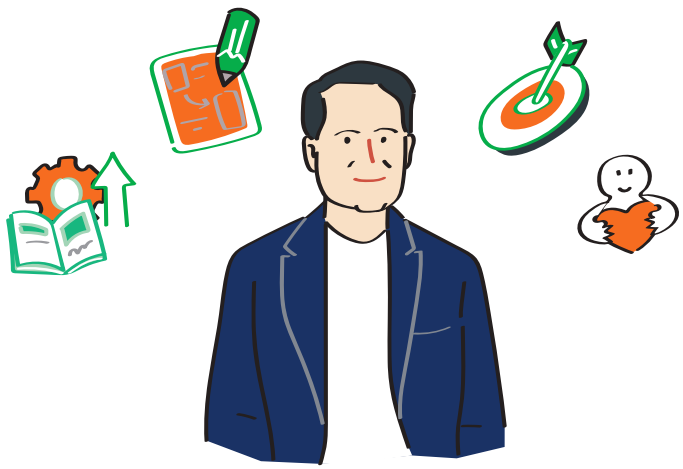
นอกจากนี้ ผอ.ทรงวิทย์ นิลเทียน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีนนทบุรี ในฐานะของผู้มีประสบการณ์การใช้ระบบสารสนเทศ Q-Info เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพกับโรงเรียน ได้ให้แนวทางของการใช้ข้อมูลในระบบว่า ควรนำมาเชื่อมต่อและดำเนินการตาม 4 มาตรการ ได้แก่

1. **นำข้อมูลมากำหนดทิศทางการศึกษา** เริ่มด้วยการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจน ภายใต้บริบทสถานศึกษานั้น ๆ และกำหนดตัวชี้วัด (KPI) พร้อมทั้งระยะเวลาดำเนินงาน ทั้งนี้ ต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนัก สร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวจูงใจ และร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน
2. **ใช้ข้อมูลเพื่อการออกแบบแนวทางการทำงาน** ตั้งคณะกรรมการ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดหน้าที่มอบอำนาจการตัดสินใจ กำหนดแผนงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น และสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
3. **การนำแนวทางการใช้ข้อมูลไปปฏิบัติ** ฝึกอบรมการใช้ประโยชน์ของข้อมูลจากระบบ Q-info เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะกระบวนการทำงานอยู่เสมอ ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดผู้นำ ฉะนั้นจึงต้องสร้างแกนนำในโรงเรียนพร้อมทั้งฝึกทักษะโค้ชควบคู่กันไป เน้นการทำงานเป็นทีม เพื่อนช่วยเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ผ่านวง (PLC/KM) เพื่อสะท้อนคิด และสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรอยู่เสมอ
4. **การประเมินและปรับปรุงจากการใช้ข้อมูลในระบบสู่การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ** ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการทำงานต้องมีการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติเป็นระยะตามความเหมาะสม วิเคราะห์ ทบทวน ตลอดจนคาดการณ์ผลการดำเนินงานในทุกภาคเรียน ทั้งนี้ การทำงานผ่านระบบดังกล่าวจะต้องมีการแลกเปลี่ยนปัญหา วิธีการ และผลปฏิบัติให้ทั่วถึงทั้งโรงเรียน เพื่อให้เห็นอุปสรรคปัญหาและสามารถแก้ไขได้อย่างทันท่วงที

ขณะเดียวกัน **นางสุกัญญา ดวงอาจ ครูโรงเรียนบ้านตะเคียนกูยวิทยา จังหวัดสุรินทร์ ยังได้เล่าถึง ประโยชน์ของการใช้ฐานข้อมูล Q-Info ว่า ระบบมีการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูล CCT** (การคัดกรองนักเรียนยากจน) ซึ่งหากโรงเรียนมีการใช้งานอย่างต่อเนื่อง กรอกข้อมูลเป็นประจำวัน**จะสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ และเข้าถึงการช่วยเหลือเด็กรายบุคคลได้** ดังกรณีตัวอย่างที่ครูพบว่าเด็กในจังหวัดสุรินทร์มีข้อมูลการขาดเรียนเป็นระยะเวลานานติดต่อกัน ทำให้ต้องรีบเข้าช่วยเหลือ เพื่อลดปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา จึงร่วมกันหาแนวทางแก้ไข และนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้สำเร็จ

นอกจากนี้ **ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช** ผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ให้ข้อคิดต่อกระบวนการทำงานของ Q-Info ว่า **ถ้ามีการใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะสามารถลดปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กได้** เพราะทำให้เห็นแนวโน้มของเด็กได้ละเอียด ทั้งนี้ หากลองดูความแตกต่างระหว่างช่วงแรกของการใช้งานกับปัจจุบันว่าคุณภาพของเด็กมีการพัฒนาอย่างไร จะสามารถเห็นถึงผลลัพธ์และแนวทางการพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน **ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า** ผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ให้ความเห็นว่าระบบสารสนเทศ Q-Info เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้จริงและมีคุณภาพ **โรงเรียนจำเป็นต้องเข้าใจให้ชัดเจนว่าการทำ Q-info ควรมีข้อมูลใดบ้าง เช่น ข้อมูลเชิงวิชาการ แผนการเรียน เป็นต้น** หากโรงเรียนเข้าใจระบบและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลในระบบ จะทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการคิด การออกแบบ สามารถมองเห็นเด็กได้รอบด้านและตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล การออกแบบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจะไม่เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน แต่ละโรงเรียนมีแนวทางของตนเอง และสามารถยกระดับเป็นโรงเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง

แผนพัฒนาครูปฐมวัย จังหวัดขอนแก่น

ปัญหาที่พบในปัจจุบัน

- ปัญหาเด็กติดมือถือ
- ปัญหาการเลี้ยงดู

พฤติกรรมของเด็ก

- ไม่มีสมาธิจดจ่อกับการเรียน
- กำกับตนเองไม่ได้
- เรียกร้องความสนใจ
- ทำร้ายร่างกายตนเอง
- เล่นแบบ AI สื่อสารเป็นภาษาการ์ตูน

Teacher Academy

ศูนย์สร้างนวัตกรรม พื้นที่แลกเปลี่ยน เชื่อมช่องว่าง ระหว่างครูเก่ากับครูใหม่ เติมเต็มความรู้ประสบการณ์ให้แก่กัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพต่อเด็กยิ่งขึ้น

พัฒนาครูเก่า

พัฒนาทักษะ
การใช้เทคโนโลยี
และโปรแกรมต่าง ๆ

การออกแบบกิจกรรม
ที่ดึงดูดความสนใจ
ของเด็กได้

เรียนรู้ เทคนิค วิธีการดูแลเด็ก
ที่มีพฤติกรรมติดมือถือ

ปั้นครูใหม่

พัฒนาทักษะ
บูรณาการองค์ความรู้ที่เรียน
กับสถานการณ์ห้องเรียนจริง

จัดฝึกอบรม
เรียนรู้วิธีการรับมือ
แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
และการเข้าช่วยเหลือเด็ก
อย่างถูกต้อง

ประสบการณ์ชวนคิด

- จากการจัดการเรียนรู้ EF พบว่า เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของเด็กได้
- การเข้าช่วยเหลือเด็ก ต้องมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อรับทราบและทำความเข้าใจร่วมกัน

อ้างอิง: เวทีเปิดโลกปฐมวัยไทขอนแก่น ประจำปี 2567 วันที่ 25 กันยายน 2567 ณ โรงแรมพูลแมน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

แผนพัฒนาครูปฐมวัย จังหวัดขอนแก่น

สถานการณ์ปัญหาเด็กติดมือถือ และปัญหาการเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง เช่น ละเลยเด็ก ก้าวร้าวรุนแรง ไม่สม่ำเสมอและตามใจมากจนเกินไป สาเหตุเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เรียนรู้เรื่องการเสริมสร้างบุคลิกของตนโดยเริ่มจากการเลียนแบบพฤติกรรมคนรอบข้าง พ่อแม่ ผู้ใหญ่ เพื่อน หรือคนรอบตัว ตลอดจนสื่อต่าง ๆ ที่เด็กดู ทั้งในเรื่องการแสดงออก วิธีการพูด และการกระทำ โดยที่ไม่รู้ว่าสิ่งใดเหมาะสม หรือสิ่งใดไม่เหมาะสม เพราะเด็กยังขาดความสามารถในการแยกแยะถูกผิด

ความเสี่ยงดังกล่าวส่งผลกระทบและปรากฏขึ้นในห้องเรียนปฐมวัย ไม่ว่าจะเป็น **พฤติกรรมเด็กที่ไม่มีสมาธิจดจ่อกับการเรียนรู้ ไม่สามารถกำกับตนเองได้ เรียกร้องความสนใจ หากครูและเพื่อนขัดใจ ก็จะมีพฤติกรรมทำร้ายตนเอง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการสื่อสาร การเลียนแบบ AI (Artificial Intelligence) พูดเป็นภาษาการ์ตูนกับเพื่อนด้วยกัน แต่กลับไม่สามารถพูดคุยโต้ตอบกับครูได้**

ทั้งนี้ จากการระดมความคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเวที **“เปิดโลกปฐมวัยไทขอนแก่น”** พบว่า จังหวัดขอนแก่นได้มีการจัดตั้ง ‘Teacher Academy’ ซึ่งเป็นศูนย์สร้างนวัตกรรม พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมช่องว่างระหว่างครูเก่าและครูใหม่ เติมเต็มความรู้ประสบการณ์ให้แก่กัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพต่อเด็กมากยิ่งขึ้น

โดยแนวทางการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม**ครูที่มีประสบการณ์การสอนมาระยะเวลาหนึ่งที่ต้องการเพิ่มทักษะเรื่องการใช้เทคโนโลยี โปรแกรมต่าง ๆ ที่นำมาออกแบบการสอนให้สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้** และต้องการเรียนรู้เทคนิค วิธีการดูแลเด็กที่มีพฤติกรรมติดมือถือ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งโดยใช้กระบวนการเชิงบวก ทำให้เด็กรู้สึกว่าครูหรือโรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย

ขณะเดียวกัน กลุ่ม**ครูจบใหม่** รู้สึกว่าตนเองยังขาดประสบการณ์ในการรับมือต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งแม้จะเรียนจบมาในสายครู **แต่ยังขาดการบูรณาการองค์ความรู้ที่เรียนมากับสถานการณ์จริง** ดังนั้น หากมีการฝึกอบรมเรียนรู้เรื่องดังกล่าวจะสามารถจัดการชั้นเรียนได้ราบรื่นยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการแลกเปลี่ยนเพื่อคลี่ปัญหาที่เกิดขึ้น เสียงสะท้อนส่วนหนึ่งจากครูที่มีประสบการณ์ กล่าวว่า **การฝึกอบรม Executive Functions (EF) หรือ ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง และได้ลองนำมาจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน พบว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กได้** เด็กมีความตื่นเต้น เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่และรู้สึกอยากเรียนอีก จึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ครูสามารถนำมาประยุกต์ต่อการจัดการชั้นเรียน เบื้องต้นของตนเองได้ นอกจากนี้ การแก้ปัญหาสิ่งสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือ สภาพแวดล้อมขณะอยู่ที่บ้าน ดังนั้น **การร่วมพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จะสามารถร่วมกันและช่วยเหลือเด็กได้อย่างดีขึ้น**

อ้างอิง: เวทีเปิดโลกปฐมวัยไทขอนแก่น ประจำปี 2567 วันที่ 25 กันยายน 2567 ณ โรงแรมพูลแมน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม

คุณธรรม ?

การกระทำ ความรู้สึกนึกคิด ทุกอย่างที่เป็นสิ่งที่ดีที่ควร

- ความซื่อสัตย์
- นึกถึงส่วนรวม
- สามัคคี
- กตัญญู
- ความรับผิดชอบ
- มีวินัย
- รู้ผิด รู้ถูก
- เคารพกติกา

ลักษณะของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม

- บูรณาการอยู่ในทุกวิชาทุกวิถีประจำวัน
- ไม่ได้เกิดจากการสั่งสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ ต้องใช้วิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การสะท้อนคิด จากสิ่งที่เจอสิ่งที่ทำ ว่ามีความหมายว่าอย่างไร ให้แง่คิดหรือเป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร
- คิดเป็นกลุ่ม จะทำให้เห็นมุมมองที่หลากหลายมิติ เป็นองค์ความรู้ที่ซับซ้อน

บทบาทของครู

- ใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น
- ฝึกให้เด็กรู้จักถามตนเอง
- อยู่ในท่าที่เชิงบวก
- สร้าง Scaffolding พาเด็กตั้งเป้าหมายในชีวิต
- เป็นแบบอย่างที่ดี
- การสอนต้องเอื้อต่อการสะท้อนคิด
- ไม่มีถูกไม่มีผิด

สู่

การพัฒนาศักยภาพซ่อนเร้น

- เห็นแก่ส่วนรวม
- มีวินัยในตนเอง
- มีความแน่วแน่ตั้งใจที่จะทำอะไรสักอย่างในระยะยาว

การปลูกฝังคุณธรรม

- การซึมซับและสร้างสิ่งเหล่านั้นเข้าไปด้วยตนเอง
- ตกผลึกเป็นหลักการและก่อให้เกิด VASK

V = values - ค่านิยม
A = attitude - เจตคติ
S = skills -ทักษะ
K = knowledge -ความรู้

สร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ของโลกที่ผู้คนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนลุ่มหลงกับค่านิยมที่ผิดเพี้ยน เน้นวัตถุ เน้นบริโภค ละเลยความจริง และละเลยสิ่งที่เป็นความดี คำว่า **'คุณธรรม'** จึงปรากฏขึ้น และเป็นเป้าหมายในการร่วมกันสร้างคนดีในสังคม

คำว่า **'คุณธรรม'** หลายคนเข้าใจว่าคือการเข้าวัดทำบุญ สอนวิชาพระพุทธศาสนา แต่ขณะเดียวกันมีความหมายมากกว่านั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดีทั้งที่อยู่ภายในจิตใจ และที่แสดงออกทางกิริยาที่ควรประพฤติปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าข้อประพฤติอะไร เป็นสิ่งดี อะไรเป็นสิ่งชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็น **ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ มีวินัย มีความสามัคคี เสียสละต่อส่วนรวม ตลอดจนใฝ่เรียนรู้ ก็ถือเป็นคุณธรรมทั้งสิ้น**

ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กล่าวว่า "การเรียนรู้เพื่อสร้างคุณธรรม ต้องไม่แยกวิชา ไม่ทำเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องบูรณาการเข้าไปอยู่ในทุกวิถีทุกพัฒนาการของเด็ก ให้พวกเขาเรียนรู้จนเกิดการซึมซับและสร้างสิ่งเหล่านั้นเข้าไปด้วยตนเอง"

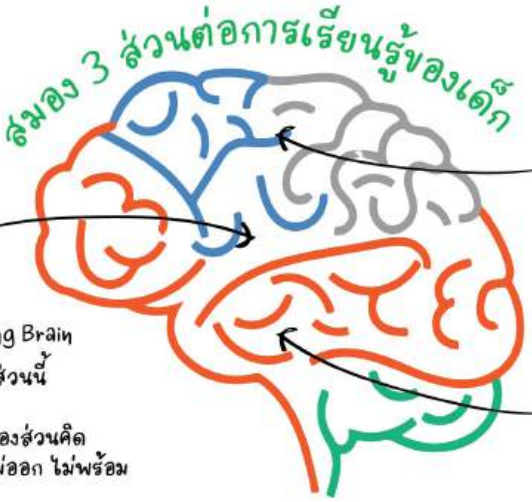
ดังนั้น ลักษณะของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม ต้องไม่เกิดจากการสั่งสอน หรือการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องใช้วิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง จากนั้นหาทางให้เกิดการสะท้อนคิดจากสิ่งที่เจอ สิ่งที่ทำ ว่ามีหมายความว่าอย่างไร ให้แง่คิดหรือเป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร เพราะ**การคิดที่มีพลังคือ การเรียนรู้สะท้อนคิดเอง ถือเป็น Active Learning มีความหมายตรงข้ามกับ Passive Learning** และหากให้เด็กคิดเป็นกลุ่ม จะทำให้เห็นมุมมองหลากหลายมิติ เป็นองค์ความรู้ที่ซับซ้อน ไม่ใช่เรื่องที่ตรงไปตรงมา ทำให้เกิดการแตกแขนงความคิด เพราะมีตัวกระตุ้น และจะมีพลังยิ่งขึ้น

'บทบาทของครูต่อการสะท้อนคิดที่ดี' ต้องใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น ครูฝึกให้เด็กรู้จักถามตนเอง เพื่อเข้าใจบางอย่างที่อยู่ลึกลงไป เนื่องจากเด็กไม่ได้มีสภาพแวดล้อมที่ดีเสมอไป ฉะนั้นการตั้งคำถามจะนำไปสู่การบูรณาการครบทุกด้าน เพื่อให้เด็กรู้จักคิดและเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งครูไม่ควรดุด่าว่ากล่าว แต่ต้องอยู่ในท่าทีเชิงบวกเพื่อชวนคิด จัดการเรียนรู้แบบ Scaffolding พาเด็กตั้งเป้าหมายในชีวิต สร้างนิสัยดี รู้ผิดชอบชั่วดี ให้เด็กได้ประโยชน์จากเรื่องนี้ ดังนั้นการตั้งคำถามเป็นทักษะที่ครูต้องฝึก เพื่อส่งต่อไปยังเด็กให้เห็นผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

อีกทั้ง ครูต้องสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์แนวราบ โดยการเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่การจ้ำจี้จ้ำไชให้เด็กทำตาม เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเด็กเปิดใจ การสอนจึงต้องเอื้อต่อการสะท้อนคิด ไม่มีถูกไม่มีผิด เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่แท้จริงจากการปฏิบัติและสะท้อนคิด โดยการมีประสบการณ์ตรง สู่การตกผลึกเป็นหลักการ และก่อให้เกิด VASK (V = Values – ค่านิยม, A = Attitude – เจตคติ, S = Skills - ทักษะ, K = Knowledge - ความรู้) ที่เกิดจากการตระหนักรู้ด้วยตนเองได้ในที่สุด

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ ยังให้ความเห็นเสริมว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่ซ่อนเร้น และสามารถดึงออกมาใช้ได้ หากรู้จักวิธีการพัฒนาโดยต้องเป็นคนที่ริเริ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ต้องให้คนอื่นบอก เห็นแก่ส่วนรวม มีวินัยในตนเอง มีความแน่วแน่ตั้งใจที่จะทำอะไรสักอย่างในระยาว สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจของคุณธรรม หากการศึกษาสามารถนำพลังที่ซ่อนเร้น ในตัวเด็กแต่ละคนออกมาได้สำเร็จจะทำให้เขาเกิดความคิดสร้างสรรค์ และทำประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ได้เป็นอย่างมาก

'จิตศึกษา'
พัฒนาสมอง สู่ปัญญาลายใน

สมองส่วนอารมณ์ หรือ สมองส่วนกลาง

Limbic Brain: Emotional or Feeling Brain

- สิ่งใดที่กระตุ้นอารมณ์จะทำให้สมองส่วนนี้จดจำเป็นพิเศษ
- ถ้าไม่มีความสุข หงุดหงิด ทุกข์ใจ สมองส่วนคิดก็จะทำงานไม่ดีไปด้วย มักคิดอะไรไม่ออก ไม่พร้อม

สมองส่วนเหตุผล หรือ สมองส่วนหน้า

Neocortex: Rational or Thinking Brain

- ส่วนที่ใช้คิดและพัฒนา ทำงานเกี่ยวกับ EF
- คอยควบคุมการคิดที่ยืดหยุ่น อารมณ์ การกระทำ ความสร้างสรรค์เป็นสมองส่วนที่ฝึกฝนได้

สมองส่วนสัญชาตญาณ

Reptilian Brain: Instinctual or Dinosaur Brain

- ตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามสัญชาตญาณ
- คอยประเมินว่าสถานการณ์เป็นลบ หรือเป็นบวก
- เกิดการปิดกั้นการคิด หากสถาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อความรู้สึกเชิงบวก

3 กระบวนทัศน์จิตศึกษา
การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการทำงานของสมอง

สนามพลังบวก

สร้างบรรยากาศเชิงบวก
ให้ห้องเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย
ด้วยวัฒนธรรม และวิถี ช่วยให้เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ

+

จิตวิทยาเชิงบวก

ไม่มีการลงโทษ
ลดปัจจัยที่ทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์
สร้างกิจกรรมที่เพิ่มสัมพันธภาพ

กิจกรรมจิตศึกษา

กิจกรรมครูเล่านิทาน,
Body scan, AAR ก่อนกลับบ้าน

"เอื้อให้สมองผู้เรียนเปิดรับข้อมูล
และเปิดการประมวลผล
เพิ่มการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น"

‘จิตศึกษา’ พัฒนาสมอง สู่ปัญญาภายใน

การศึกษาแบบดั้งเดิมเน้นการเรียนรู้จากภายนอกและการนำความรู้ที่ผู้อื่นค้นพบมาใช้ในการดำเนินชีวิต แต่สิ่งที่ขาดหายไป คือ ความเข้าใจ การมีสติ รู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ของตนเอง

‘นวัตกรรมจิตศึกษา’ จึงสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาปัญญาภายในให้กับเด็ก ฝึกการตัดสินใจ เห็นความจริงภายใน ตลอดจนเข้าใจในความคิดและอารมณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน

โดยเริ่มจากการเรียนรู้โครงสร้างการทำงานของสมองมนุษย์ กล่าวคือ สมองแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ และมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน

ส่วนที่ 1 สมองส่วนสัญชาตญาณ (Reptilian Brain: Instinctual or Dinosaur Brain) ทำงานเกี่ยวกับการเอาชีวิตรอด เช่น การเต้นของหัวใจ การหายใจ การทรงตัว อุณหภูมิในร่างกาย พฤติกรรมที่สมองส่วนนี้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าจะเป็นไปตามสัญชาตญาณ และคอยประเมินว่าสถานการณ์นั้นเป็นลบ หรือเป็นบวก อีกทั้งยังมี**สมองส่วน Amygdala ที่จะประเมินความรุนแรงเกินเหตุ และประเมินการรับมือของตนเองได้ต่ำ** ดังนั้น หากบรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อความรู้สึกเชิงบวก เด็กจะปิดกั้นการคิดทันที

ส่วนที่ 2 สมองส่วนอารมณ์ หรือ สมองส่วนกลาง (Limbic Brain: Emotional or Feeling Brain) สมองส่วนนี้ทำหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึก อารมณ์ที่เกี่ยวกับความอยู่รอด เช่น กลัว โกรธ ความสุข สิ่งใดที่กระตุ้นอารมณ์จะทำให้สมองส่วนนี้จดจำเป็นพิเศษ แต่ถ้าสมองส่วนอารมณ์ไม่มีความสุข หงุดหงิด ทุกข์ใจ สมองส่วนคิดก็จะทำงานไม่ดีไปด้วย มักคิดอะไรไม่ออก ไม่พร้อมที่จะเรียนรู้

ส่วนที่ 3 สมองส่วนเหตุผล หรือ สมองส่วนหน้า (Neocortex: Rational or Thinking Brain) ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้คิดและพัฒนา อีกทั้งยังทำงานเกี่ยวกับ EF คอยควบคุมการคิดที่ยืดหยุ่น อารมณ์ การกระทำ ความสร้างสรรค์ เป็นสมองส่วนที่ฝึกฝนได้

จึงนำมาสู่**การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานของสมองผ่าน 3 กระบวนทัศน์** ประกอบด้วย

1. สนามพลังบวก การสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้ห้องเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย โดยมีวัฒนธรรมและวิถีเป็นปัจจัยสำคัญ วัฒนธรรมต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นมิตร ปลอดโปร่ง เอื้อต่อการคิดของเด็ก อีกทั้งต้องมีวิถีที่มั่นคงเป็นเหตุเป็นผล สมองเด็กจะรู้สึกปลอดภัยไม่กังวลกับเรื่องต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นการทำงานของสมองส่วนสัญชาตญาณ และสมองส่วนกลาง ให้เกิดการคิดอย่างอิสระและปราศจากความกลัว พร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ

2. จิตวิทยาเชิงบวก ครูต้องสอนให้เด็กเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไม่มีการลงโทษ ลดปัจจัยที่ทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์ เช่น การตัดสิน การตีตรา การเปรียบเทียบ ลดคำพูดด้านลบแต่เสริมพลัง (Empower) ด้วยคำพูดเชิงบวก เพิ่มการสะท้อนคิด (Feedback) เพราะจะช่วยให้เด็กรู้ตัวว่าตัวเองมาถูกทาง ตัวเองมีโอกาสสำเร็จ ตัวเองได้รับการแก้ไขทันท่วงที และสร้างกิจกรรมที่เพิ่มสัมพันธภาพ การสร้างสนามพลังบวกร่วมกับการใช้จิตวิทยาเชิงบวกจะทำให้เกิดการเกื้อกูลกัน เอื้อให้สมองผู้เรียนเปิดรับข้อมูลและเปิดการประมวลผล เพิ่มการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

3. กิจกรรมจิตศึกษา กิจกรรมที่ช่วยฝึกฝนปัญญาภายในให้กับตัวเด็ก ประกอบด้วย การเตรียมสุขภาวะจิตให้มีสติต่อด้วยครูเล่านิทานเพื่อให้ฝึกการตระหนักรู้ คิดไตร่ตรอง และ Body Scan จบด้วยการสะท้อนคิดก่อนกลับบ้าน กิจกรรมเหล่านี้**มีเป้าหมายเริ่มจากการให้เด็กฝึกสติ ตระหนักรู้ ใช้สถานการณ์เพื่อตัดสินใจเชิงจริยธรรม และเห็นความจริงในตนเอง**

นวัตกรรมจิตศึกษา ทั้ง 3 กระบวนทัศน์นี้ ล้วนเป็นแนวทางการสร้าง ‘พื้นที่ปลอดภัยทางการเรียนรู้’ เพื่อให้เด็กเกิดการยืดหยุ่นความคิดและความสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ นำมาสู่การสร้างองค์ความรู้อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง

ยกระดับห้องเรียนไทย ด้วยการพัฒนา 'Creative Thinking'

PISA
การประเมินสมรรถนะนักเรียนตามมาตรฐานสากล วัดคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพและความสามารถพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

เน้นความรู้และทักษะในชีวิตจริง 3 ด้าน
- การอ่าน
- คณิตศาสตร์
- วิทยาศาสตร์

ปี 2022 + ความคิดสร้างสรรค์

การประเมินด้าน 'ความคิดสร้างสรรค์' (Creative Thinking) แบ่งเป็น 3 ด้าน
- การสร้างแนวคิดที่หลากหลาย
- การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์
- การประเมินและปรับปรุงแนวคิด

การแสดงออก 2 ด้าน ตามบริบทต่าง ๆ

1. ด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
   - แนวคิดการมรรยาย
   - แนวคิดด้วยภาพ
2. ด้านการสร้างสรรค์องค์ความรู้และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
   - การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์
   - การแก้ปัญหาด้านสังคม

ยกระดับห้องเรียนไทย ด้วยการพัฒนา ‘Creative Thinking’

การประเมินสมรรถนะนักเรียนตามมาตรฐานสากลหรือ PISA (Programme for Internatinal Student Assessment) เป็นการวัดคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพและความสามารถพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เน้นความรู้และทักษะในชีวิตจริง 3 ด้าน คือ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยมี 81 ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจทั่วโลกเข้าร่วมทดสอบ จึงถือว่าเป็นตัวชี้วัดในการประเมินนักเรียนที่ใหญ่ที่สุด และมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในปี 2022 PISA ยังได้มีการเพิ่มเติมการประเมินความสามารถในด้าน **‘ความคิดสร้างสรรค์’ (Creative Thinking)** ขึ้น **ใน 3 ด้าน** ได้แก่ **‘การสร้างแนวคิดที่หลากหลาย’ ‘การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์’** และ **‘การประเมินและปรับปรุงแนวคิด’** โดยนักเรียนจะได้**แสดงออกใน 2 ด้านของการทำงานตามบริบทต่าง ๆ** คือ **1) ด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์** ซึ่งอาจแสดงออกด้วยแนวคิดการบรรยาย หรือแนวคิดด้วยภาพ **2) ด้านการสร้างสรรค์องค์ความรู้และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์** เป็นการใช้ความคิดเชื่อมโยงกับคำถามปลายเปิด โดยการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และการแก้ปัญหาด้านสังคม

ทั้งนี้ จากบริบทห้องเรียนในประเทศไทยที่มีความพยายามในการใช้สถานการณ์เป็นคำถามปลายเปิด เช่น ปัญหาขยะที่ทำให้น้ำในบึงเน่าเสีย และให้นักเรียนหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหา สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ แม้นักเรียนจะแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และสามารถแสดงออกด้วยการบรรยายหรือภาพได้ แต่**นักเรียนส่วนใหญ่คิดวิธีการแบบเดียวกัน คิดคล้ายกัน** เนื่องจากมองปัญหาจุดเดียวกันคือ ขยะที่อยู่ในบึง ขยะทำให้น้ำเสีย หรือจะกำจัดขยะอย่างไร และโฟกัสอยู่ตรงนั้นเพียงอย่างเดียว **ทำให้แนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนไม่แตกต่างกันนัก รวมถึงครูอาจไม่ได้ชวนคิดให้เด็กมองหาวิธีการอื่น ๆ หรือกลับไปดูที่ต้นเหตุของปัญหา**

กรณีเช่นนี้ ทำให้เกิดการปิดกั้น Creative Thinking ซึ่งจากการวัดผลประเมินผลผลของ Oversea Education Center (OEC) พบว่า เด็กไทยมี Creative Thinking อยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ดังนั้น จุดแรกครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายก่อน หากสร้างแค่ 1 หรือ 2 แนวคิดนักเรียนจะไม่เกิด Creative Thinking และต้องตระหนักถึงความสร้างสรรค์ที่ใช้ประโยชน์ได้ พร้อมทั้งสามารถประเมินแนวคิดของตนเองได้เป็นลำดับผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนและนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาไอเดียของตนเอง

ขณะเดียวกัน สิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้เกิด Creative Thinking วิธีการอย่างง่ายที่สุด **1. ครูต้องมีพื้นที่และเวลาให้กับนักเรียน เพื่อให้พวกเขาได้ไตร่ตรองและตกผลึกความคิด** รวมถึงมีพื้นที่ให้แสดงผลงานโดย**ไม่ตัดสินหรือด้อยค่า** ซึ่งหากยังไม่สมบูรณ์ให้ชวนคิดและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเอง **2. ครูมีความคิดที่ยืดหยุ่น (Flexible Thinking Skill)** พูดคุยกับนักเรียนถามถึงเป้าหมายงานที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และต่อยอด ตลอดจนเพิ่มความมั่นใจเพื่อให้**นักเรียนมีความคิดที่หลากหลายมากขึ้น เห็นถึงความเป็นไปได้แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร รวมถึงตอบโจทย์การแก้ปัญหาได้จริง**

สร้างห้องเรียนแห่งความสุขด้วย 'วินัยเชิงบวก'

บรรยากาศที่ดีในห้องเรียนล้วนเกิดจากองค์ประกอบหลายประการ เช่น ห้องเรียนสะอาดปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก อากาศปลอดโปร่ง เด็กเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน แสงอยู่ในระดับที่พอดีไม่สว่างหรือมืดจนเกินไป มีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน

นอกจากปัจจัยที่กล่าวไปนั้น ครูและนักเรียนก็ถือเป็นปัจจัยหลักที่สามารถกำหนดบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ เช่น '**ครูมีความเข้าใจนักเรียน ไม่ดุ ไม่ลงโทษ บอกกล่าว ตักเตือนด้วยความห่วงใย**' สิ่งนี้ย่อมทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน

อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งความรู้สึกเหล่านั้น '**ครู**' สามารถสร้างได้ด้วยวิธีการง่าย ๆ โดยเริ่มจาก '**คำพูดเชิงบวก**' จะสามารถทำให้เด็กรู้สึกอยากเรียน มีความกระตือรือร้น มีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น เป็นการช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับครูมีความเข้าใจในธรรมชาติของการพูดและแสดงออกอย่างเหมาะสม ให้เด็กรับรู้ถึงความรู้สึกเป็นมิตร ห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความสุขได้อย่างแน่นอน

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในห้องเรียน ของ ครู – นักเรียน

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในห้องเรียน ครูต้องเริ่มจากตนเองก่อน เนื่องจากพฤติกรรมมีผลต่อความรู้สึกของเด็ก ดังนั้น ครูจึงต้องรู้จักการเพิ่มปัจจัยดึงดูดอย่างการเอาใจใส่ พูดจาไพเราะ สอนสนุกเข้าใจง่าย มีเหตุผล ตลอดจนเชื่อมั่นในตัวเด็ก เชื่อมั่นว่าพวกเขาสามารถพัฒนาได้ และลดปัจจัยผลักไสอย่างการแสดงอารมณ์ฉุนเฉียว โมโห ชักสีหน้า ไม่รับฟังเหตุผลของเด็ก หรือการเลือกที่รักมักที่ชัง หากครูสามารถฝึกฝนจากตนเองได้สำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี แนวทางนี้จะสามารถส่งต่อความรู้สึกและปลูกฝังเด็กให้มีวินัยเชิงบวกได้อย่างแยบยลยิ่งขึ้น

Inner Education
การเรียนรู้ด้านใน สู่เข็มทิศนำทางในชีวิต

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช

การเรียนรู้ด้านใน เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองจากภายในเพื่อให้มีสุขภาวะทางปัญญาที่ดี เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง

ปัจจัยหนุนเสริมการพัฒนาด้านใน

- ก้าวข้ามลัทธิถูก-ผิด
- กระบวนทัศน์เส้นตรง
- การมี Fixed Mindset ทัศนคติแบบดั้งเดิม
- ก้าวข้ามอำนาจที่เหนือกว่า

ลักษณะของสุขภาวะทางปัญญาที่ดี

1. เข้าใจตนเอง
2. มีเป้าหมายในชีวิต
3. มีสติสมาธิ
4. มีสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น

กระบวนการพัฒนาตนเองจากด้านใน เพื่อให้สุขภาวะทางปัญญาที่ดี

- สำรวจความคิดอารมณ์ของตนเอง
- สร้างความเข้าใจต่อตนเอง ค้นหาความหมายในชีวิต
- พัฒนาสติและสมาธิ
- ส่งเสริมการสะท้อนคิด
- สร้างพื้นที่ปลอดภัย สนามพลังบวก
- ปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือความเชื่อ
- บูรณาการศิลปะและการแสดงออก

บูรณาการไปกับการเรียนรู้ด้านนอก

เรียนแบบไม่รู้ตัว จนเป็นนิสัย

เรียนแบบรู้ตัว ซึมซับแบบอย่าง สร้างตัวตน ผ่าน Respect และ Recognition

พี่มอล สวัสดีค่ะ มาโรงเรียนแต่เช้าเลย

สวัสดีครับครู วันนี้มาช่วยเพื่อนทำความสะอาดครับ

การเรียกเด็กว่า '**พี่**' ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกได้รับการเคารพ (Respect) และการยอมรับ (Recognition) เด็กจะรู้ตัวว่าตนเองควรประพฤติอย่างไร ให้เป็นที่ยอมรับ

ประโยชน์ของการมีสุขภาวะทางปัญญาที่ดี

- ลดความเครียด เพิ่มความสุข
- มีความพึงพอใจในชีวิต
- สร้างความสัมพันธ์
- ส่งเสริมสุขภาพโดยรวม

ภูมิคุ้มกันจากความเครียด สามารถปลุกพลังซ่อนเร้นในตัวเด็ก

หนุนการพัฒนาทักษะเชิงลักษณะนิสัย (Character Skills)

2P 2D

- **Proactivity** การตอบสนองเชิงรุก การจัดการปัญหาด้วยตนเอง ทำงานโดยมีการคิดวางแผนไว้ล่วงหน้า
- **Discipline** มีวินัยในตนเอง
- **Prosocial** การทำเพื่อส่วนรวม
- **Determination** มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาที่เข้ามากระทบ

เมื่อเด็กรู้จักปลดปล่อย หลบเลี่ยงการกดที่ที่ซ่อนเร้น เด็กจะมีความกล้าในการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

Inner Education การเรียนรู้ด้านใน สู่เข็มทิศนำทางในชีวิต

ที่ผ่านมาการเรียนการสอนในอดีตมุ่งให้เด็กรู้ ‘**Know What**’ แต่ด้วยการศึกษายุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงจากการมี AI เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างไร้ขีดกำจัดผ่านเทคโนโลยี แต่สิ่งหนึ่งที่**เด็กไม่อาจเรียนได้จาก AI คือ การเรียนรู้เรื่องปฏิสัมพันธ์** ดังนั้น Inner Education จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในอนาคตและสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

ฉะนั้น การมีจิตวิญญาณ/จิตปัญญา (Spirituality) หรือสุขภาวะทางปัญญาที่ดี อย่างการเข้าใจตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต มีสติ สมาธิ และมีสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่เด็กควรมี

กระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองจากด้านใน เพื่อให้มีสุขภาวะทางปัญญาที่ดี สามารถทำได้ผ่านการสำรวจความคิด อารมณ์ ค่านิยมของตนเอง สร้างความเข้าใจตนเอง ค้นหาความหมายในชีวิต พัฒนาสติและสมาธิ ส่งเสริมการสะท้อนคิด สร้างพื้นที่ปลอดภัย สนามพลังบวก บูรณาการศิลปะและการแสดง ปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือความเชื่อเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีสติ

โดยสามารถ**บูรณาการร่วมกับการเรียนรู้ด้านนอก ได้แก่ ‘เรียนแบบไม่รู้ตัว’ ฝึกให้เด็กปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย และ ‘เรียนแบบรู้ตัว’ ซึมซับผ่านตัวอย่าง สร้างตัวตน ผ่าน Respect และ Recognition** เช่น การเรียกเด็กว่า ‘**พี่**’ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกถึงการได้รับความเคารพ (Respect) และการยอมรับ (Recognition) ซึ่งเด็กจะรู้ตัวโดยอัตโนมัติว่าตนเองควรประพฤติอย่างไร เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี

นอกจากนี้ ปัจจัยหนุนเสริมที่จะสามารถทำให้เด็กเกิดการพัฒนาด้านในได้ดียิ่งขึ้น ครู หรือผู้ปกครองต้องบ่มเพาะ Mindset ในเรื่อง**การก้าวข้ามลัทธิถูก-ผิด** ที่มักตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทันทีทันใด **กระบวนทัศน์เส้นตรง** ที่มองทุกอย่างจากเหตุไปหาผลเพียงอย่างเดียว ซึ่งในโลกความจริงอาจมีความซับซ้อนและมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมาย หรือ**การมี Fixed Mindset ทัศนคติแบบดั้งเดิม** โดยก้าวข้ามการยึดติดแนวความคิดที่อยู่ในกรอบเดิม ๆ ตลอดจน**ก้าวข้ามอำนาจที่เหนือกว่า** การกระทำที่มุ่งตอบสนองอำนาจทางสังคม โดยหลงลืมเป้าหมายที่แท้จริงของการทำงาน

“การหนุนให้เด็กสามารถก้าวข้ามปัจจัยข้างต้นนั้น เพื่อให้พวกเขารู้จักหลบเลี่ยงการกดขี่ที่ซ่อนเร้นเป็นสังคมการศึกษาที่ปลดปล่อยเพื่อพัฒนาด้านใน นำมาสู่เสรีภาพที่ปราศจากการครอบงำ”

คุณค่าของการพัฒนาด้านในและสุขภาวะทางปัญญาที่ดี จะนำมาซึ่งการลดความเครียด เพิ่มความสุข มีความพึงพอใจในชีวิต สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คน เพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจ ส่งเสริมสุขภาพโดยรวม เพราะจะเป็นภูมิคุ้มกันจากภัยความเครียด ความวิตกกังวล ความว่างเปล่าทางจิตใจ พฤติกรรมทำลายตนเอง ความเหงา ความโดดเดี่ยว และวิกฤตชีวิตของเด็ก

อีกทั้งการพัฒนาด้านในให้แก่เด็ก ไม่ใช่เพียงการเพิ่มภูมิคุ้มกันในตนเองเท่านั้น แต่เป็นการปลุกพลังซ่อนเร้น ซึ่งสามารถทำได้โดยการหนุนพัฒนาด้านทักษะเชิงลักษณะนิสัย (Character Skills) ประกอบด้วย 2P 2D ได้แก่ **Proactivity** การตอบสนองเชิงรุก การจัดการปัญหาด้วยตนเอง ทำงานโดยมีการคิดวางแผนไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง **Prosocial** การทำเพื่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่กระทำโดยความสมัครใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นรูปธรรม **Discipline** มีวินัยในตนเอง เป็นวินัยที่ตนเองสร้างขึ้นและฝึกฝน **Determination** ความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาที่เข้ามากระทบ

ฉะนั้น **การเผชิญความยากลำบากจึงถือเป็นคุณต่อชีวิต เพราะจะช่วยปลุกพลังซ่อนเร้นที่อยู่ภายในตัวบุคคลนั้นได้** การศึกษาต้องสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ให้กับเด็ก เยาวชน สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ รู้จักสร้างสนามพลังบวกให้แก่ตนเอง คนรอบข้าง และสังคม **เป็นพื้นที่ต่อการพัฒนา Hard Skills Soft Skills และ Future Skills** เพื่อให้เด็กมีทักษะต่อการดำรงชีวิตและกล้าทำสิ่งต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

ชวนคุณครูมาเป็น Note Taker

บทบาท

บันทึกข้อมูลและความรู้ที่เป็นความรู้ปฏิบัติ
ในรูปแบบที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย
จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ด้วยกระบวนการต่าง ๆ เช่น
สรุปบทเรียน ถอดบทเรียน

ฟังและสังเกตอะไร

เนื้อหา ฟังเพื่อรับรู้ข้อมูล
ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่
ที่ไหน ทำไม อย่างไร

ความรู้สึก ฟังเพื่อจับความรู้สึก
ของผู้เล่า และสิ่งกระทบใจผู้ฟัง

เนื้อหาซ่อน ฟังสิ่งที่เขาไม่ได้เล่า
แต่ซ่อนอยู่ในภาษา ท่าที
ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตจำนง
ความมุ่งหวัง ความตั้งใจ

มีคุณสมบัติอย่างไร

มีทักษะฟังอย่างลึกซึ้ง
(Deep Listening)

มีความรู้ ความเข้าใจ
ในสาระของเรื่องที่จดบันทึก

มีทักษะหยุดหรือขัดจังหวะ
การเล่าเรื่องอย่างมีชั้นเชิง
เพื่อสอบถามหรือตรวจทาน
ความถูกต้องของประเด็น
ที่สกัดออกมา

เทคนิคจดบันทึก

คงภาษาหรือคำพูดเดิมของผู้เล่า
เพื่อไม่ให้ความหมายผิดเพี้ยน

ไม่ต่อเติมเสริมแต่งข้อความ
หรือใส่ความคิดเห็นของตนเอง

ส่งผลดีต่อกระบวนการสอนอย่างไร

ฝึกทักษะนักเรียน
เรื่องการฟัง
การจับประเด็น
และการเขียนเพื่อสื่อสาร

กระตุ้นให้นักเรียนมี
ส่วนร่วมในการสรุป
และทบทวนเนื้อหา

ช่วยให้นักเรียน
มองเห็นภาพรวม
และความเชื่อมโยง
ของเนื้อหา

ยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ชวนคุณครูมาเป็น Note Taker

‘Note Taker’ คือ **หนึ่งในคนสำคัญของกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)** ทำหน้าที่จดบันทึกข้อมูล และความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสรุปบทเรียน การถอดบทเรียน การประชุม หรือการอภิปราย ซึ่งเป็นความรู้จากการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการบันทึกที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย ถือเป็นข้อมูลและองค์ความรู้ที่สำคัญในการนำไปทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของกลุ่มหรือเครือข่ายต่อไป

การที่**ครูมีทักษะการเป็น Note Taker** หรือนำกระบวนการฝึกทักษะ Note Taker มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอนย่อมจะ**ช่วยยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น**

ซึ่ง**คุณสมบัติสำคัญที่ผู้เป็น Note Taker ควรมี** คือ **1) มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening)** และสามารถจับประเด็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ได้ **2) มีความรู้ ความเข้าใจในสาระของเรื่องที่จดบันทึก และ 3) มีทักษะหยุดหรือขัดจังหวะการเล่าเรื่องอย่างมีชั้นเชิง** เพื่อสอบถามหรือตรวจทานความถูกต้องของประเด็นที่สกัดออกมา

ฟังอย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการเริ่มต้นที่สำคัญ หรือเรียกว่าขั้นตอน**การรับสาร** Note Taker จึงไม่ได้ตั้งใจฟังเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการสังเกตควบคู่กันไปด้วย โดยใช้สมาธิจดจ่อเพื่อ**จับใจความของเนื้อหา**ด้วยหลัก 5W1H (ฟังเพื่อรับรู้ข้อมูล ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน ทำไม อย่างไร) ฟังเพื่อ**จับความรู้สึก**ของผู้เล่า และสิ่งกระทบใจผู้ฟัง และ**ฟังสิ่งที่ไม่ได้เล่าโดยตรงแต่ซ่อนอยู่ในภาษา ท่าที** ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตจำนง ความมุ่งหวัง ความตั้งใจ

จากนั้นจึง**จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล** เพื่อหาประเด็นหลักและประเด็นรอง นำไปสู่**การจดบันทึก**ซึ่ง Note Taker ควรเป็นผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มนั้นหรือมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่กำลังจับประเด็น เพราะจะได้เข้าใจและใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ตรงกับกลุ่มได้เป็นอย่างดี และสามารถสะท้อนประเด็นที่ต้องการได้ โดยคงภาษาหรือคำพูดเดิมของผู้เล่าเพื่อไม่ให้ความหมายผิดเพี้ยน และไม่ต่อเติมเสริมแต่งข้อความ หรือใส่ความคิดเห็นส่วนตัว อารมณ์ หรือความเห็นสุดโต่งลงไป ซึ่งการจดบันทึกอาจอยู่ในรูปแบบการจับคำสำคัญแล้วนำมาขยายความต่อ (Key Word) การใช้รูปหรือสัญลักษณ์เข้ามาอธิบายข้อมูลแทนการเขียนข้อความ (Visual Note) หรือการเชื่อมโยงความคิดโดยใช้การแตกแขนงจากแก่นกลาง (Mind Mapping)

ปัจจุบัน มีครูหลายท่านมีทักษะการเป็น Note Taker หรือนำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งส่งผลดีต่อกระบวนการสอน อาทิเช่น **ฝึกทักษะนักเรียนเรื่องการฟัง การจับประเด็น และการเขียนเพื่อสื่อสาร** ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถนำกลับมาทบทวนได้ง่าย **ช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงของเนื้อหา** ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะเพื่อเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หรือ**กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสรุปและทบทวนเนื้อหา** ซึ่งจะช่วยยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

สรุปข้อมูลจาก
การประชุม: All for Education: Education For All “ปลุกพลังปวงชนเพื่อเด็กไทยทุกคน”
วันที่: 24 สิงหาคม 2567 ณ อาคารอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี
ห้อง: H (SAPPHIRE 109) ครูครีเอทีฟ
หัวข้อ: ทักษะการเป็น Note Taker เพื่อการสื่อสารความรู้
วิทยากร: คุณสมพงษ์ หลีเคราะห์, คุณรัตนา ชูแสง และคุณกริยิ๊ะ หลีเคราะห์

การขับเคลื่อน โรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) VS. 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ความเหมือนที่แตกต่างอย่างลงตัว

หลักการ

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- Whole School Approach
- การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับต่าง ๆ
- ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- เน้นความยั่งยืนด้วยกลไกความร่วมมือทุกระดับ

ความต่าง TSQM

การทำงานเชิงระบบและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ครอบคลุมทุกระดับ เพื่อสร้างระบบที่ยั่งยืนและผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการศึกษา

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

เน้นความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสที่เท่าเทียมและไม่หลุดจากระบบการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- การมุ่งเน้นโรงเรียนในระบบการศึกษา
- การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา
- การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอก
- การช่วยเหลือเด็กกลุ่มเป้าหมาย

ความต่าง TSQM

กลุ่มเป้าหมายกว้าง ครอบคลุมโรงเรียนทุกประเภท และนักเรียนด้อยโอกาสทั่วไป โดยดึงเครือข่ายในพื้นที่เข้ามามีบทบาท

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เช่น โรงเรียนในโครงการ ABE โรงเรียนน้ำร่องของ สพฐ. โดยเน้นช่วยเหลือเด็กหลุดจากระบบการศึกษา และเด็กศักยภาพต่ำ

เป้าหมาย

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- การแก้ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา
- การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและยืดหยุ่น
- การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและบุคลากร
- การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

ความต่าง TSQM

เน้นการสร้างนวัตกรรมและระบบต้นแบบที่สามารถขยายผลได้ โดยเฉพาะการดูแลเด็กกลุ่มพิเศษ และการพัฒนาทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

เพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ ให้เด็กและเยาวชน โดยใช้รูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นเป็นหลัก

รูปแบบการขับเคลื่อนงาน

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
- การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากร
- การมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา
- กระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

ความต่าง TSQM

มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและสามารถปรับใช้กับพื้นที่ (พื้นที่ เครือข่าย หรือประเด็นเฉพาะ) โดยเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในระบบการศึกษา

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

มีขั้นตอนชัดเจน เน้นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและสร้างกรอบแปรเปลี่ยนเรียนรู้ เติมเต็มต่อยอดผ่าน PLC แก้ไขปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา

วัตถุประสงค์

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
- สนับสนุนเครือข่ายและความร่วมมือ
- การช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา
- การเชื่อมโยงสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

ความต่าง TSQM

การพัฒนาที่ครอบคลุมมิติของระบบนิเวศการศึกษา (Ecosystem) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและคุณภาพในการศึกษา

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

พัฒนาเฉพาะรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น "1 โรงเรียน 3 รูปแบบ" นำไปสู่การปรับปรุงในระดับพื้นที่และนโยบาย

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ความเหมือน/เชื่อมโยง

- การพัฒนาผู้บริหารและครู
- การสนับสนุนจากเครือข่าย
- การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- การสร้างองค์ความรู้

ความต่าง TSQM

มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงระบบ การสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การสร้างพื้นที่นวัตกรรมเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกัน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงพื้นที่ และจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ป้องกันช่วยเหลือเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษา และเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) VS 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ความเหมือนที่แตกต่างอย่างลงตัว

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM) ใน 3 รูปแบบ เป็นหนึ่งภารกิจงานที่มุ่งเน้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ ผ่านการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) และการพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

แต่การทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยการทำงานรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการร่วมด้วย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่เข้ามามีบทบาทหนุนเสริมการศึกษาดังกล่าว เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สนับสนุนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นในทุกพื้นที่ของประเทศไทย และโรงเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลตามบริบทที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

แล้วอะไรคือความเหมือน ความเชื่อมโยง หรือความแตกต่างที่ทำให้การทำงานทั้ง 2 รูปแบบสามารถหนุนเสริมการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพได้

หลักการ

ทั้ง TSQM และการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วย 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ต่างมีหลักการที่คล้ายคลึงและ/หรือเชื่อมโยงกัน ทั้งในแง่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเน้นความยั่งยืนด้วยกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

แต่ในความเหมือนหรือเชื่อมโยงกันยังมีจุดแตกต่างซึ่งเป็นจุดเด่นของการดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบ คือ **TSQM เน้นการทำงานเชิงระบบ**และ**การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง**ที่ครอบคลุมทุกระดับ เพื่อสร้างระบบที่ยั่งยืนและ**ผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการศึกษา** ส่วน **1 โรงเรียน 3 รูปแบบ** เป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้น**ความยืดหยุ่น**และ**การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน**ให้เด็กทุกคน ได้รับ**โอกาสที่เท่าเทียมและไม่หลุดจากระบบการศึกษา**

เป้าหมาย

การดำเนินงานทั้ง TSQM และ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ต่างมีเป้าหมายทางการศึกษาที่ครอบคลุม การให้เด็กเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและยืดหยุ่น มีการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและบุคลากรด้วยการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย และสามารถแก้ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาได้

แต่ TSQM **เน้นการสร้างนวัตกรรม หรือชุดองค์ความรู้** เพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 และตัวอย่าง**ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมจากพื้นที่ต้นแบบซึ่งสามารถขยายผล**สู่การสร้างกลไกขับเคลื่อนงาน และนวัตกรรมการเรียนรู้ มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

สำหรับ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ คือ เน้น**เพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ**ให้เด็กและเยาวชน ให้**เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ไร้รอยต่อ และตอบโจทย์ชีวิต** สามารถเรียนจบโดยมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่จำเป็น นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงสถานศึกษามีแนวทางและ**สร้างรูปแบบในการจัดการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่น** ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อลดปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดจากระบบการศึกษา

วัตถุประสงค์

การดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบ ต่างมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน จากความร่วมมือกันของหน่วยงานเครือข่าย เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายอย่างเท่าเทียม และเป็นการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา โดยเชื่อมโยงผลจากการดำเนินงานสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

แต่ TSQM จะมีจุดเน้นเพิ่มเติมในเรื่องการหนุนเสริม**การพัฒนาที่ครอบคลุมมิติของระบบนิเวศการศึกษา (Learning Ecosystem)** เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและคุณภาพการศึกษาในมิติต่างๆ ซึ่งเป็นการทำงานที่คู่ขนานไปด้วยกัน

ในขณะที่ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ จะมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนด้วย**การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น '1 โรงเรียน 3 รูปแบบ'** ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงในระดับพื้นที่และนโยบาย

กลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบ ต่างมีกลุ่มเป้าหมายที่มีความเชื่อมโยงหรือคล้ายคลึงกัน คือ การมุ่งเน้นโรงเรียนในระบบการศึกษา การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอก และการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเป้าหมาย

แต่ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ จะมีการ**เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง** เช่น โรงเรียนในโครงการ ABE โรงเรียนนำร่องของ สพฐ. โดย**เน้นช่วยเหลือเด็กเสี่ยงและหลุดจากระบบการศึกษา รวมถึงเด็กตกหล่น** โดยมีการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างตอบโจทย์เด็กดังกล่าวเพื่อให้เข้าถึงการศึกษาในทุกมิติ

ในขณะที่ TSQM มี**กลุ่มเป้าหมายกว้างครอบคลุมโรงเรียนทุกประเภท และนักเรียนด้อยโอกาสทั่วไป** โดย**ดึงเครือข่ายในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ** ตั้งแต่ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ชุมชน และภาคีทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ

รูปแบบการขับเคลื่อนงาน

การดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบ มีรูปแบบการขับเคลื่อน/การดำเนินงาน ที่มีแนวทางเหมือนหรือเชื่อมโยงกัน ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้นำทางวิชาการ เกิดการพัฒนาครู ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่น และเกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น โดยการขับเคลื่อนงานจะเป็นกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

แต่ TSQM จะ**มีความยืดหยุ่น**ในการดำเนินงาน และสามารถ**ปรับใช้กับหลากหลายบริบท** (พื้นที่ เครือข่าย หรือประเด็นเฉพาะ) โดย**เน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในระบบการศึกษา** ในขณะที่การขับเคลื่อนงานของ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ จะ**มีขั้นตอนชัดเจน** เน้นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและ**สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เติมเต็มต่อยอดผ่าน PLC** แก้ไขปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

การดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบ มีความเหมือนหรือเชื่อมโยงกัน คือ การพัฒนาผู้บริหารและครูให้เป็นผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียนรายบุคคล โดยมีการสร้างเครือข่ายที่พร้อมสนับสนุนการดำเนินงาน

นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้เกิดการค้นหาและพาเด็กในวัยเรียนจำนวน 1.02 ล้านคน กลับสู่เส้นทางการศึกษา และหามาตรการ ป้องกันไม่ให้เด็กอีก 2.8 ล้านคนหลุดออกจากระบบการศึกษา เพื่อนำไปสู่นโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตามมาตรการ Thailand Zero Dropout

แม้ภาพใหญ่ของผลลัพธ์ที่คาดหวังจะมีความเหมือนหรือเชื่อมโยงกัน แต่ในรายละเอียด การดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบต่างก็มีจุดเน้นที่แตกต่างกันไป โดย TSQM มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงระบบ การสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกัน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในขณะที่ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงพื้นที่และจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ป้องกัน ช่วยเหลือเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษาและเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย

'จิตตปัญญา' เปลี่ยนตัวครู ลงสู่ชั้นเรียน

ณ เวทีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมสมรรถนะครูผู้สอนเพื่อพัฒนาห้องเรียนคุณภาพของนักเรียน จังหวัดลำปาง ได้มีการจัดกิจกรรมเปิดใจด้วยแนวคิด **'จิตตปัญญา'** แนวคิดที่จะทำให้เข้าใจโลกภายในของตัวเอง อันมีความเป็นจริงที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความสุข อิสระ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิต โดยเป็นการเรียนรู้ผ่านการใคร่ครวญ สังเกต ตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ ความคิด อารมณ์ ผ่านประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ให้แก่ครู

"Garden Of Life" สวนแห่งชีวิต กิจกรรมแนวจิตตปัญญา นำโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชชา ถนอมเสียง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เศรษฐวิชญ์ ชโนวรรณ รับหน้าที่เป็นวิทยากรนำกระบวน **เพื่อให้ครูฝึกฝนการเข้าใจตนเอง เรียนรู้ว่าตนเองเป็นใคร มองเห็นและตระหนักถึงความไม่สมดุลของชีวิต มองเห็นความเป็นเพื่อนมนุษย์ และการอยู่ร่วมกัน**

กิจกรรมดังกล่าว เริ่มด้วยการเตรียมความพร้อม โดยให้ครูฝึกสมาธิ ปล่อยวาง เสียงรอบตัว เสียงในหัวทบทวนตนเอง เป้าหมายในชีวิต ความรู้สึกที่หลงลืม จากนั้นถ่ายทอดความรู้สึกออกมาผ่านภาพ **"สวนแห่งชีวิตของฉัน"** และแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความหมายภาพที่วาดภายในกลุ่ม ผู้ฟังต้องฟังอย่างมีสติ ตั้งใจ และไม่ตัดสิน จากนั้นย้อนกลับมาทบทวนความรู้สึกตัวเองในการเป็นทั้งผู้พูด และผู้ฟัง

เมื่อครูสามารถเข้าใจตนเอง เท่าทันความรู้สึก อารมณ์ของตนเอง และเข้าใจผู้อื่นแล้ว การจัดการเรียนรู้หรือการเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้แก่เด็กจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะครูจะรู้จักการเป็นผู้ฟังที่ดี และสามารถช่วยสะท้อนให้เด็กเห็นตัวเอง รู้ความต้องการของตนเอง สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง ท้ายสุดแล้วสิ่งสำคัญคือเด็กจะมีความเข้มแข็งและรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

จิตศึกษา 'Self เด็กดี' ที่ครูสร้างได้

'นวัตกรรมจิตศึกษา' ที่มุ่งพัฒนาปัญญาภายในมีพื้นฐานสำคัญคือ **'การฝึกสติ'** เมื่อเด็กมีสติก็จะตระหนักรู้ต่อสภาวะภายในของตน ตั้งแต่ตระหนักรู้ต่อผัสสะและการรับรู้ ความคิด ความรู้สึก สู่วิจารณญาณ สู่การตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หรือที่เรียกว่า **'พัฒนา Self จากภายใน'**

อย่างไรก็ดี การพัฒนาเด็กไปสู่เป้าหมายเหล่านั้น ครูต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยเกื้อหนุน โดยเฉพาะ **'การสร้างสนามพลังบวก'** ไม่ว่าจะด้วย คำพูด สีหน้า ท่าทาง กริยาที่เป็นมิตร ซึ่งจะช่วย**ให้ระบบการทำงานของสมองเป็นไปอย่างสงบ ผ่อนคลาย รู้จักไตร่ตรอง และกำกับตนเองได้** ขณะเดียวกันหากห้องเรียนเป็น**สนามพลังลบ** เด็กจะสัมผัสได้อย่างรวดเร็ว และพลังลบเหล่านั้นจะกระตุ้นให้อะมิกดาลา (Amygdala) **สมองส่วนที่รับผิดชอบการประมวลผลทางอารมณ์ โดยเฉพาะความกลัวและความวิตกกังวลทำงานมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของครูจะส่งผลต่อการเปิดใจรับการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง**

เปิดม่านการเรียนรู้ สู่ห้องเรียนแห่งอนาคต

ครูสมพร สอนลิง X แนวคิด Bloom's Taxonomy

กรอบแนวคิดในการพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3 ด้าน

นายสมพร แซ่โค้ว
ชาวบ้าน อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี

ครูสมพร

เป็นลูกชาวสวน ช่วยพ่อแม่เก็บมะพร้าวมาตั้งแต่เด็ก
และ**สังเกตเห็นว่าเมื่อมีการจ้างลิงมาเก็บมะพร้าว**
ผู้ที่นำลิงมาเก็บมะพร้าวก็จะตีลิง หรือทำโทษลิงอยู่ตลอด
เกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะหาทางไม่ให้ลิงถูกทรมาน
นำมาสู่การก่อตั้ง **'วิทยาลัยฝึกลิง'**

เทคนิคการสอนลิง ของครูสมพร

- การสอนที่เน้นให้ความรักและความเข้าใจก่อน
- เน้นให้ผู้เรียนคิดแทนการจำ
- สอนจากง่ายไปหายาก
- ปฏิบัติจริง โดยใช้การฝึกตัวต่อตัว พัฒนาเป็นรายบุคคล
- ให้กำลังใจ ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกแทนการลงโทษ

K-Knowledge ความรู้ทางสติปัญญา

กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาตามลำดับจากง่ายไปยาก

- จำได้ (Remember)
- เข้าใจ (Understand)
- ประยุกต์ (Apply)
- วิเคราะห์ (Analyze)
- ประเมิน (Evaluate)
- สร้างสรรค์ (Create)

A-Affective คุณธรรมและเจตคติ

มุ่งเน้นพฤติกรรมทางอารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยม ตามลำดับการพัฒนา

- การรับรู้ (Receiving)
- การตอบสนอง (Responding)
- การเห็นคุณค่า (Valuing)
- การจัดระบบค่านิยม (Organization)
- การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization)

S-Skill ทักษะทางปฏิบัติ

มุ่งพัฒนาความสามารถในการลงมือทำและควบคุมการเคลื่อนไหว

- การเลียนแบบ (Imitation)
- การทำตามขั้นตอน (Manipulation)
- ทำอย่างแม่นยำ (Precision)
- คล่องแคล่ว (Articulation)
- ความเป็นธรรมชาติ (Naturalization)

ตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
เริ่มจากการเข้าใจพื้นฐาน เข้าใจบริบท
ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และเกิดการซึมซับ
จนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

แนวทางการออกแบบการเรียนรู้
และประเมินผลอย่างเป็นระบบ
เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้ครบทั้งด้านความรู้
เจตคติ และทักษะอย่างสมดุล

ที่มา: เนื้อหาส่วนหนึ่งจากเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ AFAST Smart School: พลิกโฉมการสอน สู่ห้องเรียนอนาคต

เปิดม่านการเรียนรู้สู่ห้องเรียนแห่งอนาคต: ครูสมพร สอนลิง X แนวคิด Bloom's Taxonomy

การศึกษายุคใหม่ในโลกอนาคต การเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ต้องเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ ที่ผู้สอนสามารถมองเห็นศักยภาพของผู้เรียน เช่นเดียวกับ **นายสมพร แซ่โค้ว** หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ **'ครูสมพร สอนลิง' ชาวบ้าน อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี** ผู้พลิกประสบการณ์ชีวิตจากลูกชาวสวนธรรมดา สู่การเป็นผู้บุกเบิก 'วิทยาลัยฝึกลิง' ที่เชื่อว่า **การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องเริ่มจากความรัก ความเข้าใจ สอนจากง่ายไปยาก และการพัฒนาแบบรายบุคคล**

เรื่องราวของครูสมพรถือเป็นตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ที่ตระหนักถึงผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งยังสามารถบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้แห่งอนาคต ผ่าน Bloom's Taxonomy กรอบแนวคิดในการพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางสติปัญญา (Knowledge) ด้านคุณธรรมและเจตคติ (Affective) และด้านทักษะทางปฏิบัติ (Skill) ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้เรียนมองเห็นเส้นทางการพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ก้าวแรกอย่างการจำ ไปจนถึงการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นเยาวชนที่มีประสิทธิภาพและครบทุกด้านอย่างสมดุล

ครูสมพร สอนลิง

ครูสมพร เป็นลูกชาวสวน ช่วยพ่อแม่เก็บมะพร้าวมาตั้งแต่เด็ก และ**สังเกตเห็นว่าเมื่อมีการจ้างลิงมาเก็บมะพร้าว ผู้ที่นำลิงมาเก็บมะพร้าวก็จะตีลิง หรือทำโทษลิงอยู่ตลอด** เกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะหาทางไม่ให้ลิงถูกทรมาน นำมาสู่การก่อตั้ง **'วิทยาลัยฝึกลิง'** โดยใช้เทคนิคการสอนลิง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสอนที่**เน้นให้ความรักและความเข้าใจ**ก่อน 2) เน้นให้ผู้เรียน**คิด** แทนการจำ 3) สอนจาก**ง่ายไปหายาก** 4) **ปฏิบัติจริง** โดยใช้การฝึก **'ตัวต่อตัว'** พัฒนาเป็นรายบุคคล และ 5) ให้กำลังใจ **ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก** แทนการลงโทษ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเปรียบเสมือนตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เริ่มจากการเข้าใจพื้นฐาน เข้าใจบริบท ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และเกิดการซึมซับจนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ **Bloom's Taxonomy** ซึ่งเป็นกรอบแนวคิด และแนวทางการออกแบบการเรียนรู้และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ เจตคติ และทักษะ อย่างสมดุล

K-Knowledge ความรู้ทางสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาไปตามลำดับจากง่ายไปยาก ตั้งแต่จำได้ (Remember) เข้าใจ (Understand) ประยุกต์ (Apply) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create) ตามลำดับ

A-Affective คุณธรรมและเจตคติ มุ่งเน้นพฤติกรรมทางอารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยม ตามลำดับการพัฒนา ได้แก่ การรับรู้ (Receiving) การตอบสนอง (Responding) การเห็นคุณค่า (Valuing) การจัดระบบค่านิยม (Organization) และการสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization) เป็นต้น

S-Skill ทักษะทางปฏิบัติ มุ่งพัฒนาความสามารถในการลงมือทำและควบคุมการเคลื่อนไหว ได้แก่ การเลียนแบบ (Imitation) การทำตามขั้นตอน (Manipulation) ทำอย่างแม่นยำ (Precision) คล่องแคล่ว (Articulation) และความเป็นธรรมชาติ (Naturalization) เป็นต้น

บทพิสูจน์การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนพัฒนาตนเอง

โรงเรียน

ปรับเปลี่ยนเป็นชุมชนเรียนรู้
ของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

20% ก้าวสู่ 'ต้นแบบโรงเรียนพัฒนาตนเอง'
เป็นพื้นที่เรียนรู้ให้เพื่อนต่างโรงเรียนได้

ผู้บริหาร

- มีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
- เป็นผู้นำทางวิชาการ
  และผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ครู

- เปลี่ยนจากผู้สอน เป็นครูผู้ก่อการ
  (Teacher Agency)
- เชื่อมั่นในศักยภาพของเด็ก
- สร้างการเรียนรู้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต
- มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ให้

นักเรียน

มากกว่า
250,000 คน
ได้อยู่ในระบบนิเวศการศึกษา
ที่มีคุณภาพ

ผู้ปกครองและชุมชน

- มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน
- สนับสนุนทรัพยากรหลากหลายรูปแบบ
- ติดตามดูแล ป้องกันปัญหา
  และร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

หน่วยงานต้นสังกัด

- เกิดนโยบายทั้งส่วนกลาง
  และพื้นที่
- หนุนให้โรงเรียนมีอิสระ
  เลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสม
  กับบริบทของโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์

- มีทักษะการโค้ช
- สนับสนุนนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
  ของครูที่หลากหลาย
- ประยุกต์ ต่อยอด และขยายผล
  ไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ได้

บทพิสูจน์การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนพัฒนาตนเอง

รู้หรือไม่ นอกจากทุนทางปัญญาของ TSQM จากการดำเนินงานกันอย่างต่อเนื่องตั้งตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 – 2566 พวกท่านทำอะไรกันไปแล้วบ้าง

นายพัฒนะพงษ์ สุขมะดัน ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ. เผยข้อค้นพบสำคัญและก้าวต่อไปของโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง หรือ TSQP (Teacher and School Quality Program) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 – 2566 โดยมีโรงเรียนขนาดกลาง ในสังกัด สพฐ. สช. และ อปท. เข้าร่วมการดำเนินงานกว่า 700 แห่ง ใน 41 จังหวัด ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาค มีนักเรียนที่ได้รับผลประโยชน์กว่า 250,000 คน

ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ. ระบุว่า บทพิสูจน์การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนพัฒนาตนเองกว่า 700 โรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายโรงเรียนพัฒนาตนเองตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 – 2566 เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

- **นักเรียน**กว่า 250,000 คน อยู่ในระบบนิเวศการศึกษาที่มีคุณภาพ
- **โรงเรียน** 700 แห่ง ปรับเปลี่ยนเป็นชุมชนเรียนรู้ของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน โดยร้อยละ 20 ก้าวสู่ **“ต้นแบบโรงเรียนพัฒนาตนเอง”** และสามารถเป็นพื้นที่เรียนรู้ให้เพื่อนต่างโรงเรียนและเครือข่าย
- **ผู้บริหาร** เปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนา มีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้นำทางวิชาการ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- **ครู** เปลี่ยนจากผู้สอน เป็นครูผู้ก่อการ (Teacher Agency) ที่เชื่อมั่นในศักยภาพของเด็กทุกคน สร้างการเรียนรู้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นผู้ให้อย่างไร้รอยต่อ
- **พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชน** มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน สนับสนุนทรัพยากรหลากหลายรูปแบบ ติดตามดูแล ป้องกันปัญหาและร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น
- **ศึกษานิเทศก์** มีทักษะการโค้ช สนับสนุนการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูที่หลากหลาย ประยุกต์ ต่อยอด และขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ
- **หน่วยงานต้นสังกัด** เกิดนโยบายทั้งส่วนกลาง และพื้นที่ หนุนให้โรงเรียนมีอิสระ เลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและเพิ่มผลลัพธ์การเรียนรู้

“ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากพลังความร่วมมือของทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็นคุณครู ผู้อำนวยการโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดจนภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาทั้ง 11 สถาบัน ที่ช่วยกันทำงานอย่างเข้มแข็ง โดยยึดเด็กทุกคนเป็นตัวตั้งในการทำงานมาโดยตลอด” ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ. กล่าว

แนวทางการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ โดยชาวภูเก็ตเพื่อชาวภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตเป็นหมุดหมายสำคัญของหลายโครงการ จากทั้งภาครัฐและเอกชน จึงเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีที่ตั้งที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ การขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในบริบท และสถานการณ์ของพื้นที่เชิงรุก มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณทำให้เห็นความท้าทาย และช่องว่างที่ควรเร่งแก้ไข จึงเป็นที่มาของการจัดการศึกษาในระดับพื้นโดยชาวภูเก็ตเพื่อชาวภูเก็ต

การขับเคลื่องงานด้านการศึกษาในจังหวัดภูเก็ต เป็นการนำการทำงานของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดภูเก็ต และโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) จังหวัดภูเก็ต มาเชื่อมประสานเป็นกลไกทำงานร่วมกัน (Phuket Education Sandbox : TSQM-A) เพื่อเป้าหมายสำคัญที่จะยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) แบบองค์รวมให้กับผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยอาศัยต้นทุนเดิมของการขับเคลื่อนการศึกษาในพื้นที่ โดยมีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตทำหน้าที่เป็นแกนนำด้านวิชาการ และสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกับคณะทำงานหลัก (Core Team) และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดแบบนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อพื้นที่สร้างเวที หรือโอกาสที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมได้บนเป้าหมายของการทำงานให้ชัดเจน คือ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม

คณะทำงานหลัก (Core Team) จึงต้องมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเองและเข้าใจการทำงานที่เชื่อมต่อกันในแต่ละฝ่ายเพื่อเป้าหมายเดียวกัน ทีมบริหารจัดการของจังหวัดจึงต้องวางแผนการทำงาน และเปิดพื้นที่ให้แต่ละทีมย่อยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุกรรมการแต่ละฝ่ายจึงควรมีการกระจายกำลังคนในการทำงาน แต่มีการเชื่อมต่อกันโดยการสร้างแผนปฏิบัติงานส่วนกลางที่ชัดเจนและมีแผนปฏิบัติการในแต่ละอนุกรรมการย่อย เพื่อเห็นบทบาทของการเป็นหน่วยหลักและหน่วยสนับสนุนการทำงานของฝ่ายอื่น ๆ

โดยเป้าหมายการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ของภูเก็ตที่ต้องการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น เพื่อตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของจังหวัด ต้องมีรูปแบบที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารญาณและการคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การไตร่ตรองต่อเหตุการณ์และการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และทักษะชีวิต และการศึกษานั้นต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

โดยคาดหวังว่าการขับเคลื่อนให้เกิดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนของจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม เกิดการพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านวิชาการ จิตใจ สังคม และร่างกาย และต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมและพื้นที่ในฐานะคนของพื้นที่เพื่อร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของจังหวัด หรือกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาที่นำไปสู่คุณลักษณะของนักเรียนที่จังหวัดภูเก็ตอยากให้เกิดขึ้น หรือ **“เด็กตงห่อ”** คือเป็นทั้งเด็กเก่ง ดี มีสุข มีสมรรถนะ สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมได้

จากแนวคิดการจัดการศึกษาที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานของจังหวัดภูเก็ต และใช้บริบทของพื้นที่ร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เป็นการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ จิตใจ สังคม และร่างกาย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ทางอารมณ์ และทักษะชีวิต รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง จึงนำไปสู่ 8 แนวทางการจัดการเรียนการสอนของพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเพื่อไปถึงเป้าหมาย

1. **การบูรณาการศาสตร์วิชา** เช่น การเชื่อมโยงวิชาคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ หรือการใช้วรรณคดีในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ต่าง ๆ กับบริบทที่อยู่รอบตัว
2. **การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา** กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและคิดเชิงวิพากษ์ ผ่านกิจกรรมและโครงงานต่าง ๆ ช่วยพัฒนาทักษะการคิดที่จำเป็นในชีวิตจริง
3. **การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** ให้ผู้เรียนมีบทบาทหลัก เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) หรือการเรียนรู้แบบสืบค้น (IBL) ช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น
4. **การส่งเสริมทักษะทางอารมณ์และสังคม** การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning - SEL) เป็นสิ่งสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับอารมณ์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และรับมือกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. **การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง** เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกงาน หรือการทำกิจกรรมในชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนกับการปฏิบัติจริง
6. **การใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศในกระบวนการเรียนรู้** เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล การใช้แอปพลิเคชันการศึกษา หรือการเรียนรู้ออนไลน์ ช่วยให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น
7. **การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนร่วมมือกับโรงเรียน** ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน
8. **การประเมินผลที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง** การประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิตและการพัฒนาตนเอง ช่วยให้เห็นภาพรวมของการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน

แนวคิดการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับ ครู โรงเรียน และเด็ก

นิลยา ทองศรี

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต1
(สพป. เขต1) และ Core Team โครงการขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A)

เดินหน้า สู่การยกระดับ ครู โรงเรียน และเด็ก

ครูจะตักตวงความรู้ จากการให้ชุดความรู้ รูปแบบ two way+one way แบบ onsite +online

ครูเปิดใจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนตัวเอง และเติมเต็มสิ่งที่ครูขาดหายไป

ครูนำชุดความรู้ที่ได้ ไปออกแบบ "แผน กระบวนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือ" ไปใช้พัฒนาการเรียนรู้เด็ก

การนิเทศ

การลงพื้นที่เปรียบเสมือน
"การสร้างความมั่นใจ และความเข้าใจร่วมกัน"

ดูความพร้อม ของโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการฯ

ดูทัศนคติ ความต้องการจริง ของครู

นิเทศโรงเรียน 6 ประเด็น

- การค้นหาแหล่งเรียนรู้
- หาภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน
- หานวัตกรรมของโรงเรียน
- ความสามารถของบุคลากร
- ดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ต้นทุน

การขับเคลื่อน Core Team

1 การประชุม สร้างความเข้าใจ

2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการ DE 6 ขั้นตอน

3 การสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ
- Active Learning
- High Functioning Classroom
- Learning curve
- Spider Gram

ปัจจัยเข้าร่วม โครงการ TSQM-A

1 ต้นทุนโรงเรียนที่เข้มแข็ง จากโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP)

4 โรงเรียนน่าร่อง
- โรงเรียนบ้านวังร่อง
- โรงเรียนบ้านซับสว่าง
- โรงเรียนบ้านวัง
- โรงเรียนบ้านทุ่งสมอ

2 ต้นทุนของตัวเองและเพื่อนร่วมงาน

ความมั่นใจ ในการทำงาน ของ Core Team

พลังความร่วมมือ

Core Team TSQM จังหวัดเพชรบูรณ์ 35 คน
- ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ ทุกเขต (1-3)
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ (สพม.เพชรบูรณ์)
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. เพชรบูรณ์)
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สกศ.)
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แนวคิดการทำงานขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับครู โรงเรียน และเด็ก

คุณนิลยา ทองศรี ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต1 (สพป. เขต1) และ Core Team โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) ให้แนวคิดการทำงานขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยต้นทุนสำคัญที่เป็นปัจจัยเข้าร่วมโครงการฯ คือ **1. ต้นทุนโรงเรียนที่เข้มแข็ง** จากโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) ใน 4 โรงเรียนนำร่อง คือ โรงเรียนบ้านวังร่อง โรงเรียนบ้านซับสว่าง โรงเรียนบ้านวังบาน และโรงเรียนบ้านทุ่งสมอ และ **2. ต้นทุนของตัวเองและเพื่อนร่วมงาน** คือ ความมั่นใจในการทำงาน และพลังความร่วมมือของผู้นำทีม และผู้ประสานงานหลักของทีม หรือเรียกว่า Core Team

ทั้งนี้ใน Core Team ของโครงการ TSQM-A จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ ทุกเขต (1-3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ (สพม. เพชรบูรณ์) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยการขับเคลื่อน Core Team มี 3 ขั้นตอน คือ **1) การประชุมสร้างความเข้าใจ 2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยกระบวนการ DE (Developmental Evaluation) 6 ขั้นตอน** คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย
ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ความซับซ้อน
ขั้นที่ 3 การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์
ขั้นที่ 4 การดำเนินกิจกรรม
ขั้นที่ 5 การนำข้อมูลหรือเครื่องมือประเมิน
ขั้นที่ 6 การสะท้อนกลับ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนต่อไป

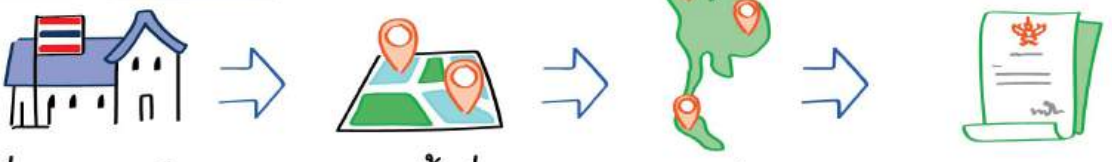
3) การขับเคลื่อนงาน การสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) Active Learning 2) High Functioning Classroom 3) Learning curve และ 4) Spider Gram

อีกหนึ่งกระบวนการสำคัญ คือ การนิเทศ เพื่อดูความพร้อมของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ และดูทัศนคติ และความต้องการของครู เพราะการลงพื้นที่เปรียบเสมือนการสร้างความมั่นใจ และความเข้าใจร่วมกัน โดยมีการนิเทศโรงเรียนใน 6 ประเด็น คือ 1) การค้นหาแหล่งเรียนรู้ 2) หาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน 3) หานวัตกรรมของโรงเรียน 4) ความสามารถของบุคลากร 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 6) ต้นทุน

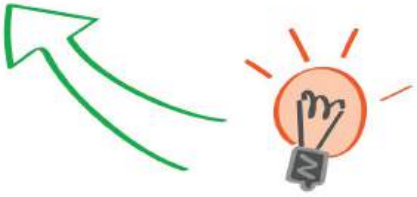
อย่างไรก็ดี แนวทางการดำเนินงานทั้งหมดเพื่อเดินหน้าสู่การยกระดับครู และโรงเรียน โดย ศน.นิลยามุ่งหวังว่าการขับเคลื่อนครั้งนี้ ครูจะสามารถตักตวงความรู้จากการให้ชุดความรู้รูปแบบ Two Way และ One Way แบบ Onsite และ Online พร้อมกับครูสามารถเปิดใจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนตัวเอง และเติมเต็มสิ่งที่ครูขาดหายไป และท้ายที่สุดคือครูสามารถนำชุดความรู้ที่ได้ไปออกแบบแผนกระบวนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือไปใช้กับเด็ก

สะท้อนแนวคิดการทำงานจากโรงเรียนกล้าเปลี่ยน

โรงเรียนกล้าเปลี่ยนเน้นการทำงาน

เริ่มจากโรงเรียน → เขตพื้นที่ → จังหวัด → นโยบายของประเทศ

ดร.อุดม วงษ์สิงห์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณลักษณะครูและบุคลากรทางการศึกษา (กศค.)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

มีเป้าหมายชัดเจน
สิ่งที่โรงเรียนต้องการ

ผู้นำมีความเข้มแข็ง
มีวิน้ย และมีระเบียบ

วิเคราะห์ฐานทุนและโอกาส
เพื่อพัฒนาทั้งมิติการบริหาร
และการจัดการเรียนรู้

รู้จักประยุกต์และ
บูรณาการสู่รายวิชาอื่น ๆ

การเป็นโรงเรียนกล้าเปลี่ยน

กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง
ไม่ว่าจะอยู่สังกัดไหน
ก็กล้าเปลี่ยน

ไม่ยึดติดกับนวัตกรรมเดิม ๆ
เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา

รู้จักประยุกต์นวัตกรรม
เป็น Mix & Merge หรือ Apply
เพื่อให้เหมาะกับโรงเรียน

สะท้อนแนวคิดการทำงาน จากโรงเรียนกล้าเปลี่ยน

นายอุดม วงษ์สิงห์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพครู นักศึกษาครู และสถานศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กล่าวถึงการแลกเปลี่ยนแนวคิดการทำงานของโรงเรียนกล้าเปลี่ยน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประชุม All for Education: Education for All ว่าสามารถสะท้อน**แนวคิดของการทำงานจากล่างขึ้นบน**ได้อย่างชัดเจน จากการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน สู่การขยายผลระดับเขตพื้นที่และจังหวัด ตลอดจนมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในภาพรวม ขณะเดียวกันโรงเรียนกล้าเปลี่ยนยังทำให้เห็นถึง **'ความกล้า'** ไม่ว่าจะอยู่สังกัดไหนก็กล้าเปลี่ยน ไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เท่านั้น แต่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ในวันนี้ก็มีสัญญาณของความเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เห็นได้จากการที่ผู้บังคับบัญชาเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ ซึ่งครูในพื้นที่สามารถนำเสนอได้อย่างมีความมั่นใจ และหนักแน่นในจิตวิญญาณความเป็นครู

อีกทั้ง ยังเห็นการ**บูรณาการนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ากับรายวิชา** หรือปรับใช้ให้เข้ากับการทำงาน เป็นการผสมและผสาน (Mix & Merge) หรือประยุกต์ (Apply) เพื่อให้เหมาะกับโรงเรียน โดย**ไม่ยึดติดกับนวัตกรรมเดิม ๆ เปิดใจปรับเปลี่ยนวิธีการ**หาแนวทางใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

การตั้งเป้าหมายและสิ่งที่ต้องการ พร้อมทั้งวิเคราะห์ฐานทุนและโอกาสของการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งหลายโรงเรียนมองเห็นสิ่งที่ทำร่วมกับ กสศ. หรือต้นสังกัดเป็นต้นทุนที่สำคัญ หลายโรงเรียนมีปลายทางครูรัก(ษ์)ถิ่นที่ทำงานกับต้นสังกัด สพฐ. และได้นำโครงการต่าง ๆ มาใช้ร่วมด้วย **ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งมิติการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียน**

ทั้งนี้ หาก**ผู้นำเข้มแข็ง มีวินัย และมีระเบียบ** รู้จักเติมเต็มองค์ความรู้ในบางเรื่อง นำทฤษฎีมาเปรียบเทียบและเสริมเข้ากับประสบการณ์เดิม เพื่อหาบทเรียนและแนวทางดำเนินงานให้แก่โรงเรียน จะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาที่รวดเร็วขึ้นอย่างแน่นอน

การทำงานของโรงเรียนกล้าเปลี่ยน จึงเปรียบเสมือนการมีปีกที่แข็งแรง ขณะเดียวกันก็มีความอ่อนไหวร่วมอยู่ด้วย ทำให้สามารถปรับตัว พร้อมลู่ลม และรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ทุกสถานการณ์

การบริหารจัดการและการนิเทศภายใน ที่มีประสิทธิภาพ ของ 'ผู้อำนวยการ' เพื่อพัฒนาครู

"แนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High – Impact Practices) ควบคู่กับการนิเทศภายใน

นางพรพรรณ พิรุณ
ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเองเทพา
สพป.สงขลา เขต 3

- **Highที่ 7** **การสืบเสาะหาความรู้**หรือการเรียนแบบโครงงาน
- **Highที่ 6** **ฝึกการเขียน**ของนักเรียนให้เป็นกิจวัตรทั้งในและนอกห้องเรียน
- **Highที่ 5** **การสนทนาและอภิปราย**โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
- **Highที่ 4** ประเมินผลระหว่างเรียน **เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน**
- **Highที่ 3** **การให้ทำงานกลุ่ม งานคู่ งานเดี่ยว** ตามความเหมาะสมของเนื้อหา
- **Highที่ 2** การมอบหมายงาน**ให้ตรงกับระดับการรู้คิด**ของนักเรียน
- **Highที่ 1** การ**ออกแบบบทเรียน**ที่ดี

การบูรณาการลงสู่ชั้นเรียน

แนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High-Impact Practices)

1 ผู้บริหาร ครูวิชาการ

- สร้างการรับรู้
- ตระหนักถึงความสำคัญร่วมกัน
- ตั้งเป้าหมายร่วมกัน
- วิเคราะห์บริบทสภาพปัญหา

2 การนิเทศภายใน

- วางแผน
- นิเทศตาม HIPs
- Refection 3 ประเด็น
  1. ค้นหาว่าครูมีจุดเด่นอะไร
  2. ให้ครูประเมินว่าตนเองทำได้ดีอย่างไร และมีเรื่องไหนควรพัฒนาต่อ
  3. อยากให้ผอ.ช่วยเหลือครูอย่างไร

3 เก็บข้อมูล

4 ติดตามการนิเทศ หรือสังเกตการสอน

การบริหารจัดการและการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพของ 'ผู้อำนวยการ' เพื่อพัฒนาครู

นางพรพรรณ พิรุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเองเทพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการและการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาครูของโรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเองเทพาว่า มีจุดเริ่มต้นจากการได้เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) และร่วมเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้จากทีมโค้ชมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประเด็นการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ประกอบกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพของคุรุสภา ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้บริหารมีศักยภาพ มีภาวะผู้นำด้านวิชาการ โดยใช้กระบวนการนิเทศในการพัฒนาครู และนำมาซึ่งการได้เรียนรู้แนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High-Impact Practices) ควบคู่กับการนิเทศภายใน

แนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High-Impact Practices) ไม่ใช่วิธีการสอน แต่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูให้ตอบโจทย์ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โรงเรียนจึงได้นำ High-Impact Practices เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยมีแนวทางปฏิบัติ 7 แนวทาง ได้แก่

- Highที่ 1 **การออกแบบบทเรียนที่ดี** คือ ครูต้องออกแบบบทเรียนโดยคำนึงว่าในคาบนั้น ๆ นักเรียนจะมีทักษะอะไรบ้าง สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ได้อย่างไร ตลอดจนมีการสรุปบทเรียน
- Highที่ 2 **มอบหมายงานให้ตรงกับระดับการรู้คิดของนักเรียน** ใน 1 ห้องเรียน มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และนักเรียนที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ ดังนั้นครูจึงไม่สามารถให้งานที่เหมือนกันหรือมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมดได้ ครูต้องให้งานที่เหมาะสมกับระดับการรู้คิดของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของตนเอง
- Highที่ 3 **การให้ทำงานกลุ่ม งานคู่ และงานเดี่ยว** ตามความเหมาะสมของเนื้อหาแต่ละวิชาหรือการสอนในเรื่องนั้น ๆ
- Highที่ 4 **ประเมินผลระหว่างเรียน** ครูต้องตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอยู่เสมอ อาจใช้เทคนิคการเดินสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน หรือการถาม และอธิบายเพิ่มเติม หากนักเรียนยังไม่เข้าใจ เพราะมีเนื้อหาที่ยากเกินไปให้ปรับตามความเหมาะสม
- Highที่ 5 **การสนทนาและอภิปราย โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง** ให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างครูและนักเรียน
- Highที่ 6 **ฝึกการเขียนของนักเรียนให้เป็นกิจวัตรทั้งในและนอกห้องเรียน** เพื่อให้เด็กฝึกกลั่นกรองความรู้ออกมาผ่านการเขียน
- Highที่ 7 **การสืบเสาะหาความรู้ หรือการเรียนแบบโครงงาน** เพื่อให้นักเรียนขยายองค์ความรู้ และเรียนรู้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การนำแนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High-Impact Practices) บูรณาการลงสู่ชั้นเรียน ผู้บริหาร ครูวิชาการต้องสร้างการรับรู้ร่วมกัน ตระหนักถึงความสำคัญของเครื่องมือ วิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ตลอดจนตั้งเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากนั้นผู้อำนวยการนิเทศภายในให้กับครู โดยเริ่มจากวางแผน นิเทศตาม HIPs และ Refection ใน 3 ประเด็น หลังจากการนิเทศ โดย 1) ค้นหาว่าครูมีจุดเด่นอะไร 2) ให้ครูประเมินตนเอง ว่าสิ่งไหนที่ทำได้ดีและมีวิธีปฏิบัติอย่างไร และมีเรื่องไหนควรพัฒนาต่อ 3) อยากให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาช่วยเหลือครูอย่างไร และเก็บข้อมูล ตลอดจนติดตามการนิเทศ หรือสังเกตการสอน เพื่อให้กำลังใจครู และหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์กับนักเรียนต่อไป

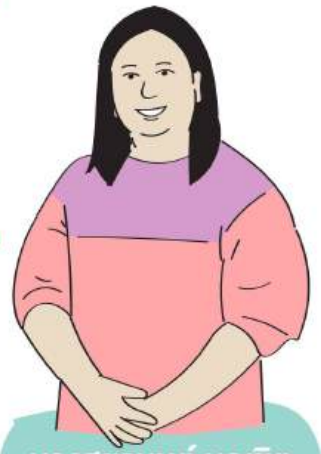
สร้างงาน สร้างเงิน สร้างการเรียนรู้ ผ่าน การท่องเที่ยว

ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

บริษัททัวร์จำลอง สุพรรณิการ์ทราเวล

1. **จุดเริ่มต้น**จากการสอนการเขียนสารคดี จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
2. ครูนำนักเรียน ไปเรียนรู้นอกห้องเรียน สำรวจชุมชน
3. โรงเรียน (นักเรียน ครู) ชุมชน (เจ้าของสวน) จึงมีการ**ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวิถีชุมชนร่วมกัน** เกิดเป็น **'การท่องเที่ยว สวนทุเรียนภูเขาไฟ'**
4. **หลังกิจกรรมเสร็จสิ้น**

นางสยามนต์ บุญชิต
ครูโรงเรียนตระกาศประชาสามัคคี
องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

Model ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น บริษัททัวร์จำลองสุพรรณิการ์ทราเวล

- **นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5:** สำนักยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- **ภาคเรียนที่ 1:** ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สวนทุเรียนภูเขาไฟ
- **แนวคิด (Concept):** นำเที่ยวสวนทุเรียนภูเขาไฟในชุมชน คิดสร้างสรรค์การท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ท่องเที่ยวในชุมชนและจังหวัดศรีสะเกษอย่างยั่งยืน โดยเน้นการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของทรัพยากรจังหวัด

นักเรียนสะท้อนผลการทำงาน

สิ่งที่ทำได้ดี
สิ่งที่ควรพัฒนาต่อ
เพื่อฝึกการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

เป้าหมาย

- นักเรียนมีความรู้การท่องเที่ยวในชุมชน
- นักเรียนสามารถออกแบบการท่องเที่ยวสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
- นักเรียนมีความรู้และมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน

ทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนคู่กับชุมชน

- **มัคคุเทศก์ (นักเรียน)** มีงาน มีรายได้ ได้ประสบการณ์
- **เจ้าของสวน** ได้ขายของในสวน ได้ประชาสัมพันธ์สวน
- **นักท่องเที่ยว** ได้สินค้าที่มีคุณภาพ สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติ

ทั้ง 3 ส่วนต้องได้ประโยชน์ร่วมกัน

สร้างงาน สร้างเงิน สร้างการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยว

สาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษาอาจไม่ได้เกิดจากปัญหาความยากจนเพียงอย่างเดียว แต่อาจรวมไปถึงระบบการศึกษาที่ไม่ได้ตอบโจทย์ผู้เรียนทุกคน ทำให้การเรียนเป็นเรื่องไร้ความหมายสำหรับเด็ก เรียนไปทำไม? เรียนแล้วนำไปใช้ในชีวิตอย่างไร? **โรงเรียนตระกาศประชาสามัคคี จังหวัดศรีสะเกษ** หนึ่งในโรงเรียนที่เห็นความสำคัญของ**การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ฝึกทักษะชีวิต เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง**ผ่าน '**กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น บริษัททัวร์จำลองสุพรรณิการ์ทราเวล**' กิจกรรมที่เปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าชมสวนทุเรียนภูเขาไฟ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

นางสยามนต์ บุญชิต ครูโรงเรียนตระกาศประชาสามัคคี ผู้ริเริ่มกิจกรรมดังกล่าว เล่าย้อนไปถึงจุดเริ่มต้นของยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น บริษัททัวร์จำลองสุพรรณิการ์ทราเวล ว่า "มาจาก**การสอนการเขียนสารคดีจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น** ทั้งในรูปแบบหนังสือและออนไลน์ ปรากฏว่ามีคนทั้งในชุมชนและบุคคลภายนอกให้ความสนใจในสารคดีดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการสร้างตัวกลางอย่าง '**มัคคุเทศก์**' ในการสื่อสารความเป็นวิถีชุมชน จากนั้นครูจึง**นำนักเรียนไปเรียนรู้นอกห้องเรียน สำรวจชุมชน** และให้เด็กที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนบรรยายให้กับเพื่อน ๆ ฟัง เกี่ยวกับบรรยากาศชุมชน วิถีชีวิต ซึ่งเด็กทำได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอาศัยอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว ประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจชุมชน นำมาซึ่งการเห็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ความเป็นวิถีชาวสวนที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้านและโรงเรียนได้ โรงเรียน (นักเรียนและครู) และชุมชน (เจ้าของสวน) จึงได้ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนร่วมกัน เกิดเป็น**การท่องเที่ยวสวนทุเรียนภูเขาไฟ**"

'**การท่องเที่ยวสวนทุเรียนภูเขาไฟ**' **มีรูปแบบการทำงานผ่านโครงการ 'ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น บริษัททัวร์จำลองสุพรรณิการ์ทราเวล'** ดังนี้

- **หัวเรื่อง (Theme) ภาคเรียนที่ 1:** ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสวนทุเรียนภูเขาไฟ
- **ทีมงาน:** สำนักยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5)
- **แนวคิด (Concept):** นำเที่ยวสวนทุเรียนภูเขาไฟในชุมชน คิดสร้างสรรค์การท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ท่องเที่ยวในชุมชนและจังหวัดศรีสะเกษอย่างยั่งยืน โดยเน้นการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของทรัพยากรจังหวัด

โดย**เป้าหมายของการจัดกิจกรรม**ดังกล่าว เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน นักเรียนสามารถออกแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และนักเรียนมีความรู้ มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน

หลังการจัดทริปท่องเที่ยวเสร็จแต่ละครั้ง **นักเรียนจะมีการสะท้อนผลการทำงาน ถึงสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ควรพัฒนาต่อ** ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ของนักเรียน ไม่จำเป็นต้องพูดเก่ง หรือเก่งวิชาการ เนื่องจากการทำงานดังกล่าวมีหลายหน้าที่ให้นักเรียนได้เลือกตามความถนัดของตนเอง หากพูดไม่เก่ง สามารถเข้ามาทำในเรื่องการดูแลนักท่องเที่ยว หรือสนับสนุนทีม เป็นการฝึกประสบการณ์และเป็นทางเลือกการเรียนรู้แบบหนึ่งที่ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกกับการทำงาน เกิดทักษะในการแก้ปัญหาซึ่งจะสามารถนำไปต่อยอดและใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวดำเนินมาระยะหนึ่งผ่านการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน **คำถามต่อมา คือ 'จะทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนคู่กับชุมชน' ฉะนั้น กิจกรรมจะยั่งยืนได้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม รวมถึงผู้บริโภคต้องได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง** นั่นหมายถึง

- **ยุวมัคคุเทศก์ (นักเรียน)** มีงาน มีรายได้ ได้ประสบการณ์
- **เจ้าของสวน** ได้ขายของในสวน ได้ประชาสัมพันธ์สวน
- **นักท่องเที่ยว** ได้สินค้าที่มีคุณภาพ สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติ

ขณะเดียวกัน ยังต้องให้ความสำคัญกับ**การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายซึ่งจะเป็นตัวแปรที่ทำให้เห็นว่าการศึกษาสามารถไปในทิศทางไหนและมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น** ฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงเปิดกว้างอย่างมาก เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และสิ่งสำคัญ คือ การนำนักเรียนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะจะเป็นแนวทางที่ทำให้เด็กมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะติดตัวเด็กไป ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า **"ความยั่งยืนทางการศึกษา"**

'เส้นสายลายแซว'

โรงเรียนตะเคียนกูยวิทยา จังหวัดสุรินทร์

บริบท

ชุมชนโดยรอบที่มีเอกลักษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวกูย ทางโรงเรียนได้จัดการเรียนรู้หลักสูตรเพิ่มเติม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแซวผ้ามาตั้งแต่ ปี 2554 **'ในรายวิชาเพิ่มเติม แซวผ้าไหม ชาวไทยกูย'** เวลาเรียน 1 คาบ/สัปดาห์

ปัญหาเดิมที่พบ

- นักเรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่ครูกำหนดให้ในชั่วโมงเท่านั้น
- ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม หรือเกิดแรงบันดาลใจในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำไปต่อยอดในชีวิต

แนวทางการพัฒนา

ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการออกแบบการเรียนรู้ **โดยประยุกต์ใช้ กระบวนการ 6 ขั้นตอน ตามแนวโครงงานนวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community Innovation Project : CIP)**

แนวคิด การจัดการเรียนรู้ CIP

1. ลงพื้นที่ชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ
2. นำหัวข้อที่สนใจ มาออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบนวัตกรรม
4. เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ประเมินทักษะการคิดของผู้เรียน **โดยใช้ Spidergram**
2. คิดประเด็นการเรียนรู้จากแรงบันดาลใจของนักเรียน
3. วางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลากหลายวิชา
4. เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง
5. ผู้เรียนประเมินตนเอง **โดยใช้ Spidergram**
6. เน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน และชวนคิดต่อยอดความรู้

เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ในชื่อแบรนด์ Kui's และนำจำหน่ายสู่ท้องตลาด

ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้

- **นักเรียนมีทักษะการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น** (ใฝ่รู้ ความมุ่งมั่น จิตนาการ ระเบียบวินัย ทำงานร่วมกัน) เด็กบางคนที่ไม่ถนัดวิชาการแต่สามารถทำชิ้นงานออกมาได้อย่างประณีต และจำหน่ายได้
- **นักเรียนมีทักษะอาชีพ**
- **รู้จักวางแผนเกี่ยวกับการตลาด**

‘เส้นสายลายแซว’ โรงเรียนบ้านตะเคียนกูยวิทยา จังหวัดสุรินทร์

บริบทโดยรอบของโรงเรียนบ้านตะเคียนกูยวิทยา จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวกูย ซึ่งโรงเรียนเล็งเห็นว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและจะมีมูลค่าอย่างยิ่งหากนำมาพัฒนา ทั้งในด้านการสร้างอัตลักษณ์ต่อชุมชน การพัฒนาทักษะอาชีพของคนในชุมชนร่วมกับนักเรียน ตลอดจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงเรียน โรงเรียนจึงได้จัดการเรียนรู้หลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแซวผ้ามาตั้งแต่ ปี 2554 **‘ในรายวิชาเพิ่มเติม แซวผ้าไหม ชาวไทยกูย’** (ง 21211-4) โดยจัดเวลาเรียน 1 คาบ/สัปดาห์

จากการจัดการเรียนรู้ในระยะแรก พบว่า แม้โรงเรียนจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องการแซวผ้าไหมของชาวไทยกูย แต่นักเรียนกลับได้เรียนรู้ตามสิ่งที่ครูกำหนดให้ในชั่วโมงเท่านั้น โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือเกิดแรงบันดาลใจในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำไปต่อยอดในชีวิต ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครู จึงร่วมหาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้กระบวนการ 6 ขั้นตอน ตามแนวโครงงานนวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community Innovation Project: CIP) ที่มุ่งพัฒนาและต่อยอดสิ่งที่มีในชุมชน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ CIP ผ่านรายวิชาเพิ่มเติม แซวผ้าไหมชาวไทยกูย มีดังนี้

1. ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ
2. นำหัวข้อที่สนใจมาออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบนวัตกรรม
4. เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ

โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. **ประเมินทักษะการคิดของผู้เรียน** โดยให้นักเรียนประเมินทักษะการคิดของตนเองก่อนเรียน ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถ หรือมีสิ่งที่สนใจด้านไหน อย่างไรบ้าง **ด้วยการใช้** Spidergram
2. **คิดประเด็นการเรียนรู้จากแรงบันดาลใจของนักเรียน** โดยให้นักเรียนลงพื้นที่ชุมชนบ้านตะเคียน และชุมชนบ้านอาลี ซึ่งเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้า ย้อมผ้าด้วยมะเกลือ ความโดดเด่นของที่นี่ คือ การแซวผ้า เพื่อให้นักเรียนได้เห็นภาพจริงและนำมาพูดคุยกันในชั้นเรียนถึงสิ่งที่นักเรียนพบเห็น จากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงให้เป็นเหตุเป็นผล เลือกประเด็นที่นักเรียนสนใจร่วมกันและนำมาจัดการเรียนรู้
3. **วางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลากหลายวิชา** เช่น วิชาการงานอาชีพ วิชาศิลปะ วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิชาภาษาไทย

4 **เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง** จากรายวิชาเพิ่มเติม

5. **ผู้เรียนประเมินตนเอง** เพื่อให้เห็นความแตกต่างก่อนเรียน-หลังเรียนของตนเอง โดยใช้ Spidergram
6. **เน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน และชวนคิดต่อยอดความรู้** ทางโรงเรียนได้ขยายผลสู่โรงเรียนใกล้เคียงและในเครือข่าย อีกทั้งยังมีการผลิตเป็นสินค้าเพื่อให้นักเรียนได้ต่อยอดความรู้ ลงมือปฏิบัติจริง และจัดจำหน่ายตามงานต่าง ๆ รวมถึงสื่อออนไลน์ TikTok และ Facebook **ในชื่อแบรนด์ Kui’s**

นอกจากนี้ ในด้านผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ ผลการเปรียบเทียบการประเมินทักษะการคิด พบว่า **นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น** ไม่ว่าจะเป็น การใฝ่รู้ ความมุ่งมั่น จินตนาการ ระเบียบวินัย และการทำงานร่วมกัน **รวมถึงการค้นพบแนวทางที่นักเรียนชอบและถนัด โดยเฉพาะในกรณีที่นักเรียนบางคนไม่ถนัดวิชาการแต่สามารถสร้างชิ้นงานการย้อม การแซวผ้า ออกมาได้อย่างประณีต และมีรายได้จากการจำหน่าย ทำให้นักเรียนมีทักษะอาชีพและมีทักษะในการวางแผนการตลาดควบคู่ไปด้วย**

'มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต'
ในบทบาทการเป็นทีม PM (Project Manager)

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ริเริ่ม
โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A)
เพื่อสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
และได้เชิญให้มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต เข้ามามีส่วนร่วม
ในฐานะทีมบริหารจัดการโครงการ (PM) โดยมีภารกิจในการพัฒนาการศึกษา
ให้กับจังหวัดเพชรบูรณ์ สระแก้ว สุรินทร์ และขอนแก่น

บทบาท

- ช่วยหนุนเสริมภาคีเครือข่าย และติดตามผลการดำเนินงานของจังหวัด
- การบริหารจัดการความเสี่ยง และตรวจสอบประสิทธิภาพ
- เหนี่ยวนำและสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด
- ชี้เป้าและสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จ นำไปสู่การจัดการองค์ความรู้
- สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ และขยายผลร่วมกันในระดับต่าง ๆ
- ร่วมวางแผน หาแนวทางการแก้ปัญหา และติดตามการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อค้นพบจากการทำงานร่วมกับพื้นที่

เสริมบทบาท PM จังหวัด เป็นแกนกลางขับเคลื่อนเชิงระบบ

เสนอให้ จัดตั้ง 'หน่วยประสานการเรียนรู้จังหวัด'

เชื่อมโยงทีมระดับต่าง ๆ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้

แก้ปัญหาการทำงานที่กระจาย และขาดจุดศูนย์กลางประสาน

สระแก้ว

การออกแบบหลักสูตร และมีผู้เชี่ยวชาญร่วมขับเคลื่อน

เสนอให้ จัดตั้งทีมพี่เลี้ยงวิชาการแบบกัลยาณมิตร (Mentor-based Curriculum Lab)

มีผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ทำงานร่วมกับโรงเรียน ในลักษณะ "Workshop-Based"

เน้นการพัฒนาหลักสูตรบริบทพื้นที่ โดยสร้างพื้นที่วิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ ในรูปแบบ PLC

เพชรบูรณ์

ระบบพี่เลี้ยงออนไลน์จาก PM กลาง: เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องและทันที

เสนอให้ 'พัฒนา TSQM-A Online Mentoring Platform' และ 'จัด Virtual Visit เป็นระยะ'

แก้ปัญหาการขาดที่ปรึกษาหลังการอบรม หรือการลงพื้นที่ (Site Visit)

เปิดช่องทางให้คำปรึกษาแบบทันที

โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ

ข้อค้นพบจากการ ทำงานร่วมกับพื้นที่ (ต่อ)

‘มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต’ ในบทบาทการเป็น ทีม PM (Project Manager)

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ริเริ่มโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จากนั้นจัดให้มีทีมบริหารจัดการชุดโครงการขึ้น และได้เชิญให้**มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะทีมบริหารจัดการโครงการ (Project Manager: PM)** โดยมีภารกิจในการหนุนเสริมการพัฒนาการศึกษา**ให้กับจังหวัดเพชรบูรณ์ สระแก้ว สุรินทร์** และ**ขอนแก่น** ผ่านกลไกการสนับสนุนและกำกับติดตาม (Monitoring) การดำเนินงานของแต่ละจังหวัดอย่างใกล้ชิด โดยมี**บทบาท ดังนี้**

1. ช่วยหนุนเสริมภาคีเครือข่าย และติดตามผลการดำเนินงานของจังหวัดที่เป็นภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ ให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. เหนี่ยวนำและสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกลไกกระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และร่วมเป็นเจ้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัด

3. สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรภาคีเครือข่ายของการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองและขยายผลการเรียนรู้ร่วมกันในระดับต่าง ๆ

4. การบริหารจัดการความเสี่ยงและตรวจสอบประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน โดยรายงานและส่งสัญญาณผ่านข้อสังเกตให้กับสำนักพัฒนาคุณภาพครูฯ และคณะอนุกรรมการรับทราบเป็นระยะ ๆ

5. ชี้เป้าและสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จ นำไปสู่การจัดการองค์ความรู้

6. ร่วมวางแผนหาแนวทางการแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาคีเครือข่าย และติดตามการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้จังหวัดสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานสนับสนุนสอดคล้องกับบทบาทของทีมบริหารจัดการโครงการ มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคตจึงจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการโครงการและกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมสนับสนุนกลไกการขับเคลื่อนฯ (Project Manager: PM) ไว้ดังนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ทีม ประกอบด้วย **1) ทีมบริหารจัดการและพัฒนาโครงการ** มีหน้าที่ออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการโครงการและกระบวนการเสริมหนุน ติดตามการดำเนินงาน สนับสนุนภาพรวมโครงการมุ่งเปิดโอกาสให้แต่ละจังหวัดได้ใช้ทิศทางตามบริบทพื้นที่ เพื่อการขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและพื้นที่ ตลอดจนให้คำปรึกษา ประสานงานและบริหารจัดการภายในโครงการ **2) ทีมประเมิน กำกับ ติดตาม สนับสนุน และถอดบทเรียน** มีหน้าที่ประสานงานกับทีมหนุนเสริมประจำพื้นที่ ที่ทำงานร่วมกับ Core Team จังหวัด เรื่องการดำเนินงานโครงการและการสนับสนุน Core Team จังหวัด ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียน และการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาช่วยพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน เพื่อประเมิน กำกับ ติดตาม สนับสนุนการทำงานของทีมงานเสริมหนุนประจำพื้นที่ และสรุปข้อมูลความก้าวหน้าในการดำเนินงานจากทีมหนุนเสริมประจำพื้นที่ เป็นรายเดือน เพื่อนำมาจัดทำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสื่อสารภายในและภายนอกโครงการ **3) ทีมหนุนเสริมประจำพื้นที่** มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้ Core Team จังหวัด หรือเจ้าของเรื่องในพื้นที่ Key Person ของจังหวัด หรือคณะทำงานของโครงการที่มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รู้จักโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเพื่อการติดตามโรงเรียน เข้าใจผลลัพธ์เป้าหมายปลายทางที่ต้องการและรูปธรรมความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยใช้เครื่องมือ DE ในการจัดทำเป้าหมายร่วมกัน และวางแผนของแต่ละหน่วยงานที่จะช่วยสนับสนุนโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่แต่ละโรงเรียนวางไว้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

โดยมีแผนการดำเนินงานผ่านกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะ Core Team
2. กิจกรรมหนุนเสริมตามความต้องการของแต่ละจังหวัด
3. กิจกรรมการลงพื้นที่ (Site Visit) ติดตาม หนุนเสริม ประเมิน ทั้ง Onsite และ Online
4. กิจกรรมหนุนเสริมการจัดการองค์ความรู้/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันในจังหวัดและระหว่างจังหวัดในระดับต่าง ๆ

ข้อค้นพบจากการทำงานร่วมกับพื้นที่

สำหรับการขับเคลื่อนการศึกษาของทั้ง 4 จังหวัด มีข้อค้นพบจากการทำงานร่วมกับทีม PM ดังนี้

- **จังหวัดสระแก้ว**

ด้านการออกแบบหลักสูตรและมีผู้เชี่ยวชาญร่วมขับเคลื่อน: เสนอให้จัดตั้ง **'ทีมพี่เลี้ยงวิชาการแบบกัลยาณมิตร' (Mentor-Based Curriculum Lab)** โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาทำงานร่วมกับโรงเรียนในลักษณะ Workshop-Based และเน้นการพัฒนาหลักสูตรบริบทพื้นที่ โดยสร้างพื้นที่วิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบ PLC

- **จังหวัดเพชรบูรณ์**

ด้านการเสริมบทบาท PM จังหวัดเป็นแกนกลางขับเคลื่อนเชิงระบบ: เสนอให้จัดตั้ง **'หน่วยประสานการเรียนรู้จังหวัด'** โดยเชื่อมโยงทีมระดับต่าง ๆ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาโครงสร้างการทำงานเชิงระบบ และแก้ปัญหาการทำงานที่กระจายตัวและขาดจุดศูนย์กลางการประสานงาน

ด้านระบบพี่เลี้ยงออนไลน์จากทีม PM กลาง: เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องและทันที เสนอให้ **'พัฒนา TSQM-A Online Mentoring Platform'** และ **'จัด Virtual Visit เป็นระยะ'** เพื่อเปิดช่องทางให้คำปรึกษาแบบทันท่วงที พัฒนาให้เกิดระบบสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และแก้ปัญหาการขาดที่ปรึกษาหลังการอบรม หรือการลงพื้นที่ (Site Visit)

- **จังหวัดสุรินทร์**

ด้านความซ้ำซ้อนของบทบาทในทีม PM จังหวัด: เสนอให้ **'เร่งสร้างความเข้าใจร่วมกันภายในทีม'** เนื่องจากบทบาทของทีม PM จังหวัดสุรินทร์ยังมีลักษณะทับซ้อนกันอยู่ โดยเฉพาะกรณีที่บุคลากรคนเดียวต้องทำหน้าที่ทั้งในฐานะ PM และ Core Team ฉะนั้น จึงควรนิยามบทบาทให้มีความชัดเจน พร้อมจัด Workshop แลกเปลี่ยนมุมมอง วางโครงสร้างงานที่แต่ละบทบาทสามารถทำงานเชื่อมโยงกันผ่านจุดสัมผัสร่วม (Touch Point) เพื่อให้เกิดระบบการทำงานที่มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และส่งเสริมให้การทำงานในระดับจังหวัดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **และในประเด็นช่องว่างของระบบสนับสนุนหลังการ Site Visit และอบรม** เสนอให้จัดตั้ง **'ระบบพี่เลี้ยงแบบออนไลน์และ On-Demand'** อาศัยความร่วมมือของทีม PM กลางและจังหวัดในการร่วมกันออกแบบกลไกการให้คำปรึกษาในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือใช้จริง (Field Book) ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จัดระบบ Mentor Pool แยกตามความเชี่ยวชาญ เช่น ด้านการออกแบบสื่อ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หรือการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้โรงเรียน TSQM-A มีพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนและสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

- **จังหวัดขอนแก่น**

ประเด็นการขยายบทบาทของ PM จังหวัด: เสนอให้ PM ทำหน้าที่เป็น **'ผู้ประสานพลังสร้างการเปลี่ยนแปลง'** เชื่อมโยงหน่วยงานระดับจังหวัดกับหน่วยงานระดับต่าง ๆ และให้ PM จังหวัดพัฒนาแผนการดำเนินงานรายไตรมาสร่วมกับทีมกลาง สร้างระบบติดตามเชิงคุณภาพที่เน้นการสะท้อนผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น มากกว่าการตีความถูกผิด หรือประเมินผลโดยการวัดระดับเท่านั้น

Q-Info ระบบสารสนเทศ

‘เครื่องทุ่นแรงครู’

1 วันของการทำงาน ครูไม่ได้มีเพียงหน้าที่สอนหนังสือเท่านั้น แต่ต้อง...

- จัดการข้อมูล
- เช็กชื่อนักเรียน
- จัดตารางสอน
- วัด ประเมินผลคะแนน

- ติดตามข้อมูลนักเรียน
- แจ้งเตือนนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูง
- แก้ปัญหาได้ทันท่วงที
- ช่วยลดภาระของครูในการประมวลผลข้อมูลและงานธุรการ
- ใช้ข้อมูลในกระบวนการวางแผนพัฒนาโรงเรียน

กสศ | **กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ.**

ได้พัฒนาเครื่องมือสำคัญก็คือ

‘Q-Info ระบบสารสนเทศ’

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและลดภาระงานครู

‘ปัจจัย’สำคัญในการนำระบบ Q-info ไปใช้ในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

1 บุคลากรแกนนำ

ผู้อำนวยการ
- กำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติ
- สนับสนุนทรัพยากร
- ติดตามและสร้างระบบการทำงาน

ครูแกนนำ
- วางระบบวิชาการและทะเบียนวัดผล
- ติดตามตรวจสอบข้อมูล

ครูแอดมิน
- คล่องเทคโนโลยี
- มีใจพร้อมช่วยเหลือ
- ทำงานเป็นระบบ

2 กิจกรรม workshop และการสนับสนุน

- กิจกรรม Workshop ผอ. และครู
- มีทีมพี่เลี้ยง
- คู่มือ หรือ VDO การใช้งาน

3 การขยายผลโรงเรียนและเครือข่าย

- วางแผนการขยายผลในโรงเรียน
- ลงมือปฏิบัติ
- ติดตามตรวจสอบ
- ปรับปรุงกระบวนการ
  - แก้ไขผู้สอน
  - ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี

4 การติดตามผลและการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน

- ตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น
- ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการ
- ใช้ระบบในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

Q-Info ระบบสารสนเทศ 'เครื่องทุ่นแรงครู'

ในหนึ่งวันของการทำงาน ครูไม่ได้มีหน้าที่เพียงสอนหนังสือเท่านั้น แต่ยังต้องแบกรับภาระงานอื่น ๆ ทั้งการจัดการข้อมูลนักเรียน การเช็กชื่อ ขาด-ลา-มาสาย การประชุม การจัดตารางสอน รวมถึงการประเมินผลและบันทึกคะแนนนักเรียน ซึ่งล้วนเป็นภาระทั้งที่ต้องบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ลงในกระดาษทั้งหมด ทำให้ต้องใช้ทั้งเวลาและพลังใจควบคู่ไปกับบทบาทหลักของตนในห้องเรียน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ**สนับสนุนการดำเนินงานของครูและบุคลากรด้านการศึกษา**ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดย **'กระบวนการจัดเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศ'** เรียกว่า **'Q-Info' ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายมิติ** ไม่ว่าจะเป็น มิติการติดตามนักเรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง ที่สามารถติดตามสถิติการมาเรียน-ขาดเรียน รวมถึงผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายคน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบ Real-Time เพื่อแจ้งเตือนกรณีนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูง รวมถึงมิติความเสี่ยงต่าง ๆ ทั้งด้านพฤติกรรม เศรษฐกิจ ฐานะ ด้านสุขภาพ และด้านสังคม เพื่อช่วยลดภาระของครูในการประมวลผลข้อมูล และลดภาระทางธุรการ ทำให้ครูสามาร**ถดำเนินการได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ทันท่วงที** ตลอดจน**ประมวลผลในระดับชั้นเรียนจนถึงภาพรวมของโรงเรียน** เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในกระบวนการวางแผนพัฒนาโรงเรียน (Evidence-Based Planning)

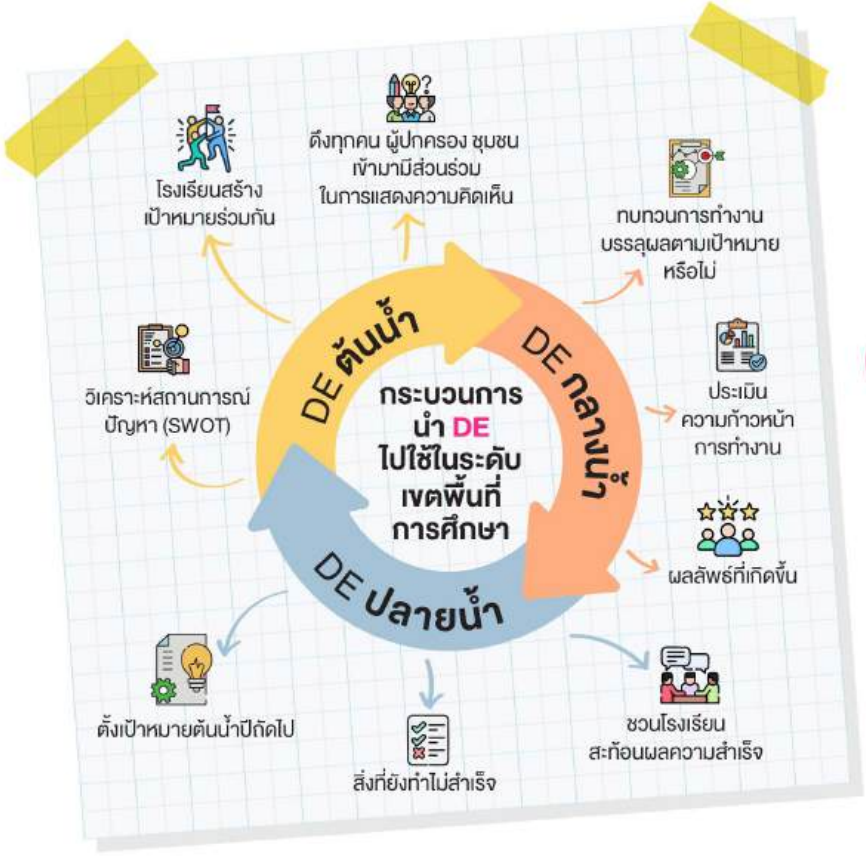
ทั้งนี้ เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวเป็นประโยชน์ในการแบ่งเบาภาระงานของครูได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการนำระบบ Q-Info ไปใช้ในโรงเรียน ดังนี้

1. **บุคลากรแกนนำ ประกอบด้วย**
   - **ผู้อำนวยการ** ที่ต้องกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติ สนับสนุนทรัพยากร ติดตาม และสร้างระบบการทำงานที่สอดรับกับระบบ Q-Info
   - **ครูแกนนำ** ต้องมีการวางระบบวิชาการและทะเบียนวัดผล รวมถึงติดตามตรวจสอบข้อมูล
   - **ครูแอดมิน** ที่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี มีใจพร้อมช่วยเหลือครูท่านอื่น ๆ หากมีข้อสงสัย และทำงานอย่างเป็นระบบ
2. **กิจกรรม Workshop และการสนับสนุน** จัดกิจกรรม Workshop ผู้อำนวยการ และครู โดยมีทีมพี่เลี้ยงช่วยเหลือและให้คำปรึกษาผู้บริหาร ครู ที่ยังไม่คุ้นเคยกับระบบ และมีคู่มือ หรือ VDO ประกอบการใช้งาน
3. **การขยายผลโรงเรียนและเครือข่าย** ได้แก่ วางแผนการขยายผลในโรงเรียน ลงมือปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบปรับปรุงกระบวนการ แก้ไขผู้สอน และค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี
4. **การติดตามผลและการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน** จัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการ ใช้ระบบในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และวางแผนการขยายผลในโรงเรียน

อย่างไรก็ดี หากโรงเรียนมีการกรอกข้อมูลลงในระบบอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง จะนำมาซึ่งการบริหารจัดการที่เป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น อีกทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังสามารถช่วยงานครูในตำแหน่งต่าง ๆ อาทิ ครูฝ่ายทะเบียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน ผู้อำนวยการ รวมไปถึงผู้ปกครองได้อย่างครอบคลุม

'DE' Developmental Evaluation

หนุนกลไกการเรียนรู้เขตพื้นที่ เสริมพลังโรงเรียน

ระดับโรงเรียน

1. เกิดแผนปฏิบัติของโรงเรียนที่เห็นภาพชัดเจน
2. ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการ
3. ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระจายอำนาจ เกิดการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ
4. เกิดความตระหนักในบทบาทของครู ผอ. ชุมชน ในการร่วมกันพัฒนานักเรียน

ทุกคนเข้าใจตรงกันว่าโรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนงานในทิศทางเดียวกัน และชุมชนรู้ว่าจะสนับสนุนโรงเรียนให้ตอบโจทย์กับความต้องการได้อย่างไร

ประโยชน์ของการนำ DE ไปใช้

ระดับเขตพื้นที่

1. ช่วยให้การบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรม การนิเทศ ติดตาม เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ
2. มีการสร้างเครือข่าย นำไปสู่การออกแบบโครงการที่สอดรับกับความต้องการของโรงเรียน และเชื่อมโยงกับนโยบายของ สพฐ.
3. เป็นเครื่องมือสานสัมพันธ์ให้ ศน. ทำงานกับโรงเรียนและทำงานกับชุมชนได้ง่ายขึ้น

หัวใจสำคัญของการนำเครื่องมือ DE ไปขับเคลื่อนในระดับเขตพื้นที่

- ออกแบบกระบวนการให้สอดคล้องกับวิถีของโรงเรียนและชุมชน
- มีทีมงานที่เข้าใจหลักการกระบวนการ DE และพร้อมสนับสนุน
- ทราบถึงบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนในการจัดกิจกรรม
- ใช้เครื่องมือ DE เพื่อพัฒนา ไม่ใช่เพื่อตัดสินตีตรา

ความท้าทายในการใช้เครื่องมือ DE

- ปรับ Mindset สร้างความเข้าใจร่วมกัน ทราบประโยชน์ของ DE และกระบวนการทำงาน
- การทำให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของ DE

ดร.กฤชพิสิฏฐ์ คงนุรัตน์
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

‘DE’ Developmental Evaluation หนุนกลไกการเรียนรู้เขตพื้นที่ เสริมพลังโรงเรียน

Developmental Evaluation หรือ ‘DE’ คือ การประเมินเพื่อพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในโครงการที่ได้ทบทวนการทำงานร่วมกัน เน้นการเรียนรู้จากผลการประเมิน และเน้นการเสริมพลังคนทำงาน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงโครงการในระยะต่อไป

จากเวทีถอดบทเรียนการนำกระบวนการ DE ไปใช้พัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ **ดร.กุญช์พิสิฎฐ์ คงนุรัตน์** ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ตัวแทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้นำเสนอการทำงานของเขตพื้นที่และการนำกระบวนการ DE ไปใช้ในการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

- **กระบวนการ DE ต้นน้ำ** เริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา (SWOT) เพื่อให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค จากนั้นโรงเรียนตั้งเป้าหมายร่วมกันด้วยการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ดึงทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพภายนอก (สมศ.) ที่ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถสื่อสารเป้าหมายร่วมได้อย่างเข้าใจ
- **กระบวนการ DE กลางน้ำ** เป็นการทบทวนสิ่งที่ทำ ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ และประเมินความก้าวหน้าของกิจกรรมและประเมินคณะทำงาน รวมถึงประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ต้องทำเพิ่ม เพื่อปรับปรุงการทำงานในระยะต่อไป
- **กระบวนการ DE ปลายน้ำ** เขตพื้นที่ชวนโรงเรียนพูดคุยเพื่อสะท้อนถึงผลสำเร็จ และพิจารณาประเด็นที่ยังทำไม่สำเร็จพร้อมกับตั้งเป้าหมายต้นน้ำปีถัดไป

เมื่อ**เขตพื้นที่มีการใช้** DE เป็นเครื่องมือหนุนเสริมกลไกการเรียนรู้และเสริมพลังโรงเรียน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นพบว่า **ในระดับเขตพื้นที่ DE ช่วยให้การบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรม การนิเทศติดตาม เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ** ช่วยให้ เขตพื้นที่ **มีการสร้างเครือข่าย** เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการมากขึ้น **นำไปสู่การออกแบบโครงการที่สอดรับกับความต้องการของโรงเรียน และเชื่อมโยงกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)** เป็นเครื่องมือสานสัมพันธ์ให้ศึกษานิเทศก์ทำงานกับโรงเรียนและชุมชนได้ง่ายขึ้น

ขณะเดียวกัน**ในระดับโรงเรียน DE ทำให้โรงเรียนเกิดแผนปฏิบัติงานที่เห็นภาพชัดเจน** ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการ เป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระจายอำนาจ และทำให้เกิดการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความตระหนักในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ชุมชน ในการร่วมกันพัฒนานักเรียน **ทุกคนเข้าใจตรงกันว่าโรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนงานในทิศทางเดียวกัน และชุมชนรู้ว่าจะสนับสนุนโรงเรียนให้ตอบโจทย์กับความต้องการได้อย่างไร**

อย่างไรก็ดี **ความท้าทายในการใช้เครื่องมือ DE เป็นการปรับ Mindset สร้างความเข้าใจร่วมกัน** ทำให้คนทำงานรู้ถึงประโยชน์ของ DE และกระบวนการทำงาน และ**ทำให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของกระบวนการ เพราะหัวใจสำคัญของการนำเครื่องมือ DE ไปขับเคลื่อนในระดับเขตพื้นที่ คือ การออกแบบกระบวนการให้สอดคล้องกับวิถีของโรงเรียนและชุมชน** โดยมีทีมงานที่เข้าใจหลักการของ DE และพร้อมสนับสนุน ตลอดจน**ทุกคนทราบถึงบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน** ในการจัดกิจกรรม และที่**สำคัญที่สุด กระบวนการ DE เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาไม่ใช่เพื่อการตัดสินตีตรา**

'ปิด GAP การศึกษาพิษณุโลก' เพื่อขยับสู่ ก้าวต่อไป

จังหวัดพิษณุโลกเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างระบบนิเวศการศึกษา ระดมความคิดเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าในการทำงาน วิเคราะห์ GAP ในการทำงานในระดับต่าง ๆ และร่วมหาวิธีการปิดช่องว่างทางการศึกษา เพื่อปรับแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาจังหวัดในปีถัดไป โดยมี **'เด็กเป็นศูนย์กลาง'** เป้าหมายร่วมกัน

GAP ของศึกษานิเทศก์

	Close the Gap
การพัฒนาโรงเรียนต้นแบบไม่ทั่วถึง	ลงพื้นที่เยี่ยมโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่ต้องการการสนับสนุน
ขาดการเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างพื้นที่	ปรับวิธีการสื่อสารระหว่างทีมงานและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ง่ายและมีประสิทธิภาพ
ขาดการประสานงานในการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม	เสนอข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการและการใช้งบประมาณที่เหมาะสม
การพัฒนาและฝึกอบรมครูยังไม่ทั่วถึงและไม่ตรงตามความต้องการ	จัดอบรมให้ครูในโรงเรียนทั้งในพื้นที่และออนไลน์
การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน	สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนให้มากขึ้น

GAP ของครู

	Close the Gap
ไม่เข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างแท้	จัดอบรมให้ครูเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผล
ไม่นำผลจากการวัดพหุปัญญามาใช้จัดกิจกรรม	ส่งเสริมการใช้ผลวัดพหุปัญญามาจัดกิจกรรม
ขาดทักษะในการออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผล	ฝึกอบรมการออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผลที่ตรงตามเกณฑ์
ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน	จัดอบรม สร้างกระบวนการสนับสนุนด้านจิตวิทยาและลดความเครียดให้ครู
ขาดการสนับสนุนและคำแนะนำจากผู้บริหารในการพัฒนาตนเอง	สร้างทีมพี่เลี้ยงในการพัฒนาทักษะครู

GAP ของผู้บริหาร

	Close the Gap
ผู้บริหารบางส่วนไม่เข้าใจหลักการและกระบวนการของ PLC	กำหนดนโยบายให้ PLC เป็นวิถีในองค์กร
ขาดการกำกับติดตามโครงการที่มอบหมาย	กำหนดไทม์ไลน์และปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน
กระบวนการทำงาน PLC ไม่เป็นระบบ	ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ PLC
ขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	แต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้ติดตามโครงการ

GAP ของเครือข่าย

	Close the Gap
การอบรมครูขาดความต่อเนื่องและการขยายผล	พัฒนา Platform E-learning เพื่อให้ครูสามารถเข้าเรียนรู้ได้ทุกคน
ความรู้ที่ได้รับไม่ถูกถ่ายทอดสู่ครูทุกคน	ส่งเสริมให้ครูที่ได้รับการอบรมช่วยถ่ายทอดความรู้ให้ครูคนอื่นในโรงเรียน
กิจกรรมหนุนเสริมทางวิชาการไม่สอดคล้องกับความต้องการ	ศึกษาความต้องการของโรงเรียนและครู ปรับเนื้อหาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการจริง
การดึงครูออกจากห้องเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก	ส่งเสริมการอบรมออนไลน์ที่สามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องออกจากห้องเรียน

‘ปิด GAP การศึกษาพิษณุโลก’ เพื่อขยับสู่ก้าวต่อไป

เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2568 จังหวัดพิษณุโลกจัดกิจกรรมเวทีสรุปผลลัพธ์การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดด้วยเครื่องมือ Developmental Evaluation (DE) ช่วงปลายน้ำ ภายใต้โครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างระบบนิเวศการศึกษา มาระดมความคิดเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าในการทำงาน **วิเคราะห์ GAP การทำงานในระดับต่าง ๆ และร่วมหาวิธีการปิดช่องว่างทางการศึกษา** เพื่อปรับแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาจังหวัดในปีถัดไป โดยมี **‘เด็กเป็นศูนย์กลาง’** ของเป้าหมายร่วมกัน

โดยพบว่า GAP ช่องว่างการทำงานของครู ครูบางคนยังไม่เข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะ ไม่นำผลจากการวัดพหุปัญญามาใช้จัดกิจกรรม ขาดทักษะในการออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผล และครูบางคนไม่สามารถควบคุมอารมณ์และสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนได้ ตลอดจนขาดการสนับสนุนและคำแนะนำจากผู้บริหารในการพัฒนาตนเอง หรือ **ในส่วนของผู้บริหาร** ที่พบว่า ผู้บริหารบางส่วนไม่เข้าใจหลักการ และกระบวนการของ PLC ขาดการกำกับติดตามโครงการที่มอบหมาย มีกระบวนการทำงาน PLC ที่ยังไม่เป็นระบบ และขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้**ในส่วน GAP ของศึกษานิเทศก์ มีการระดมความคิดเห็นถึงการทำงานดังกล่าวว่า** ยังพัฒนาโรงเรียนต้นแบบไม่ทั่วถึง ขาดการเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างพื้นที่ ขาดการประสานงานในการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม การพัฒนาและฝึกอบรมครูยังไม่ทั่วถึงและไม่ตรงตามความต้องการ ตลอดจนขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน

อีกทั้ง**เครือข่ายได้แลกเปลี่ยนความเห็นและพบว่า** การอบรมครูยังขาดความต่อเนื่องและการขยายผล ทำให้ความรู้ที่ได้รับไม่ถูกถ่ายทอดสู่ครูทุกคน กิจกรรมหนุนเสริมทางวิชาการไม่สอดคล้องกับความต้องการ ไม่ต้องการดึงครูออกจากห้องเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก

จากช่องว่างในการทำงานของบุคลากรส่วนต่าง ๆ จึงนำมาสู่การพูดคุยถึงและ**เสนอวิธีการปิดช่องว่าง** ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมให้ครูเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการประเมินผลฝึกอบรมการออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผลที่ตรงตามเกณฑ์ จัดอบรม สร้างกระบวนการสนับสนุนด้านจิตวิทยาและลดความเครียดให้ครู สร้างทีมพี่เลี้ยงในการพัฒนาทักษะครู หรือผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายให้ PLC เป็นวิถีในองค์กร กำหนดไทม์ไลน์และปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ PLC และแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้ติดตามโครงการ อีกทั้งศึกษานิเทศก์และเครือข่าย ควรปรับวิธีการสื่อสาร มีการใช้ Platform E-learning เพื่อให้ครูสามารถเข้าเรียนรู้ได้ทุกคน ส่งเสริมให้ครูที่ได้รับการอบรมช่วยถ่ายทอดความรู้ให้ครูคนอื่นในโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนการทำงานให้ตรงความต้องการของโรงเรียน เพื่อให้จังหวัดพิษณุโลกปิด GAP การศึกษาในทุกระดับได้สำเร็จ

อย่างไรก็ดี ยังมี**ปัจจัยสำคัญที่จะสามารถยกระดับการศึกษาของจังหวัด**ได้อย่างแท้จริง คือ **‘Core Team จังหวัด’** ซึ่งต้องทำหน้าที่หนุนเสริมการทำงานในระดับพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และเครือข่าย โดย **Core Team ปรับวิธีการทำงานส่วนที่ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่** เช่น การสนับสนุนการขยายผล การอบรมและส่งเสริมให้ครูเข้าถึงองค์ความรู้ด้านที่ยังไม่เข้าใจ และส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในโรงเรียน เพื่อการเรียนรู้ของบุคลากรให้มีความต่อเนื่อง ตลอดจนการสำรวจความต้องการของโรงเรียนและครู เพื่อพัฒนาวิธีการทำงานได้อย่างตรงจุด และ**หนุนเสริมเพื่อปิดช่องว่างการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลกให้ดียิ่งขึ้น**

นวัตกรรม พลิกโลกการเรียนรู้

โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา :

โครงงานผลิตกล่องใส่ใบงานจากวัสดุเหลือใช้

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงงาน PBL เน้นการปฏิบัติ เพื่อสืบสานวัฒนธรรม
- เริ่มด้วยการ PLC ระหว่างครูและนักเรียน เพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ร่วมกัน
- ครูใช้คำถามนำเด็ก ๆ กระตุ้นการคิด และสร้างการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจด้วยตนเอง

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีการกำกับตนเอง
- มีทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- มีความรับผิดชอบ
- มีกระบวนการแก้ปัญหา

โรงเรียนเขาฉกรรจ์วิทยาคม :

กลั่นน้ำมันจากพลาสติกด้วยพลังงานชีวมวล

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- การจัดการเรียนเชิงรุกโดยมีแนวคิดอีโคคูล (Eco-cool)
- ชุมชนมีขยะพลาสติกจำนวนมาก และกำจัดไม่ถูกวิธีมีผลกระทบ
- เกิดการระดมความคิดออกแบบชุดนวัตกรรม ร่วมกันระหว่างนักเรียนและครู
- ได้รับการสนับสนุนจากปราชญ์ท้องถิ่น ในการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีการคิดอย่างเป็นระบบ
- การแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

โรงเรียนพวงคราม :

ICT smart farm เทคโนโลยีรดน้ำ ดูแล ต้นแคนตาลูป

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- ใช้ 'แคนตาลูป' เป็นสื่อกลางการเรียนรู้
- จัดเนื้อหาตามความถนัดของนักเรียนแต่ละระดับชั้น
- ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลาย
- นักเรียนพัฒนาการคิดอย่างสูงสุด ในการสร้างนวัตกรรม
- ICT smart farm เทคโนโลยีรดน้ำสั่งงานจากสมาร์ทโฟน

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีกระบวนการคิดวางแผน
- รู้จักสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากรในท้องถิ่น
- มีความคิดสร้างสรรค์
- มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

โรงเรียนวังไพรวิทยาคม :

'โครงการเรืองไพร Products' ตามรูป WPS SAKAEO MODEL ฐานการเรียนรู้แบบ Active learning

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 'ดอดดาวเรือง'
- เกิดชมรมคิดการแยกระดับทรัพยากรหลักของชุมชน
- สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า ดอดดาวเรือง และฝึกทักษะอาชีพ
- เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ
- ได้รับความร่วมมือจากวิทยาลัยอาชีพ จังหวัดสระแก้วเข้ามาร่วมสร้างองค์ความรู้

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- สร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ในการพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพ
- มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม :

โครงงาน 'คุณค่าของไม้'

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทพื้นที่เป็นฐาน
- พบปัญหาขยะใบไม้ในโรงเรียนและชุมชน
- จึงริเริ่มโครงการ 'ธนาคารใบไม้' และนำไม้หมักเป็นปุ๋ย เกิดผลิตภัณฑ์ 'ปุ๋ยคราสมบูรณ์'
- บูรณาการสู่รายวิชาและขยายผลสู่ชุมชน

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ
- มีทักษะการทำงานเป็นทีม
- มีทักษะการสื่อสารที่ดี

โรงเรียนเพียงหลวง 17 (บ้านแส่ง) :

แผนการเรียนรู้ปอเตี๊ยะเพียงหลวงอารยเกษตร

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- จัดการเรียนรู้ควบคู่กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริมทักษะอาชีพ ผลิตอาหารที่ปลอดภัย
- สร้างภาคีเครือข่ายกับชุมชน
- ใช้นวัตกรรมเพื่อชุมชน OECD 6 ขั้นตอน

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีความคิดสร้างสรรค์
- ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ
- การแก้ปัญหาจากการเรียนรู้และเมื่อปฏิบัติ

โรงเรียนบ้านโนนหมากมุ่น :

การเรียนรู้ด้านจัดศึกษากับการเรียนรู้แบบ PBL (Problem based Learning) ฐานสมรรถนะบูรณาการอารยเกษตร

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- จัดศึกษา+ PBL สู่ฐานสมรรถนะบูรณาการอารยเกษตร
- พัฒนาให้เด็กเกิดความอยากมาจากภายใน
- จัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 'โคกหนองนาหล่มน้ำใจและความหลัง'
- จัดทำหลักสูตรของโรงเรียน เช่น หน่อยน้ำพริกจากมะเขือเปราะ

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- มีทักษะการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข
- มีกระบวนการคิด มีทักษะการสื่อสารที่ดีขึ้น
- กล้าคิด กล้าแสดงออก

โรงเรียนบ้านสี่แยก :

การออกแบบการเรียนรู้ในบทเรียนจากวิถีชีวิตท้องถิ่นและป่าชุมชน

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
- ลงพื้นที่สำรวจชุมชน ป่า พืชต่าง ๆ และให้สืบค้นข้อมูลที่สนใจเอง
- ออกแบบบทเรียนของแต่ละชั้นร่วมกับครู
- จัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติทดลอง

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- คิดวิเคราะห์ตั้งสูง
- การนำเสนองานของตนเอง
- มีการจัดการตนเองการทำงานเป็นทีม
- อยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

โรงเรียนบ้านโคกไพล :

การเรียนรู้ด้วยพื้นที่ 'ชุมชน ดิน น้ำ การเกษตร'

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- แก้ไขปัญหาพฤติกรรมเด็ก
- วางโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ใหม่ภายใต้แนวคิด 'อารยเกษตร'
- บูรณาการ 'โคกหนองนาโมเดล' เข้ากับวิชาการ

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- เด็กเห็นคุณค่าในตัวเองและสิ่งรอบตัว
- มีความมั่นใจ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก
- รู้จักพึ่งพาตนเอง และเป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่น
- มีความสุขกับการมาโรงเรียนมากขึ้น

โรงเรียนอนุบาลธรรมศิริวิทยาคาร :

PBL กับการพัฒนาเด็กอย่างสมดุลผ่านการเล่นตามรอยพ่อ

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- เรียนรู้ผ่านการเล่น Loose Parts และ Balance Literacy
- สอดแทรกคำพื้นฐานเกี่ยวกับอารยเกษตรเข้าไปในกิจกรรม
- เกิดหลักสูตรฐานสมรรถนะอารยเกษตร ธ.ก.ว.

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- เด็กรู้จักพึ่งพาตนเอง
- เป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่น
- มีความรับผิดชอบ

โรงเรียนบ้านวังใหม่ :

การเรียนรู้ด้วยพื้นที่ 'สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น' สร้างการเรียนรู้ สร้างรายได้และอาชีพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้

- บูรณาการอาชีพต่าง ๆ เข้าไปในหลักสูตรคาวบอยน้อย 100 อาชีพ
- แบ่งออกเป็น 4 ช่วงวัย
- เนื้อหาสาระ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงโคนม การปลูกผัก ไฮโดรโปนิกส์

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน

- เด็กรู้จักพึ่งพาตนเอง
- มีความรับผิดชอบ

นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ จังหวัดสระแก้ว

ณ เวทีการประชุม “**นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ Sakaeo Innovation Sandbox by Professional Learning Community (PLC) and EXPO Education**” ซึ่งจัดขึ้นโดย TSQM-A จังหวัดสระแก้ว **กิจกรรมส่วนหนึ่งเป็นการนำผลงานและนวัตกรรมของโรงเรียนต้นแบบ โดยใช้แนวคิดของงาน EXPO Education** เข้ามาออกแบบเพื่อให้เป็นงานแสดงนิทรรศการนวัตกรรมด้านการศึกษาที่หลากหลายของโรงเรียนในจังหวัดสระแก้ว อันนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ โดยมีเป้าหมาย 3 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาเด็กสระแก้วให้เป็นนวัตกร 2) ห้องเรียนชุมชน และ 3) อารยเกษตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

- **โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา: โครงงานผลิตกล่องใส่ใบงานจากวัสดุเหลือใช้**

“โครงงานผลิตกล่องใส่ใบงานจากวัสดุเหลือใช้” ตัวอย่างนวัตกรรมที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ผ่านโครงงาน PBL ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เน้นการปฏิบัติเพื่อสร้างนวัตกรรม ตอบโจทย์การเป็นนวัตกรสระแก้ว รักษ์สระแก้ว พัฒนาสระแก้ว ซึ่งการจัดการเรียนรู้เริ่มด้วยการ PLC ระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูใช้คำถามนำ เช่น หากได้รู้เรียนเรื่องดังกล่าว ผู้เรียนต้องการทำกิจกรรมใดหรือสร้างชิ้นงานใด เพื่อกระตุ้นการคิดและสร้างการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจด้วยตนเอง

ผลจากการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว พบว่าผู้เรียนมีทักษะการจัดการตนเองดีขึ้น สามารถกำกับตนเองในการจัดทำชิ้นงานให้เสร็จได้ทันเวลาตามเวลาที่กำหนดไว้ มีความรับผิดชอบ มีทักษะการสื่อสารการทำงานที่ดียิ่งขึ้น รู้จักแก้ปัญหา โดยครูทำหน้าที่เป็นโค้ชให้คำชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กิจกรรมได้อย่างราบรื่น

- **โรงเรียนเขาฉกรรจ์วิทยาคม: กลั่นน้ำมันจากพลาสติกด้วยพลังงานชีวมวล**

การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานบูรณาการศาสตร์ข้ามวิชาของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น ด้วยกระบวนการ PBL ผ่านแนวคิดอีโคคูล (Eco-cool) ในการจัดทำโครงงาน คือ การใช้ชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม **จากการศึกษาข้อมูลและสำรวจพื้นที่ ผู้เรียนพบว่าชุมชนมีขยะพลาสติกจำนวนมากและใช้วิธีกำจัดขยะในทางที่ผิด** ทำให้เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมมาอย่างยาวนาน จึงได้มีการระดมความคิดเพื่อออกแบบชุดนวัตกรรม ‘**กลั่นน้ำมันจากพลาสติกด้วยพลังงานชีวมวล**’ ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากปราชญ์ท้องถิ่นในการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เกิดเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลายมิติ ทั้งในแง่วิชาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการลงมือทำด้วยตนเอง เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ นำมาสู่วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

- **โรงเรียนพวงคราม: ICT Smart Farm เทคโนโลยีรดน้ำ ดูแล ต้นแคนตาลูป**

การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ ‘**แคนตาลูป**’ เป็นสื่อกลางการเรียนรู้ จัดเนื้อหาตามความยากง่ายของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันระดมความคิด การศึกษาค้นคว้าสิ่งที่สนใจเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดอย่างสูงสุดในการสร้างนวัตกรรม เกิดเป็น ‘ICT Smart Farm’ เทคโนโลยีรดน้ำ ดูแล ต้นแคนตาลูป แก้ไขการรดน้ำด้วยมือ โดยสั่งงานจากสมาร์ทโฟน เพื่อรดน้ำตามความต้องการของพืชนั้น ๆ

แนวคิด 3 P

POUNGKRAM DNA - ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น แคนตาลูป และดอกพวงคราม เป็นสื่อบูรณาการการเรียนรู้หลายศาสตร์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน

POUNGKRAM LOGY - การจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น IoT, Sensor และเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบอัตโนมัติ AI ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้พื้นฐานและการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล เพื่อสร้างสรรค์สื่อผ่านการคิดเชิงสร้างสรรค์

POUNGKRAM PRENEUR - การฝึกเป็นผู้ประกอบการ ออกแบบนวัตกรรม ผ่านกระบวนการ Design Thinking และเทคโนโลยีดิจิทัลการตลาด ผู้เรียนต้องเรียนรู้โลกตลาดออนไลน์ ฝึกการวางแผน วิเคราะห์ตลาด ออกแบบแบรนด์ การสร้างสื่อออนไลน์ นำเสนอสินค้า และเป็น Start Up

ผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อตัวผู้เรียน ได้แก่ ฝึกกระบวนการคิด วางแผน การสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากรในท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

- **โรงเรียนวังไพรวิทยาคม: โครงการเรืองไพร Products ตามรูปแบบ WPS SAKAEO MODEL**

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของผู้เรียนทุกระดับชั้น พบว่า **ดอกดาวเรืองเป็นพืชที่นิยมปลูกกันในพื้นที่ จึงเกิดแนวคิดการยกระดับทรัพยากรหลักของชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าดอกดาวเรือง และเพิ่มจำนวนเยาวชนที่มีทักษะอาชีพสำหรับการจ้างงาน** ตลอดจนการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต ภายใต้ **'โครงการเรืองไพร Products' ตามรูปแบบ WPS SAKAEO MODEL** ฐานการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็น การเพาะปลูกดอกดาวเรือง ออกแบบขั้นตอนการทำงาน และรู้จักการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยได้รับความร่วมมือจากวิทยาลัยการอาชีพจังหวัดสระแก้ว ในการเข้ามาร่วมสร้างองค์ความรู้ ต่อยอดผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม เช่น ผ้ามัดย้อม ผ้าพิมพ์ลาย ชาดอกดาวเรือง สบู่ ข้าวเกรียบ และน้ำพริกดอกดาวเรือง ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างรายได้ระหว่างเรียนได้อีกด้วย ทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียน ๆ ได้นำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพ และฝึกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

- **โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม: โครงงาน 'คุณค่าของใบไม้'**

โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคมการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทพื้นที่เป็นฐาน และจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนของผู้เรียน พบว่า เดิมชุมชนนิยมกำจัดขยะใบไม้ด้วยการเผา ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษ จึงริเริ่มการทำ โครงงาน **'คุณค่าของใบไม้'** โดยเปิด **'ธนาคารใบไม้'** รับซื้อกิโลกรัมละ 1 บาท จากชาวบ้านและนักเรียน เพื่อนำไปหมักเป็นปุ๋ย เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ **'ปุ๋ยตราสมบูรณ์'** ทั้งยังได้บูรณาการโครงการดังกล่าวสู่รายวิชา เช่น การคำนวณต้นทุน – กำไร บูรณาการสู่วิชาคณิตศาสตร์ การออกแบบผลิตตราสินค้าผลิตภัณฑ์ บูรณาการสู่วิชาศิลปะและวิชาคหกรรม หรือกระบวนการทำปุ๋ย ผลลัพธ์การทำปฏิกิริยาของปุ๋ย บูรณาการสู่วิชาชีววิทยา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้ขยายผลการทำงานร่วมกับชุมชนโดยการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นปุ๋ยอัดเม็ด สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการผลิตปุ๋ยจากใบไม้ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรดีขึ้น

ผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อตัวผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารที่ดี แนวคิดการต่อยอดคือ การเพิ่มคุณภาพและพัฒนาเป็นปุ๋ยอัดเม็ดเป็นการวางแผนการต่อยอดผลิตภัณฑ์ในอนาคต

- **โรงเรียนเพียงหลวง 17 (บ้านแส่ง): แผนการเรียนรู้ปอเตี๊ยะเพียงหลวงอารยเกษตร**

โรงเรียนเพียงหลวง 17 (บ้านแส่ง) มุ่งจัดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมทักษะอาชีพ ผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากวัตถุดิบที่โรงเรียนเพาะปลูก สร้างภาคีเครือข่ายกับชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้นวัตกรรมเพื่อชุมชน OECD 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน 2) การคิดประเด็นการเรียนรู้จากแรงบันดาลใจ 3) ร่วมกันคิดวางแผนการเรียนรู้ 4) การลงมือปฏิบัติทดลอง และศึกษาจากอินเทอร์เน็ต 5) การประเมินผลการทำงาน และ 6) คิดต่อยอดจากคำแนะนำจากครูและผู้ปกครอง เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ คิดหน่วยการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ แก้ปัญหาจากการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นโค้ชให้คำปรึกษาและคอยช่วยเหลือผู้เรียน ๆ

● **โรงเรียนบ้านโนนหมากมุ่น: การเรียนรู้ด้านจิตศึกษากับการเรียนรู้แบบ PBL (Problem based Learning) ฐานสมรรถนะบูรณาการอารยเกษตร**

โรงเรียนบ้านโนนหมากมุ่น จัดการเรียนรู้โดยใช้**นวัตกรรมจิตศึกษา และการเรียนรู้แบบ PBL (Problem based Learning)** มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามจากภายใน เพราะเชื่อว่าการศึกษาไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้แต่เป็นการบ่มเพาะหัวใจ เมื่อผู้เรียนรู้สึกเต็มที่จะเรียน ผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบและเติบโตไปไกลกว่าที่ตำราเขียน ทั้งยังเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำโครงการอารยเกษตร ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง **“โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหลัง”** บูรณาการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษา พ.ศ. 2551 เช่น หน่วยน้ำพริกจากมะขามป้อม เป็นการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาผ่านหลักสูตร **‘จิตอารยเกษตร’** เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งปัญญาภายใน และปัญญาภายนอก ให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ และเจตคติ คุณธรรม บนพื้นฐานของของกสิกรรมธรรมชาติ ควบคู่กับภูมิปัญญาของชุมชน มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ฝึกให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด มีทักษะการสื่อสารที่ดีขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออกมากขึ้น

● **โรงเรียนบ้านสี่แยก: การออกแบบการเรียนรู้ในบทเรียนจากวิถีชีวิตท้องถิ่นและป่าชุมชน**

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านสี่แยก เริ่มจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน ป่า และพืชต่าง ๆ และให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลที่ตนเองสนใจ จากนั้นออกแบบบทเรียนของแต่ละชั้นร่วมกับครู และจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ทดลอง และครูใช้คำถามกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สู่ 1 ห้องเรียน 1 ผลิตภัณฑ์ เช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง การจัดการตนเอง การนำเสนอผลงานของตนเอง การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืนด้วยวิถีพอเพียง

● **โรงเรียนบ้านโคกไพล: การเรียนรู้ด้วยพื้นที่ ‘ชุมชน ดิน น้ำ การเกษตร’**

แนวทางพลิกโฉมวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนบางคนที่มีพฤติกรรมไม่อยากมาโรงเรียน โดยการวางโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนใหม่ภายใต้แนวคิด **‘อารยเกษตร’** หลักสูตรที่บูรณาการการเกษตรภาคปฏิบัติเข้ากับวิชาการ หรือ **‘โคกหนองนาโมเดล’** เพื่อส่งเสริมทักษะและสร้างการมีส่วนร่วม เช่น รายวิชาพืชผักสวนครัว รายวิชาปุ๋ยชีวภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างให้เป็นห้องเรียนที่มีชีวิต ด้วยเล็งเห็นว่าการศึกษาที่สร้างคุณค่าในตนเองให้กับผู้เรียน คือทิศทางอนาคตของการศึกษาที่ทุกคนกำลังตามหา

ผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียนจากการปรับโครงสร้างการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเริ่มเห็นคุณค่าในตัวเองและสิ่งของรอบตัว มีความมั่นใจ มีความเป็นผู้นำ พึ่งพาตนเองได้จากการลงมือทำ คอยแนะนำเพื่อนในกิจกรรมภาคปฏิบัติ กล้าถามและแสดงความคิดเห็น และมีความสุขกับการมาโรงเรียนมากขึ้น

● **โรงเรียนอนุบาลธรรมศิริวิทยาคาร: PBL กับการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุล ผ่านการเล่นตามรอยพ่อ**

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นปฐมวัย ผ่านการเล่น Loose Parts และ Balance Literacy เช่น การเล่านิทาน เล่นน้ำเล่นทราย เรียงคำพื้นฐาน การอ่านคำศัพท์ และสอดแทรกคำพื้นฐานเกี่ยวกับอารยเกษตร สู่หลักสูตร **ฐานสมรรถนะอารยเกษตร ธ.ศ.ว.** ซึ่งการจัดกิจกรรมที่หลากหลายสามารถกระตุ้นความสนใจ ความพยายามในการคิด และลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังฝึกให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบ เป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่นไปพร้อมกัน

● **โรงเรียนบ้านวังใหม่: การเรียนรู้ด้วยพื้นที่ ‘สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น’ สร้างการเรียนรู้ สร้างรายได้และอาชีพ**

การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการอาชีพต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสนใจเข้าไปในหลักสูตร เกิดเป็น **‘หลักสูตรคาวบอยน้อย 100 อาชีพ’** แบ่งออกเป็น 4 ช่วงวัย ได้แก่ ปฐมวัย ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา เช่น การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงโคนม การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ โดยได้รับการสนับสนุนถ่ายทอดองค์ความรู้จากสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตลอดจนสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้ และประกอบอาชีพได้ในอนาคต

TSQM-A ศรีสะเกษ Next Step for 'เด็กฮู้จักควม'

'Next Step TSQM-A ศรีสะเกษ' คือ (ร่าง) แผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาจังหวัด ซึ่งเกิดจากจัดเวทีสรุปผลลัพธ์การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด 1 ปี ด้วยเครื่องมือ Developmental Evaluation (DE) ช่วงปลายน้ำ ในโครงการ TSQM-A ศรีสะเกษ เพื่อให้ Core Team จังหวัดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันนำผลการดำเนินงานมาสะท้อนความก้าวหน้าจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ในช่วง DE ต้นน้ำ และเพื่อชี้ให้เห็นสถานการณ์ปัญหาและโอกาสในการปรับแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาจังหวัดในปีถัดไปร่วมกัน โดยมี**เป้าหมายพื้นฐานการพัฒนาคือ 'เด็กศรีสะเกษรู้จักควม' ผ่านการมีคุณลักษณะ 6 ข้อ ได้แก่**

- ความเป็นพลเมืองดี (Active- citizen)
- ทักษะในการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills: HOTS)
- สุขภาวะทั้งกายและใจ (Good Health and Well being)
- การเป็นนวัตกรและผู้ประกอบการที่ดี (Innovator and Entrepreneur)
- ทักษะในการสื่อสาร (Communication)
- ความฉลาดรู้ด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล และ AI (Digital Literacy)

เวทีดังกล่าว ทำให้เห็น**ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในจังหวัดศรีสะเกษ** ซึ่งโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างเร่งด่วน ได้แก่ **การจัดการตนเองและความรับผิดชอบของผู้เรียน** รองลงมา คือ การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้, การคิดวิเคราะห์หรือการคิดขั้นสูง และการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ

โดย**ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการ TSQM-A จังหวัดศรีสะเกษ ปีที่ 2** มุ่งเน้น**การกระจายการมีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงาน** ทั้งในด้านแผนงาน งบประมาณ และบุคลากร โดยเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดผ่านการใช้ **Model การขยายผลโรงเรียนแกนนำสู่โรงเรียนเครือข่าย รวมถึงการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย** เช่น หอการค้า วิทยาลัยเทคนิค และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น **เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสำคัญ อาทิ Thailand Zero Dropout, 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ และ Credit Bank** เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาเด็ก และแก้ไขปัญหาทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ

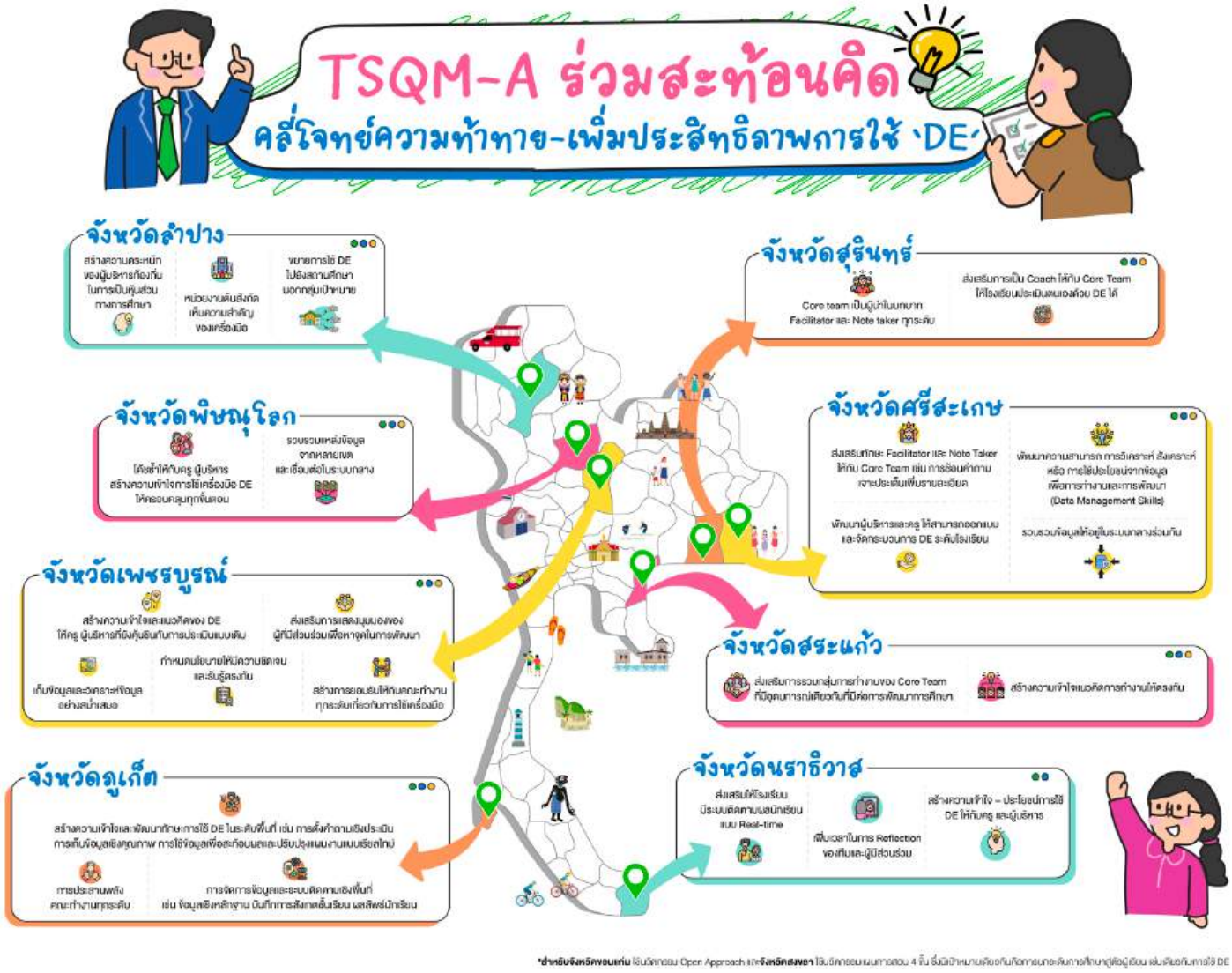

เส้นทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เด็ก “ฮู้จักควม” จังหวัดศรีสะเกษ

ศรีสะเกษ เป็น 1 ในจังหวัดนำร่องที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของทั้งจังหวัดแบบองคาพยพ โดยจังหวัดมีฐานทุนมาจากการเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) มาตั้งแต่ปี 2562 และมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) จำนวน 54 โรงเรียน ปี 2567 กสศ. ได้ขยับการดำเนินงานมาเป็นโครงการ TSQM-A จังหวัดศรีสะเกษได้เข้าร่วมขับเคลื่อนโครงการ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 40 โรงเรียน (31 โรงเรียนเคยเข้าร่วมโครงการ TSQP คิดเป็นร้อยละ 77)

ฐานทุนเหล่านี้ทำให้จังหวัดศรีสะเกษมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะด้าน **“นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้” นำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านโครงการ TSQM-A เพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวก และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่ผู้เรียน ส่งผลให้เด็กศรีสะเกษ เป็นเด็ก “ฮู้จักควม” โดยได้มีการจัดการเวทีจัดการความรู้ (KM) ทั้งในระดับต้นสังกัดและระดับจังหวัด มีเป้าหมายเพื่อถอดบทเรียนและเรียนรู้ผลลัพธ์จากความสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพของผู้อำนวยการโรงเรียน และครูต้นเรื่อง ตลอดจนเกิดพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดแรงบันดาลใจ**

การดำเนินงานดังกล่าวทำให้จังหวัดศรีสะเกษมี Good Practice 32 Case เปรียบเสมือนการได้พบช้างเผือกในพื้นที่ Core Team วิชาการเกิดการเรียนรู้กระบวนการทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด ทีมกระบวนการ (Facilitator/Note Taker/Coach) ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ส่งผลให้การยกระดับการศึกษาแบบองคาพยพของพื้นที่สามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็ง

*สำหรับจังหวัดขอนแก่น ใช้นวัตกรรม Open Approach และจังหวัดสงขลา ใช้นวัตกรรมแผนการสอน 4 ขั้น ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันคือการยกระดับการศึกษาสู่ตัวผู้เรียน เช่นเดียวกับการใช้ DE

TSQM-A ร่วมสะท้อนคิด คลี่โจทย์ความท้าทาย-เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ 'DE'

หากพูดถึงความพยายามในการยกระดับการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย **DE หรือ Developmental Evaluation ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ได้รับความนิยม เนื่องด้วยสามารถใช้ออกแบบกระบวนการทำงานได้เป็นอย่างดี** แม้แต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน **แต่ DE สามารถปรับใช้ เจาะลึกปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ ต้นทุน บริบท และความต้องการจำเป็น รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างครอบคลุม** ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ทำงานได้ครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เปรียบเสมือนกระบวนการตรวจสอบการทำงานที่ทำแล้ว กำลังทำ มีผลลัพธ์และวิธีการทำงานอย่างไร เพื่อปรับปรุงและวางแผนการทำงานที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ดี จากการถอดบทเรียนของ 8 จังหวัดในโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (Teacher and School Quality Movement-Area: TSQM-A) ที่ใช้เครื่องมือดังกล่าว แม้ทุกจังหวัดจะเล่าถึงประโยชน์ของเครื่องมือ แต่ในขณะเดียวกันก็ยัง**พบความท้าทายเกี่ยวกับการนำ DE ไปใช้งานในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละจังหวัดได้สะท้อนออกมาอย่างน่าสนใจ** เป็นแนวทางและแรงกระตุ้นให้ Core Team ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้บริหาร เห็นทิศทางในการพัฒนา และยกระดับขีดความสามารถของเครื่องมือ DE ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นตัวช่วยในการพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ “โรงเรียนสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”

โรงเรียนสระแก้ว เป็นโรงเรียนในโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) **จังหวัดสระแก้วมีความโดดเด่นในการจัดการเรียนรู้แบบ CIP (Community Innovation Project)** มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน และการจัดการเรียนรู้ด้วย **IS (Independent Study)** ที่มีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ และได้นำเสนอนวัตกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้บนเวทีการประชุม **“นวัตกรรมพลิกโลกการเรียนรู้ Sakaeo Innovation Sandbox by Professional Learning Community (PLC) and EXPO Education”** ที่ผ่านมา ทั้งยังตอกย้ำการเป็น**นวัตกรสระแก้ว รักษ์สระแก้ว และพัฒนาสระแก้ว** ผ่านกลไกขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ **“สระแก้วโมเดล (Sakaeo Model)”**

กสศ

TSQM
Teacher and School Quality Movement

TSQM
Teacher and School Quality Movement

ฝ่ายพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและระบบนิเวศการเรียนรู้
สำนักพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษา
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
Email : TSQM@eef.or.th